Рашбил бен Шәмәј

ОВУРД ТАЗА БӘҺӘРҺО

Рашбил бен Шәмәј

ОВУРД ТАЗА БӘҺӘРҺО

Бруклин, Њју Јорк
2006

Тоорих милләтә, дан у кәрәки,
Күһнәрә вомух ки, таза вәшәрг дү.
Әз милләт дур нәбош, һәммә ә јәки,
Бил шивдаһојмурә, хубә үшүг дү.
Күһнәрә вомух ки, таза вәшәрг дү.

Рашбил бен Шәмәј

Рашбил бен Шәмәj

Ә руј китоб вәриһо "Дор Зиндәкуни" рә һәчи ә сәр офдорә кәрәки:

❖ *12 кукһо --- 12 шивдаһоји:*

Рувин, Симон, Леви, Јудаһ, Истахар, Зоволун, Јусиф, Бенјамин, Дон, Нафтали, Год, Ошер.

❖ *Ә хори бурбундә омориһо ћофд вокундә оморә кулһо --- 7 новиһо зәнһоји:*

Сара, Мәрјом, Двора, Ћәно, Авгоил, Хулда, Истир.

❖ *Ә будогһо вәһо тумурчугһо әри һәммә бүркһо һисдүтһо вә һәлә војкәһошү битәв ә чикә нә омориһо --- 48 новиһоји:*

Овроһом, Ичог, Јаакү, Миши, Аарон, Јашува, Пинхас, Илханан, Эли а-Коэн, Шомоил, Год а-Хозе, Натан, Довидә Милих, Шәлмү бен Довид, Идо, Михаеу бен Имла, Ћәвәдијо, Ахиа а-Шилони, Хананил, Јеу бен Хананил, Одед, Ћәзәријо бен Одед, Хазиел а-Леви бен Матани, Илһизир бен Додавау, Ошеа, Амос, Миха а-Марашти, Амоц, Илјаву, Элиша, Јона бен-Амитај, Ишјаву, Јоил, Нахум, Хавакук, Сафанија, Урија әз Кирјат - Еарим, Ирмеја, Хезкел, Даниил, Борух бен Нерија, Нерија, Јешјаву, Махсија, Хагај, Зехарија, Малахи, Мәрдәхәј Билшан.

Хосдә ловоһо-тәшувоһо, никиһој әни худо борухо сохдиһо һохмәлүјә, әгүлмәндә бәбәһо-кәлә бәбәһој милләт бирәтһо, новиһојму, ә чикә оморәји, һәр кәлмәшү ә јә күл чарусдә, рузбәруз таза бәһәрһо бијоро, вә ә һозор салһорәвоз ә голути домүндиһо, ћәзәб-ћәзијјәт әз үшү дур нисдиһо и хәлгә тәвәсәр шор сохо.!

ӘЗ АВТОР

Мә Рашбил Бен Шәмәј (Шамајев Рашбил Шамајевич) Ңәсүл оморәм ә 17 сентјабр 1935-мүн сал ә Гүбә, ә мәскән чуһурһој доги, ә Краснаја Слобода, ә республикәј Азәрбојчон.

Ә 1953-мүн сал школәрә варасдә, һә у салиш гобул бирәнүм ә институт ән Гәрибә Зуһунһо, ә Боку. Ә 1957 сал варасдәнүм факултет ән зуһун инкилисирә. 30 сал мәңлүми сохдәнүм. Әзу чәнд салһо завуч бирәм ә ән кәлә школәј ән мәскән ңәјилимә, ә Краснаја Слобода. Әри тәлмүдһорә хубә савад нә хубә тәрбијә дорәји киро Министер Просвешенај Азәрбојчон мәрә вәкир сохдә, нум "Ән хубә мәңлүм ән мааријф" дорә.

Ә 1995-мүн сал чәндиһорә хуно тәрк сохдәнүм вәтән ңәјилимәрә. Гисмәт мәрә әз вәтән ћофд дәријоһ дур һисдо, ә хори Америка овурдә вәдирәвундә. И сәңәт зиһисдәнүм ә штат Њју Јорк, ә шәһәр Бруклин.

Мәрә ћәвәс широ нүвүсдә әз ћәјили бири. Ә нүвүсдә широһојмә варавундәм рачиһој тәбиәтә, ешг мүһүбәт зиндәкуни инсонһорә, ћәзоб-ћәзијјәт вә ә сәр чуһурһо ә һозор салһорәвоз омориһо гозијәһорә. Мә, әз дәсмә вәроморә гәдәр, чәћди сохдәм ки, мә нүвүсдә широһо, појемәһо, чорризиһо, балладаһо, пејсһо ә ширинә зуһун дәдәјимә хуб вәдиров, ә ћәсонтиравоз хундә оморә, ћәзизә хундокормәрә хош бијов.

Әз зуһун Азәрбојчони, ә зуһун дәдәјиму чарундәм, нум јү ә литературај дүнјо ә хәттһој сүрхирәвоз нүвүсдә омориһо вә әз појемәһојү вичирә офориземһо, әгүлә палаш сохдәниһо кәлмәһој бүзүркә шоир Низами Кәнчәвирә. Чарундәм јәки әз нүвүсдә драмаһојү һисдһо драмај "ВАГИФ" ән кәлә шоир Азәрбојчон Сәмәд Вургунә вә дүбо норәм ә сәһнә, ә Гүбә, ә мәскән чуһурһо.

Чарундәм јә чәнд широј ән и сәћәти кәлә шоир - философ ән Азәрбојчонә, ән Бәхтијар Вањабзадәрә.

Әз зуһун Инкилиси чарундәм јә кәм әз овсуниһој ән кәлә нүвүсдокорһој Америка бирәтһо, вә ә бүтүн дүнјоһ нум гәзонч сохдә, әри хундәкорһој хүшдә һәмишә ширин һисдүтһо Марк Твен нә Чек Лондонә.

Мә Рашбил бен Шәмәј амбар шор имбошум, әкәр нүвүсдәһојмә јә кәмләјиш букә данусдкә вәбәрдә дүлһој Ңәзизә хундокорһо вә шинрәкорһојмәрә.

Рашбил бен Шәмәј
Бруклин, Њју Јорк

Рашбил Бен Шәмәј јәкүмүн шоири ки, јү чү куфдирәбу әз тоорих чуһурһо јә холлә вәкүрдә, нүвүсди јә әзини гимәтлүјә поемә "Овурд таза бәһәрһо", Мидану бирә ки, әз дүл амбара нүвүсдәкорһо кирошди и овсуниһорә әри ә гәләм вәкүрдә, омо јәкиш чүрһәт сохдә ә и тоорих ән хәлг чуһурһо сәр нә зәри.

Кәлә шоир ән хәлг чуһурһој доги һисдиһо Рашбил Бен Шәмәј ә ширинә зувун дәдәјимурәвоз урә ә јә кәлә устајатирәвоз ә гәләм вәкүрдә, бирә һадисәһорә һәчи варавунди ки, хундокор әзу рази муну вә әри хүшдә јә нәтичә дану вәдәшәндә.

Мәгсәд шоир уники, хундокорјү вомуху вә хуб данү тоорих милләт хүшдәрә.

У һәчи куфдирә:

Тоорих милләтә дан у кәрәки!
Күһнәрә вомух ки, таза вәшәрг дү.
Әз милләт дур нә бош, һәммә әјәки!
Бил шивдаһојмурә хубә үшүг дү,
Күһнәрә вомух ки, таза вәшәрг дү!

Ә поемә дәһо һадисәһо әз ерајму пишо әз 586-мүн сал тәјтә 71-мүн сал таза ера әдәј варавундә оморә. Чүнки ә и салһо ә сәр чуһурһо, ә сәр Ершолејим амбара гозијәһо оморә.

Шоир һəммəрə јəки-јəки ə устајатирəвоз, ə тəһминирəвоз ədəj вокундə əри хундокор хүшдə. Хəлг чуһурһо ə и салһо кəширијо ңəзобһорə, вəкүрдəтһо зулмһорə, тији сохдəтһо ңərchорə шоир ədəj һəчи дорə:

Əз чүм хəлгмə тији биријо ңərcho,
Əз Иордан шəх-шəх рафдə овһоји.
У шəхһој никəрə күм-күмə сəcho,
Ноләj рүһһо, ноләj биңовунһоји.
Əз Иордан шəх-шəх рафдə овһоји.

Шоир вачарусдəји јəкүмүн Бетəмигдошə əз тараф парчоһ Вавилон Новуходнəсəр вə дəрмə-догун бирəји дүјүмүн Бетəмигдошə əз тараф Рим (Ə кəллə хунризə сəркəрдəһо Веспасиан нə кук јү Тит вəри) ədəj очуг сохдə вə ə хəлг чуһурһо биријо гəзəбə ə дərд дүләвоз һəчи ədəj вокү сохдə:
(əри јəкүмүн Бетəмигдош:)

Ə милләт зулум сохд Новуходнəсəр,
Хунəj ən Худорə вачарунд гејсəр.
Чəнд һозор чуһурə гул сохдут уһо,
Милләтə əз вətən гуј сохдут уһо.

(Әри дүjүмүн Бетәмигдош:)

Чәнд рузһо, чәнд шәвһо сухд Бетәмигдош,
Әри ән шивдаһо jә диворлә дошд.
Курунә сал бисдо ћофдодүмүн сал,
Милләтә талан сохд Тит, римлиjанһо.
Лов тум сохд хәлг мәрә и кучлуjә сајл,
Нә бирәбу и һәнк гәзәб ә дүнjо,
Милләтә талан сохд Тит, римлиjанһо.

Шоир ә и поема хjерхоjә сәрвәрһорәш әз jор нә вәдәшәнди. Әз уһо jәки сәрвәр Ирон буһо Кореши (парчоһ Кеjхосрови) . У әз jәкүмүн Бетәмигдош хәрәбә бирә 47 сал бәгдә (586--539) Вавилонә зәбт сохдә, чуһурһорә азади дорә вә куфдирәни: "Миданит вәкүрдә вәдәбәрдә сүрх-нүгрәшмурә, мол-гәрәшмурә, фурухдә хунәһошмурәш, бәрдә чү бирәji һисдикә ишмурә, рафдә вокундә Бетәмигдошә. Чү кумәки кәрәки имуш мисохим".

Сүрх, нүгрә чү һисди һәммәрә бәрит,
Мол-гәрәрәш әз jор нәвәдәшәнит.
Сәр кирит вокунит Бетәмигдошә,
Рач вокунит бијовт сохут томошә.
Чү кәрәк һисдикә мидим ишмурә,
Ә һәр лоһ мивинит кумәкимурә.

Ә һәчирәвоз 42 һозор чуһур әз Вавилон вәдирәморә оморәнүт ә Ершолејим вә сәр күрдәнүт әри Бетәмигдошә вокундә.

Ә и поема шоир әдәј варавундә икиди милләтә. Әдәј бурбундә ки, и милләт әри ковлә бирәј хүшдә, әз чун хүшдәш әри кирошдә һәзүри куфдирә. У һич вәхт азади хүшдәрә ә дәсди-дәс хүшдәрәвоз нә дори. Икидиһој ән сәркәрдә Иосиф, икидиһој хәлг ән гәләј Иотопат, икидиһој ә нәзники Ершолејим ә шәһәр Модин зиһисдиһо Маттафи Хосмени нә ән пәнч кукһојү әдәј бурбундә ки, и милләт әри говлә бирәј хүшдә ә һәр чиро һәзоб тоб дорәниһо милләти куфдирә. И милләт әри шивдаһој хүшдә һәмишә хубә нум нори.

Мүрдәнинимкәш бил ә между мирим,
Әри шивдаһојму хубә нум биним.

Икиди 40 һәрмәһ ән Иосиф, икиди ән хәлг нисдими?

Хундәкормә ә и сәһнә фикир ди,
Тоорих иму и гәһри-гәзәбәш ди.
41 човон, 41 хәләф, 41 мәрд,
Шәрик бисдо ә и чиро кәлә дәрд.
Гул нәбошут әри дүшмә куфдирә,
Шәх појисдүт әри күшдә јәкирә.

Шоир чүтам hисдкә hə həчуш ədəj варавундə кəширə сəҳəphoj хəлг чyhyphoрə вə куфдирə:

Ə голути сəҳəр кəшикəш yho,
Кəнə нə мүрд, овурд таза бəhəpho!

Бəгдə ədəj суал дорə ҳəзизə хундəкор хүшдəрə.

Чү сохди и миллəт əрчү ҳонкори?
Гəзəб бирə-бирə умогho шори?...

Чувобə jү насдə дорə. Ə сəр ən хундокор вəнорə, həкəнə ədəj пүрсирə: Əрчү?.. Əрчү?..

И хəлг дəрзə бири дарафди ə чүм,
Бовор сох ə бирор, əрчү? Нəсданүм!..

Нə дəниширə ə həммə кəширə сəҳəpho и миллəт həмишə ə Худо, ə Тирој хүшдəрəвоз бири вə хубə ҳədəthoj хүшдəрəш əз бүркho ə бүркho расундə - расундə овурди вə ədəj овурдə таза бəhəpho.

Рашбил Бен Шəмəj əз тоорих миллəт чyhypho jə чəнд епизодhорə ə шjерəвоз варавундиho вə мувəћə палаш сохдəниho jə пojема нүвүсдики, урə чəндбош хундикə сирожи нибоши.

Ћүрмәтлүјә шоир Рашбил Бен Шәмәј ә и нүвүсдә тоорихи поемәј хүшдәрәвоз, ә тоорих чуһурһој доги јә таза сәһифә вокундиһо шәхси. Урә әз и поемә "Овурд таза бәһәрһо" бәгәј јә тоорихи 3 пәрдәји 8 шәкили "Духдәр Бетулија" куфдирә пјесиш һисди. Әз товнәј ән у чиро коф бирәнини.

Рашбил мәһүм амбар-амбар сог бошит!!!
Сог бошит- әри әну ки, милләтә, хәлгә әз дүли-чуни хосдәнит.
Сог бошит-әри әну ки, әз виһдәј әзини чәтинә кор вәдирәморә и тоорихи поемәрә ә хәлг иму данусдәјт расундә.
Рашбил мәһүм! Иму амбар разиним. Әришму әдәјм чун соги, һүмүр дурази хосдә, вә әзини согләмә овсуниһо нүвүсдә хундокорһошмурә һәмишә шор сохошит!

Милих Евдаев
Бруклин, Њју Јорк

О поэме Рашбила Бен Шамая : “Овурд таза бэhэрho”

Поэма видного горско-еврейского поэта Рашбила Бен Шамая “Овурд таза бэhэрho” охватывает известные события происходящие на древней земле Израиля в период с 586 года до наший эре и до 71-го года нашей эры. В поэме показаны многие исторические личности древности.

Автор поэмы справедливо отмечает что события описанные в его поэме являются как бы каплей воды из безбрежнего моря еврейской истории. В поэме глубоко раскрыта тема личности и власти в контексте истории. Читая поэму глубоко осознаёшь, что автор показывает губительность внутренних распрей и склок в борьбе за власть и призывает к единению народа. Видное место в поэме уделено героической обороне крепости Иотопат во главе с Иосефом Бен Маттитягу (Иосиф Флавий).Автор раскрывает глубокую внутреннюю психологическую борьбу и всю трагедию личности Иосифа, одного из наиболее образованных людей своего времени. (В дальнейшем Иосиф становится летописцем еврейской истории).

В заключительной части поэмы, Рашбил Бен Шамай призывает читателя поразмыслить над причинами порождающими антисемитизм в его различных уродливых проявлениях.

Ответы на заданные вопросы автор оставляет за читателем.

Глубоко впечатляет живой поэтический язык поэмы. Автор находит прекрасные стихотворные рифмы для изложения не простых событий.

Несомненно, что поэма Рашбила Бен Шамая "Овурд таза бэhэpho" написанная на горско-еврейском языке займёт достойное место в многоязыковой еврейской литературе.

Ефим Агарунов
Бруклин Нью Йорк

Дорогой и уважаемый Рашбил муаллим!

Прочел Вашу новую поэму. От души поздравляю Вас! Создание токой поэмы, когда на горско-еврейском языке вообще нет ни одного произведения токого массштаба, само по себе подвиг.

А высокие художественные достоинства произведения, отточенность Вашего пера дают основание расценивать "Овурд таза бэгэрго" как большое достижение нашей литературы в целом.

На примере судьбы нескольких семей Вы смогли отобразить целые периоды бытия нашего народа: живые, колоритные сцены, достоверное отображение нацианального характера, точные подробности обычаев, быта, картин природы, образный и живой язык, характеризуют новую поэму как новую вершину Вашего творчество.

Надеюсь в скором будещем увидеть Вашу поэму в виде отдельной книги. Желаю Вам создавать всё новые и новые произведения с таким же творческим пылом.

Ещё раз поздравляю Вас! Худо кумэк!

С уважением Ваш ученик:

Бааз Баазов

Бруклин, Нью Йорк

Перед нами книга известного горско-еврейского поэта, прозаика, драматурга и публициста Рашбила бен Шамая, в которую вошли его поздние произведения поэма „Овурд таза бэгэрго" и пьеса „Духдэр Бетулия" Поэма охватывает период истории многострадального еврейского народа в промежуток времени между первым и вторым Храмами в Ерусалиме.

В поэме ярко и колоритно описаны жизнь, стремления, борьба, страдания народа, его готовность умереть во имя защиты своей страны от многочисленных врагов.

Особый интерес вызывает то, с каким мастерством и любовью автор описывает величественность и красоту Ерусалимского Храма и горечь, с которой он пишет о разрушении этого прекрасного памятника древней истории и цивилизации.

Поэма наводит на размышление о нелегкой судьбе вечно гонимого Еврейского народа.

В пъесе „Духдэр Бетулия" Рашбил бен Шамай с большим мастерством описывает один из героических эпизодов борьбы Еврейского народа против иноземных завоевателей.

В пъесе особо подчеркнута роль верной дочери своего народа Юдиф, которая вместе со своей служанкой Рут, своим смелым, самоотверженным поступком обеспечивают победу зашитникам крепости Бетулия над сильной группировкой вражеских войск, окруживших их во время освободительной войны народа против Сирийских завоевателей.

Уверен, что книга вызовет живой интерес во всех слоях нашего горско-еврейского народа.

Зная творческий потенциал автора убежден, что он еще не раз порадует нас своими новыми творениями.

Малкисадик Ильканаев
Бруклин, Нью Йорк.

Очень интересное начало поэмы-сравнение вод Иордана со слезами еврейского народа захватывает читателя с самого начала. Проделав огромную работу автор знакомит читателя с частью истории еврейского народа. На протяжении всего исторического периода еврейский народ подвергался гонениям и унижениям.

Сохраняя веру в Тору и в Бога, этот народ выжил, живет и будет жить. Автор как бы спрашивает, где те народы которые унижали и уничтожали евреев? Их нет, а еврейский народ жив, он существует вопреки всему. Этот народ передает из поколения в поколение память о тех, кто сражался за право быть евреем, служить Торе и Богу, помнит Праотцев Авраама, Ицхака и Якова. Гонения со стороны вавилонян, персов, римлян, не сломили евреев, они помнят о своем храме, они верят в то, что придет день и они будут стоять перед вновь построенным храмом. В очень интересной форме автор описывает образ Александра Македонского и его встречу с еврейским Цадиком. Именно благодаря таким Цадикам мы смогли выжить не теряя своей веры.

Заслуга автора заключается в том, что он первый, кто описал эти события на языке горских евреев. Автор удачно использует поэтическую форму, подбирает рифму, использует много эпитетов и метафор. Пожелаем автору удачи на этом поприще и поблагодарим его за прекрасный и бескорыстный труд.

Давид Рафаилов
Бруклин, Нью Йорк

****

В моей фонотеке появился первый монофонический диск на горско-еврейском языке, то есть джуури, "Овурд таза бэhэpho". Чтецом и исполнителем этого произведения является сам автор народный поэт, педагог Рашбиль Шамаевич. На его стихах и педагогической деятельности выросло несколько поколений молодёжи.

Он яркий представитель общины горско--еврейской интеллегенции, историк и классик горско-еврейской литературы, выходец из местечка « Красная Слобода» Азербайджанской

республики. В настоящее время проживает в Нью-Йорке и продолжает свою поэтическую и общественную деятельность.

Одно из последних поэтических произведений, Р.Шамаева «Духдэр Бэтулия», а другое «Овурд таза бэhэpho», которое приятно воспринимается на слух и является своего рода новшеством как бы театром одного актёра. Историческая поэма «Овурд таза бэhэpho» представляет собой очень интересное монофоническое произведение, классику горско-еврейской литературы.

Поэма исполняется автором в стиле ретро, на литературном горско-еврейском языке, в ней участвуют давно забытые слова, старинные поговорки и мудрые пословицы.

Р. Шамаев постарался донести до нас историю, исхода нашего народа из Египта. Он подчеркнул важные её моменты, и его слова: «Мэ вэгурдэм эз дэриьё е холлэ» Имеют большое значение для нашего еврейского народа, историю которого, он сравнивает с морем, а бурные и бушующие воды Йордана, он ассоциирует со слезами нашего еврейского народа. Историческая

поэма «Овурд таза бэhэрho» звучит красивым, торжественным голосом на литературном языке горских евреев. И поэтому её полезно послушать не только старшему, но и молодому поколению, познать мелодичность языка, рифму и колорит восточного стиха. Эта поэма является фольклором горско-еврейского поэтического, классического слова, и я уверенна что, многие с больщим интересом прочитают и послушают это произведение.

Уважаемый Рашбиль Шамаев!

Хочу поздравить Вас с выходом в свет вашего первого диска «Овурд Таза бэhэрho», пожелать Вам крепкого здоровья и дальнейших творческих успехов.

С больщим уважением и наилучшими пожеланиями.

Фрида Юсуфова
Член Союза Писателей Израиля

ОВУРД ТАЗА БӘҺӘРҺО

ОВУРД ТАЗА БӘҺӘРҺО

Куш дор мәрә тү ӈәзизә хундәкор,
Мә вәкүрдәм әз дәриjо jә холлә.
Ә тү кумәк кәрдо у офуррәкор,
Расунум куфтирә ә кәлә чүклә.
Мә вәкүрдәм әз дәриjо jә холлә.

Тоорих милләтә, дан у кәрәки,
Күһнәрә вомух ки, таза вәшәрг дү.
Әз милләт дур нәбош, һәммә ә jәки,
Бил шивдаһojмурә, хубә үшүг дү.
Күһнәрә вомух ки, таза вәшәрг дү.

Әз чүм хәлгмә тиjи бириһо ӈәрсһо,
Әз Иордан шәх-шәх рафдә овһоjи.
У шәхһоj никәрә, кум-кумә сәсһо,
Ноләj рүһһо, ноләj биӈовунһоjи.
Әз Иордан шәх-шәх рафдә овһоjи.

Гәдәр нисди әj дуст у сәӈәрһорә,
Шивәнһо, һиркәjһоj ән ӈәрүсһорә.
Сәһибсүзә чәнди-чәнди дәрһорә,
Ә ӈәjилһо нәштәр зәрә дәсһорә.
Шивәнһо, һиркәһоj ән ӈәрүсһорә.

И тоорихи поемәрә ә гәләм вәкүрдә нүвүсдәјимә уники, һич нәбугә әз јә кәлә дәриjo, јә холләш букә вәкүрүм расунум ә хәлг мә, ә милләт мә. Ә у хәлг, ә у милләт ки, ә һозор салһоровоз нәдирәт динчи, ә зувун нә омори сохдә хубә корһошү. Һәмишә тәхсиркор һесоб бирә, һозор чиро овсуниһо омори ә сәрүшү.

Мә и поемәрә сәр күрдәм әз Новуходнәсәр хәрәбә сохдиһо јәкүмүн Бетәмигдошә, әз 586-үн сал һәвәли ера, тә 71-үн сал таза ера.

Ә нәзәр вәкүрдәм ки, ә и һәрә курунә сиjоси корһо бири, амбара гәришугиһо бири.
Ә и һәрә парум-парум бири бирнәбир милләт, гул бирәт, әз вәтән гуј бирәт, фурухдә оморәт ә чәнд үлкәһо. Лов бирәт ә бүтүн дүнjo. Әз дорум тә сафона, әз мизрәћ тә маһараб.

Ә колути ә сәһәрәвоз зиһисдәткәш, әз jор нәвәдәшәндәт Худорә, Тирорә, хори бәбәһо--кәләбәбәһорә. Чүтам кәрәки, амбарһо күрдәт һәдәтһоj хүшдәрәш. Шәвиш, рузиш ләво-тәшуво хосдәт ки, ә у хори гисмәт кәрдошүт. Әз зувун нә офдори jә кәлмә коф: ,,Имбуруз инчикәjим, сәбәћ ә хори бәбәһо куфтирәт".

Әнәзники дү hозор сали хәрәбә бирәj дүjүмүн Бетәмигдош әз тараф Римлиjанho воjкәhоj кәләтәhоjму әдәj ә чикә оморә, шивдаhошү әдәj гисмәт бирә ә хори Исроил.

Имбурузи руз Исроил бири jәки әз у хубә үлкәhоj дүнjо. Әзир гәнәт хүшдә әдәj күрд сохдә кукho-духдәphоj хүшдәрә.

Чүтам нүвүсдә оморикә ә hәлолә Тироjму.

Худо чүтам куфдирәбукә әз нови Ирмиja, hә hәчуш әдәj бирә.

Худо куфдирәбу: ,, Мә мүдүм тәнбиһ әнуhорә, әрчүки нә рафдүт ә Мә норәбүрүмho рәһәвоз. Мә ә сәһәр мидәшәнүм битәв хори Исроилә, нәдәниш ки, Мә вичирәм и хорирә әри әнуho вә уhорә hесоб сохдәм кукho-духдәphоjмә. Имуhоj әдәм дирә уho әз рәһ вадарафдәт, амбарho еллин бирәт. Әдәт күрдә һәдәthоj ән умогhорә, әдәт сохдә һовунә корho, нәс шинохдәнүт Мәрә, Тирорә. Дур бирәт әз милләт хүшдә, әз һәдәthоj хүшдә".

Hә hәчиш бисдо. Худо гәзәб тиjи сохд ә сәр әнуho. Лов-тум сохд уhорә ә бүтүн дүнjо.

Бәгдә куфдирәбу: "Вәхт мијов уһо мишинохут Мәрә, Тирорә, Милләтә, сәхд мүкүрүт һәдәтһој хүшдәрә, у вәхт Мә руј Мәрә тәвәсәр ә шолуми мичарунум ә уһо, ә сүрх-нүгрәрәвоз мүһүлүм хүррә уһорә. Мәдирәвунум јәки-јәки һәмәшүрә әз һәрәј үзкә хәлгһојкәј дүнјо, ә јә чикә күрд мисохум ә хори Исроил војкә сохдәнбүрүтһо ћозор салһо. Уһо имбу сүгдә кукһо-духдәрһојмә, Мә имбошум Худошү!"

Ћә һәчиш әдәј бирә. Худо кумәк ә һәмәшму!

Тә инчо бијо нүвүсдә бијов әз Овроһом, әз Исог, Јәһәкү, әз Миши Рабину вә әз Мисрајим вәдироморәј чувурһо, әз хори Канаан, әз парчојәти Шоул, Довид, Шәлмү вә ә вәхт парчојәти кук Шәлмү Рећавам ә дү парчојәти бәхш бирәји Исроил.

Мә әдәм сәр күрдә әз 586-үн сал, әз ера пишо, әз парчоһ Вавилон, әз Новуходнәсәр.

1

Шинохдәнүм мә jə милләт сәһәрлү,
Шинохдәнүм мә jə милләт бәһәрлү.
У милләт хәлг мәни, у чувурһоjи,
И милләтə әрчү чәнд зувунһоjи?...

Ə милләт зулум сохд Новуходнәсәр,
Хунәj ән худорə вачарунд гejсәр.
Кирəвунд əз нəштəр у амбарһорə,
Əз дədəj чиро сохд чəнд балаһорə.
Бирəjирə əз дəс үшү вəкүрдүт,
Хунəһо сухундут, сəлт вачарундүт.
Чəнд һозор чувурə гул сохдут уһо,
Милләтə əз вətəн дур сохдут уһо.
Ə һəнк суруj кусбəнд ə пишо дəшəнд,
Əз хори Исроил, ə Вавилон бəрд.

Лов бисдорут ə чəнд кəндһо, шəһəрһо,
У нə мүрд, у овурд таза бəһəрһо.

Нə Тирорə вир сохд, нə ңədəтһорə,
Əз jор нə вədəшəнд уһо Худорə.
Һə лово-тəшуво хосдут əз Худо,
Чиро нə бисдорут уһо əз Тиро.
Нүшдə ə гирог никəрəj Вавилон,
Нəшумəшү мундə ə хори Сион.

Ә јор мидәшәндүт, ңәрс рихдә-рихдә,
Ңә воку мисохдут дүл сухдә-сухдә.
Ершолеим ә бәш зувунһо вәбу,
Ершолеим ә кон, ән дүлһо дәбу.
Әри әну шәһәр јә сәвкәндлә бу:
„Ңич фурмуш сохдумкә әкәр түрә мә,
Ершолеим! Бил хүшк бу гул расдимә."
Ә и гәрибә үлкә воj зәрә-зәрә,
Әдәбрүт кәширә ңәсрәт вәтәнә.

2

Әз Новуходнәсәр јә кәм мүрдә бәгдә,
Вавилонә шоһ Ирон Кореш вәкүрдә.
Әри вәтән рафдә хәлгә рәһ дорә,
Әри Бетәмигдош һәчи куфдирә:

Кирә воjисд буров ә Ершоләjим,
Фикир сохдә бил нә домуну ә бим.
Вәкирит чү һисдкә бирәjишмурә,
Воjисдкә фурухит хунәһошмурә.
Сүрх, нүгрә, чү һисди һәммәрә бәрит,
Мол-гәрәрәш әз јор нә вәдәшәнит.
Сәр кирит вокунит Бетәмигдошә,
Рач вокунит бијовт сохут томошә.
Чү кәрәк һисдикә мидим ишмурә,
Ә һәр лоһ мивинит кумәкимурә.

3

Ә нәзники әзу вәхtho двист сал кирошд,
Сәһәрлүjә рузhоми hәкәнә вогошд?
Ә хори Исроил киho нәдирәмо?..
Jәки рәһмлү бисдо, чәнди залум омо.
Әз Македониjа кук Филип Jәкүмүн,
Бүзүркә Искәндәр дирәвундә гушун.

Хәрәбә сохдиho, чәнд үлкәhорә
Әз дәс вәкүрдәtho hәр тикәhорә.
Һәjилhорә jәтим-jәсир hишдәtho,
Hозорhорә нуhог зәрә күшдәtho.

Ләшкәр! Ләшкәр әну Кәлә Искәндәр,
Ә хори Исроил рәһәт дирәмо.
Бәгдә ә тараф Ершолеим омо.
Ә Ершолеим ә пишоj ән уho,
Бетәмигдошә гуллуг сохдәкорho,
Шимон Сәдигәвоз вәдирәморә.
Искәндәр дирәмунд молохә мәрдә,
Фурәморә әз һәсб сәр зәрә урә.
Һәрмәһhоjү муку: ,,И чү кор бисдо,
Сәр зәрит ә у бүзүркә ого?"

Ҷувоб до ки: ,,Ҳарбој ә довҳо рафдә,
Мүдүрүм ә пишој ҳәсб мә и мәрдә.
Шәхинәјү кумәк бирәнбу ә мә,
Ә у һүнәр бәрдәм довҳоһорә мә."

Ҳәммә сәр зә оморут ә Бетәмигдош,
Искәндәрә әз хунәј худо омо хош.
Муқу: ,,Ә инчо әри мә ҳејкәл бинит,
Урә дирәнки мәрә ә јор дәшәнит."
Шимон Сәдиг муқу:,,Искәндәр сог кәрдо
Ниданим ҳејкәл норә ә пишој Худо.
Ҳејкәлһош һәмишә нәс мундә ә хори,
Бәҳзибо фубәрдәни һәммәрә хори.
Ихтијор дорәнитқә имурә ишму,
Лап јә зиндәјә ҳејкәл миним әришму."
Кујит у чүни? Пүрсирәни Искәндәр,
Әдәј куфдирә оморә ки, әз зәвәр,
Нум наринәһојмурә биним нум түрә,
Ә ҳәрәј милләт иму зиһуним түрә."
-Мәрә амбар хош омо әз и кофһојтү,
-Ҳәлол кәрдо түрә у хундә нубој тү.
Куфди ә шолумирәвоз чиро бисдо,
Нум Искәндәр ә ҳәрәј милләт дәбисдо.
И нум, Худо борухо сохдә нум бисдо.

4

Чү чиро инсонһорә хок сохд и дүнјо,
Икидәш, ңочизәш фубәрдәни хори.
Ки данусдә пуч бириһо у чәндәкһо,
Сувог бирә ә комини дивор вәри!

Искәндәр мүрд, дусдһо, лап дүшмә бисдо
Ә дүл сә сәркәрдә рәһм нә дәбисдо.
Антигон, Птолемеј, Селевк күрд бирә,
Күшдүт кифләтүрә, дусд-тонишүрә.
Бәхш сохдә вәкүрдүт чәнд үлкәһорә.
Макидон, Јаван раси ә Антикон,
Әри Селевк мунд Сурија, Вавилон.
Хори Исроилә Птолемеј вәкүрд,
Бәгдә Паластинәш уһо ә дәс күрд.
Птолемејһо ә рәң бәрдәнүт сад сал,
Зиндәкуни огу бирә, коһ ңәсәл.
Һәр чикәрә ә дәс вәкүрд Јаванһо,
Мәчбур бирә јә кәм јошлү, човонһо.
Гәбул сохдут һәчи чәнд ңәдәтһорә,
Еллин бирә вир сохд уһо Тирорә.
Әз шивдој Селевк Антиох сәјүмүн,
Довңо сохдә вәкүрд у Паластинә.
Мәглуб бисдо Птолемеј пәнчүмүн,
Антиох һашданусд мумуну бинә.

Хәлг Исроил ә дү чикә бәхш бисдо,
Әз јәки дур бисдо бирорһо, дусдһо.
Ә јә тараф еллин бирә чувурһо,
Ә јә тараф хасид мундә чувурһо.
Ки тоб нәдо ә и һәнк зиндәкуни,
Офдорут әз вәтән, дур ә суркуни.
Лов бисдорут лап ә дурә үлкәһо,
Ә ђәрсһовоз хурдә омо тикәһо.
Гопозиш вәкүрдүт, мүшдиш вәкүрдүт,
Худорә, Тирорә, милләтә күрдүт.
Ә голути сәђәр кәшикәш уһо,
Кәнә нә мүрд, овурд таза бәһәрһо.

5

Кәнә думон дәкүрд, сәр ән доґһорә,
Кәнә һол нәбисдо, рачә боґһорә.
Доћорһош, дәрәһош ә овул дәмунд,
Амбара чикәһо лап сәћибсүз мунд.

Парчо Сурија Антиох чорүмүн,
Ә хәлг ән Исроил кәлә дог кәши.
Һисд-нисд талан бирә, тији сохдә хун,
Чәндиһорә тәхсир нисди вокоши.
У күрк локо вәно ә Бетәмигдош,
Әз Тирој ән Мишиш нә омо һич хош.

Нә hишд һәдәthорә, шоботә күрдә,
Әз хәрәбә корhо ләззәт вәкүрдә-
Војисд еллин соху хәлг чувурhорә.
Војисд у лол соху чәнд зувунhорә.
Војисд бугмиш соху говләји хәлгә,
Војисд ки ә милләт вәнү у дәмгә.

Шивән ән дәдәjhо, ә һәсму варафд,
Визинәj һәjилhо ә гәд дүл дарафд.
Хәлг дијә нәданусд hич сохдә сабур,
Рәh кәшд әри хилос бирә әз гомбур.

Jә чүклә шәhәрлә бу, шәhәр Модин,
Чәһмәтү уjог бу, hовојүш сәрин.
Ә рәh худәрәвоз рафдәнбу уhо,
Hәм кәлә, hәм чүклә хундәнбу Тиро.

Jә катсин, чәндикә хаjалhо jә руз,
Әки ән Маттафи оморәнүт дуз.
Hорәj сохдә-сохдә катсин нишон до,
Муку гурбуни күш ди әри бүthо.
(Уhо бүтпәрәст бу, худошүш бүthо)
Күhүн Маттафи рәдд сохд уhорә,
Бүthо худо нисди, худоји мәрә.
Худој Овроhом нән Мишини ән мә,
Вәссит hәчи сәһәр дорит имурә.

Ћүрш вошәнд ә сәрү күшд у катсинә,
Чәһмәт кура бирә hич нә тәрсирә.
Хајалһорәш пиш сохдут вәдәшәндүт,
Ә чүм ән Антиох гәлпә дәшәндүт.

Маттафи Хосмонеј икидә мәрд бу,
Һәзоб-һәзјәт хәлг әри әну дәрд бу.
Худорә, Тирорә, хәлгә хосдәнбу,
Әри говләји хәлг чун сухундәнбу.
Ә пәнч кукһорәвоз ә пишо офдо,
Хәлгә кура сохдә хүшдәрә коф до.
Муку:
,,Ершолеим ә дәс кәс дә имбуруз,
Hә зулм әдәј бирә ә у шәв, нә руз.
Уш амбар мәгбуни имурә хуно,
Унчо тији бири нуһогә хунһо.
У шәһәр дүл иму, чикәр имуни,
Мәскән дәдәјһојму, бәбәһојмуни.
Точ имуш унчоји, тәхт имуш унчо,
Худојмуш унчоји, Тиројмуш унчо.
Ершолеим нисди - Исроилиш нисд,
Чәнгәдә нәфәс hисд, чәнгәдә куч hисд.
Ә һәрсовоз говлә ни имбу бирә,
Гувот кура сохдә, дәс ә дәс дорә.
Әри говлә бирә бијо гилинч зәним,
Ә дүшмә рәһм нисди, күкүрә вәкәним."

6

Ләпүр хәлг, әз ләпүр дәрјош куруни,
Әз у кучлу јә чи hисдкә дурkуни.
Уни, зинчилhорә, уни буррәкор,
Буховhорә грип-грип сохдә норәкор
Ә пишој куч әну догhош сәр зәрә,
Хориш, hовош әз сәhм әну ләрзирә.

Икидhој Исроил hәммә күрд бисдо,
Ә сифәт hәммәшү гәзәб вәбисдо.
Коф дорут ки, омун нидүт дүшмәрә,
Әз уhо мәкүрүт Ершоләјимә.

Јә салиш нәбирә, мәрд Маттафи мүрд,
Зәһмәт кәши бәhәр јүрә нә вәкүрд.
Кук әну Иуда ә пишо офдо,
Маккави ләгәбү, у хәлгә коф до.
Муку:
„Ковләји хәлгә нә вини бәбәјму,
Әнчәг hә рәһүрә рафдимкә иму.
Лов-тум мидајм сохдә иму дүшмәрә,
Бәгдә говлә дирә, хәлгә, хүшдәрә!

Ини әз чәнд чикә кумәки омо,
Әз hәр күнч јә икид, мәрд вәдирәмо.

Ңәсбәлүһош әз чор тараф күрд бисдо,
Инчикә лап кәрдән дүшмә хүрд бисдо.
Гилинч-гәлхән вәкүрд икидһо ә дәс,
Нә һүшдүт дүшмәрә кәширә нәфәс.
Сәсал зәрбә зәрүт уһо ә дүшмә,
Ковлә сохдут хори Ершолеимә.

Ершолеим тәмиз бисдо әз лүтһо,
Бетәмигдош хилос бисдо әз бүтһо.
Ковлә бисдо 25-үм Кислев шәһәр,
Шори хәлгә чәнд руз нәбисдо гәдәр.
Дәрһој Бетәмигдошә тој-тој вокундут
Тә күрсирәш таза сохдут овурдут.
Рүгән кәшдүт, офдут јә ћәлолә гоб,
Куфдурут јә рузлә сухдкә мүдү тоб.
Рүгән јә рузлә нәң, ћәшд руз товуш до,
Бовор сох, и кәлә мүңүчүзә бисдо.
Хануко нум норут руз ковләјирә,
Руз товуши хәлгә, руз ән шорирә.

Әри ковлә бирә амбар гурбу рафд,
Нумһој икидһо ә тоорих дарафд.
Хосманиһо символ ән ковләји мунд,
Әри милләт уһо үшүги овурд.

Лап дүрүткәш әлов аташһо уһо,
Кәнә нә мүрд, овурд таза бәһәрһо!

Худо! Имид иму амбари ә Түй,
Ә сәңәр дә һозор салһо кукһојтү.
Түни һәр чүрә ә вәхтү дорәкор,
Түни һәгә, әз нуһог чиро сохдәкор.
Тирозујтү дузи, нум түш һисди һәг,
Түй тәвәсәр кумәк кәрдош ә и хәлг!

7

Шаст ћофдүмүн сали, бәдбәхти сәр күрд
Ңәсмуј Исроилә думонһо дәкүрд.
Кәнә ә ләрз офдо хори Исроил,
Ә овул чарусдә шори Исроил.
Кәнә мәгбун бисдо хәндәјә рујһо,
Муј буррурут, зани куфдут дәдәјһо.
Әз чүмһо ңәрс омо ә әһәнг воруш,
Тоорих и рузһорә нә сохди фурмуш.
Ә һовоји варафд ноләј ңәрүсһо,
Ә үлкә дирәмо ләшкәр ңәлбүсһо.
Веспасиан овурд шаст һозор ләшкәр,
Јараглү бу һәммә әз пој тәјтә сәр.
Дүшмә бири әри хасидимһо Рим,
Дүшмә бири әри каннаимһо Рим.

Кура бирə һəммə худо шинохһо,
Ə чəнк вəхүшдəнүт ə сəр хунхурһо.
Нə тəрсүрүт əз гул, гувот ən уһо,
Əрчү ки, ешг вətən дəбу ə дүлһо.
Ə Галилеј ə һəр чикə чəнкһо рафд,
Һозорһо мүрд, мүрд əз ңərə вадарафд.
Дүшмə ə дəс вəкүрд чənd гəлəһорə,
Ə һəнк никəрə хун рафд ə и ңərə.
Иосиф Бен Мətətијо сəркəрдə бу,
Нə вəрəмо ə дүшмə ləшкəр əну.
Вогошдə ə гəлəj Иотапат мундут,
Чүлһофд руз ə һəлгə унчо домундут

Иотапат ə кəллəj ən доһор вəбу,
Əри унчо рафдə jə чигирлə бу.
Дəниширəнки əз унчо ə дəрə,
Дирəнбу одоми һəммə чикəрə.
Əчə дəнишири һə вишəлуг бу,
Ə вишəһо һүндүрə дорһо вəбу.
Фəм сохдокор чүмə мидо рəһəти,
Əри чиро бирə нисохд тəңəди.
Тəбиət чү гəлəм зəрəбу унчо!
Ən рачə сурətə норəбу унчо!

8

Икидһој Иосиф појисдә ә рәһ,
Јәкиш нәс хисирә шәвһо тә сәбәһ.
Һәзүр сохдә јәрәг-јәсәг хүшдәрә,
Әдәбүрүт кузәт сохдә дүшмәрә.
Иосиф әгүлмәндә, јә сәркәрдә бу,
Куч дүшмәрә у лап хуб данусдәнбу.
У ә Ершолеим фирсорә хәбәр.
Кумәки хосдәбу, әри ән шәһәр,
Әз унчо кумәки насдә вәкүрдә,
Рәһ кәшдә гәләрә әри сәхт күрдә.
Лап мәһлүмбу ә у мәнү довһорә,
Омо һәммәрә рүһ әдәбу дорә.
Уһо куфдирәнбу гул бирәјинчә,
Әришү һә мүрдә хуби унчикә.
Пишоки дирәнбу корә Иосиф,
У һәм данандә бу, һәмикә мүнсүф.

Ә чүм јәкиш нә добу тәрс,
Ә чүм јәкиш нә вәбу һәрс.
Дүшмә ә јон куш үшү бу,
Нә офдорут һич әз һәвәс.

9

Шәһәр Габараш ә дәс вәкүрд Веспасиан,
Залум бисдо, хунриз бисдо, хунриз и инсон
Икидһорә күшдә, ҕочизһорә у гул сохд,
Шәһәрәш һишд сухундә хориһорә тән сохд

Јә мәрд, јә хәбәрчи ә ки сәркәрдә омо,
Ә Иотапат рафдәји Иосифә хәбәр до.
Муку: ,,Чәндгәдә зу вәкүрдиткә гәләрә,
Вәкүрдә һесоб сохит бүтүн Иудијәрә."
Веспасиан куш дошд хәбәрчирә тә әхир,
Муку: ,,Уһорәш мәбәрим иму ә нәхир.
Лап хуб Иосиф имуһој офдо ә тәлә,
Ә хорирәвоз тән, тән бијобу у гәлә."
Хәндүсдә һорәј зә дү рәһбәр ән ләшкәрә,
Әки әнуһо у дијәш шор бәрд хүшдәрә.
Муку: ,,Ҥозор ҕәсбәлүрә вәкирит бурајт,
Дир нәбирә зу ә хори Иотапат дарајт.
Рәһһорә һәчи бәсдитки тә мә оморә,
Иосиф пәһәнүки нә вирүхү әз гәлә."

10

Веспасиан омо шәһәмкум и рузикә,
Ә нәзники гәлә појисдүт ә јә чикә.

Шəвиш рəҳəти до у һəммə хаjалҳорə,
Ҳитиjоти ə рəҳҳош но гəрəвулҳорə.

Сəбəҳмундə Римлиjанҳо,
Сəр кӯрд довҳо, и чӯ довҳо
Гилинчҳо чəнк бəрд ə jəки,
Ухҳо шəндӯт ə сəр jəки.
Чəндиҳо мӯрд əз дӯ тараф,
Дӯшмə вокошд, пəсəво рафд,
Нə вəрəмо ə чувурҳо,
Чор руз һəчи кирошд довҳо.
Ə бим домунд Веспасиан,
Рəҳəт нəбисдо у тиран.

Ə мəслиҳəт ҳорəj зə рəҳбəрҳорə,
Рəҳ кəшдӯт вəкӯрӯт, чӯтам гəлəрə?
Фирсорут чəндирə ə у вишəҳо,
Пəрдӯҳо бијорут куфдирə уҳо.
Инсофсӯзҳо вишəҳорəш вəнчӯрӯт,
Ə jə-дӯ руз тəбиəтəш һəнчӯрӯт.
Əз у рачи нə мунд ҳич jə нишонə,
Ҳесоб сох ки, унчош кӯшдӯт чəнд чунə.
Ə ҳӯндӯри гəлə сə-чор бəнд норут,
Пəсə-пишоj һəммəрə ҳовун дорут.

Мәнчәнигһо норут ә сәр ән бәндһо,
Әри сәнг шәндә, гүч сохдут сәнг шәнһо
Шәндә сәнгһо ә һәр дивор вохурдә,
Әдәбу гәләрә ә ләхс овурдә.

Иосиф фирсо јә дәстә икидһорә,
Әри вачарундә, сухундә бәндһорә.
Уһо һә һәчуш сохд, бәндһорә сухундут
Римљанһорә лап дог дорә вирихундут.

Веспасиан әхирдә чорәсүз мунд,
Мәчбур бирә һәррузи чәнкә појунд.
Ә чор тараф гәлә но хајалһорә,
Муку: ,,Ә мәнкәнә дәјлит уһорә,
Ић јә гушиш нијо даров ә гәлә,
Уһорә мәнкәнүм мә ә зүл-зүлә.
Мә уһорә киснә-тәшнә миһүлүм,
Әз һол мијофдәнүт, бәгдә мәкүрүм".

Иосиф дирәни лап чәтин имбу,
Хурдәш нә расикә ов, ов бијо бу.
Рузһош әдәбу лап кәрм кирошдә,
Овсүз чәтин имбу чәһмәтә дошдә.
Ић јә билогиш нә добу ә шәһәр,
Инчигә ов воруш хурдәнбу һәр дәр.

Әри һитијоти дәбуһо овһо,
Әдәбу кәм бирә әз гәд ән чолһо.
Иосиф әри ов гәдәр норәбу,
Јәкирәш зијоди һич нәс дорәнбу.
Хәлг әдәбу амбар кәширә сәһәр,
Лов-ләһәј бәһзиһо бирәбу гәбәр.
Уһорә војкә бу ә мејду мүрүт,
Чү бисдокәш бошку, тәшнә нәмүрүт.
Уһорә гул бирә нәс војисдәнбу,
Дүшмәрә ә хүшдә нәс хәндундәнбу.

Иосиф фикир сохд, чорәсүз мундә,
Ов кәм һисдирә әри нәбурбундә.
Күрд сохд ә јә чикә чәһмәт шәһәрә,
Муку: ,,Вәкәнит әз тән шәјиһорә.
Дәшәнит, вәкирит ә ов уһорә.
Бәгдә вәнит ә сәр дивороһој гәлә,
Әз дивороһо бил ов буров тә дәрә!"
Шәјиһорә ә сәр боруһо вәнорут,
Дүшмәрә лап ә и сәјәг дирр дорут
Әз дивороһој гәлә тији бисдо ов,
Әри Римлијанһо и чарусд ә хов.
Ов бәрд куфдирәһој Веспасиана,
Ранкү зипзәрд бисдо ә әһәнк хинә.
Имидү вир бирә овә дирәнки,
Нә данусд чү соху, мунд ә нүк-нүки.

И вәхт Иосиф ә ӈәрәj хәлг дәбу,
Ә пишојγ икидһо ләс појисдәбу.
Әдәбγрγт сокит куш дошдә урә,
Ә у бәсдәбγрγт имид хγшдәрә.
Әхирдә Иосиф муку: ,,Бирорһо,
Имурә jә рәһлә мунд ә и довӈо.
Әзи чәтини бијо зу хилос бошим,
Ә дγшмә рәһм нисди ә зир пој вошшим.
Мγрдәнинимкәш бил ә мејду мирим,
Әри шевдаһојму хубә нум биним.
Вәхтә вир нәсохдә фурајм әз гәлә,
Бијофдәним ә сәр дγшмә ә дәрә."

И чәнк нәбу әз у һәвәли чәнкһо,
Ә мејду дарафдγт ширһо, пәләнкһо.
Ә сәр Римлијанһо офдорут уһо,
Һашдан ә ләрз офдо дәрәһо догһо.

Пишој әнуһорә һичиш нә појунд,
Веспасиан дирә, бγрчи, мәһтәл мунд.
У ләшкәрә нишон дорә вокордунд.
Муку:
,,Әдәт ӈәчәл кәшдә и сәӈәт уһо,
Пәсәво вокәшдә сарфи ә инчо.
Jә кәм микирору имбошут сокит,
Ә уһо дог мәнγ дәстәj кукмә Тит."

Ә пишо дүшмәрә дирә,
Тә имидү вир нәбирә.
Мидануми сокит бирә,
Әз дүшмә дог вәкүрдәкор.

Уһо сокит нә бисдорут,
Дү јәкирә гувот дорут.
Дүшмәрә омун нәдорут,
Имид үшү офуррәкор.

Чәнд руз сәбәһ тә шәв чәнк бәрдүт уһо
Гәләрә ә фүрсәт нә дорут уһо.
Дүшмә чү фәндһорә нә дәшәнд ә кор,
Нә данусдут бирә уһо кәнә шор.

Чүл һофдүмүн руз бу һәммә хисрә вәхт,
Вәдирәмо әз гәд ән хәлг јә бәдбәхт.
Тәрәтәсух ә ки сәркәрдә омо,
Ә у сәр зә, бәгдә хәлгә ә дәс до.
Муку: ,,Әз унчојүм, мә әз у гәлә,
Бовор сохит һәммә хисири һәлә.
Лап ә ширинә хов дәри шомирһош,
Дуз әдәм куфдирә, очуги рәһһош.
Ә дүшмә до у сур хунәј хүшдәрә,
Чүтам һисдкә у гәлп куфди һәммәрә.

Әj хоин, киникә тү вир-сур кәрдош!
Зиһисдикәш jә хубә руз нә винош!
Руj тү сијә кәрдо, мәjзәр тү кову!
Тү һесоб бирәни овсүзә сову!
(Тү бәлоји-бәло ә тијнә сову.)

Шори сохдә-сохдә Тит муку: ,,Ә бә,
Дит ихтијори ән уһорә ә мә.
Лап һәj сәһәт, бил дир нәбирә бурајм,
Шомирһорә күшдә ә гәлә дарајм.
Тә шәв бирә лов-тум сохим гәләрә,
Кирәвуним әз зир гилинч һәммәрә."

Гәләj Иотапат дог варафд ә тү,
Әз тәхсир jә хоһин, хок бисдори тү.
Кукһо-духдәрһојтү ә чәлә офдо,
Дүшмә дирәморә һич омун нәдо.
Ә һәлгә вәкүрдүт уһо шәһәрә,
Һә күшдүт, вәнчүрүт кәлә-чүкләрә.
Нә данусдут зәни, иникә ђәjил,
Нә данусдут пири, иникә оил.
Ә чүм хов дәбуһо лап у икидһош,
Нә данусдут пој-дәс чумундә уһош.
Чәндиһо дүшмә нә күшү куфдирә,
Ә хүшдә гәсд сохдә, күшдүт хүшдәрә.

Һәчи ә сәр хәлг гәзәб тији бисдо,
Әз јә чикәш јә кумәки нә бисдо.
Әз хүшдә рази мунд һә Римлијанһо,
Чүл һозор одоми мүрд ә и довһо.
Веспасиан һәлә нәбисдо сокит,
Нишон до:
,,Бинәһорә, талан сохит, сухунит!"
Иотапат јәкүм Томуз бисдо хәрәбә,
Ә хорирәвоз тән сохд уһо шәһәрә.

12

Иосифә дүшмә әдәбу кәшдә,
Винирүт, у ә гәд мүрдәһош нәдә.
Әз һәр чикә уһо рәһһорә бәсдүт,
Дү руз, шәв тә сәбәһ урә һә кәшдүт.
И вәхт Иосиф ә мәгарә дәбу,
Чүл одоми әз јү пишо унчо бу,
Һәммәшү икидһо, данандәһо бу,
Рәһ әнуһо ә мәгарә әз руј бу.
Фикир үшүш һә унчикә мүрдәбу.
Сәјүмүн руз уһо јә зәнә күрдүт,
Сирог Иосифә әз у вәкүрдүт.
Веспасиан фирсо чәнд одомирә,
Муку: ,,Сог мијорит ә кимә урә."

Дүдү әз трибунһој ән Веспасиан,
Хубә зувунлүһо Павлик, Гарикан.
Оморә Иосифә ә зувун күрдүт,
Әз у разијәти һич нә вәкүрдүт.
Иосиф әз мәгарә нә вәдиромо,
Үһорә пиш сохдә, лап тәлһ чувоб до.
Веспасиан фирсо јә дәстәјкәрә,
Ә трибун Никанор гәдәгә зәрә:
„Соғ-саламат бијор ә ки мә урә,
Кузәт сох вәдиров у әз мәгарә."
Никанор һовур ән Иосиф бу,
Үһо јәкирә әз Рим шинохдәнбу.
Омо, Иосифә у ә зувун күрд,
Ә дүл дустирәвоз зу ә дәс вәкүрд.
Муку:
"Мә оморәм әри түрә соғ бәрдә,
Мә нирам әз инчо түрә нәбәрдә.
Јәкикә мә түрә нәс фурмундәнүм,
Әз хүшдәји мә коф нәс күнчундәнүм.
Кук сәркәрдәрәш хош оморә әз тү,
Үһорәш војисдә дузи зиһи тү."
Һәкәнә Иосиф нә бисдо рази,
Хајалһој ән дүшмә бисдорут һоси.
Һәзүр бүрүт әри әлов дәшәндә,
Дог һәммәрә әри һово вошәндә.

Пишоj ән yhорə вəкүрд Никанор,
Кофhоj сəркəрдəрə у дəшəнд ə jор.
Муку:
,,Мүрдəj əну кəрəк нисди имурə,
Əки сəркəрдə бијо сог бəрим урə."
Иосиф ədəбу кофhорə шинрə,
Војисд рази соху у Никанорə.
Дирəбуho ховə у ə jор дəшəнд,
Jəвош-jəвош гуфди əз дүл вədəшəнд.
Həчи куфди:
,,Əj худо шоhодит, мəрə нисд тəхсир,
Имбурузи руз мə офдорəм ə гир.
Мүкүшдүм хүшдəрə нидорум ə дəс,
Əнчəг ə мувəhмə дəмунди у сəс.
Куфдирəбиритки мəним довhорə,
Хушбəхтирə мидит Римлијанhорə.
Куфдирəбирит мə бијо сог мунум,
Кофhошмурəш мə ə сəркəрдə кујум.
Ниданум мə əз коф ишму вадарам,
Шоhодишмурəвоз војисдə бурам."

Иосиф Никанорə рази сохдəмунд,
Əгəд ән мəгарə офдə кəлə бунд.
Həр чүл зу вəхүшдə појусдут ə пој,
Чəндиho ə сəрү вəкүрдə hорој.

Јəки муқу: ,,Чətин имбу əри тү,
Ћəл сохи həр корə, hə ə сəри тү.
Воjисдə хət кəши əз сəр гонунho,
Ћозор сал амбартə дориho худо.
Чун иму əз мүрдə нəсə тəрсирə,
И бəхш офуррəкор дори имурə.
Тү воjисдə əри дүшмə гул боши,
Əз худо, əз хəлгтү həчи дур боши?"

Јəкикə муқу:
,,Чү зу вədəшəнди хүшдəрə əз jор,
Тү сəркəрдəjи, ки, мисоху бовор?
Тү нисдими хəлгə кура сохдокор ?
Əри ковлə бирə чəнкho бəрдокор?
Түрə воjисдəни имуhoj зиhи?
Əз хүшдə əзини бəдə нум бини?"

Сəjүмүн муқу:
,,Дурқу бирə-бирəj у təҳəрифho,
Əри, əгүлмəнди, мəрди тү hисдho,
Тү имуhoj ə дəс дорə хүшдəрə,
Воjисдə хəндуни ə иму дүшмəрə?"

Чорүмүн муқу:
,,Гуш дор, түрә иму әдәјм рәһ дорә,
Әз и хубтә ә дәс иму чи нәдә.
Ә сәри тү ә дәс вәқи нәштәрә,
Мәрдә хуно инчо күш тү хүшдәрә.
Пишој ән мүрдәјму данимки имуш,
Тији бирә хунһо һич нә рафди буш.
Данимки, имурәш бири сәркәрдә,
Ә хүшдәрәвоз хубә нум әдәј бәрдә.
Дан ки, нәкүшдиқә әқәр хүшдәрә
Иму хүшдәниму микишим түрә.
Хојинә нәштәрһо мисоху сула,
Һүнәр һисдгә түрә имуһој бура!"

Әз и гәрушуги Иосиф тәрси,
Ә кофовоз хурд уһорә вәләси.
Муқу: ,,Ә дустһојмә, ә бирорһојмә,
Чүтам! Иму һәчиш хунризим бәкә?
Әрчү чиро сохим әз бәдән рүһә,
Ов иму һә һәчиш омори лиһә.
Хуби мәрдә хуно ә мејду мүрдә,
Ә дүшмәрәвоз чәнк рујбәруј бәрдә.
Мә мивүрүхдүмкә әз Римлијанһо,
Митәрсүрүмкә әз гувот әнуһо.
Мә мүкүшдүм уф нә сохдә хүшдәрә,
Лап мизәрүм ә сәр дүл мә нәштәрә.

Дүшмә хосдәникә, зиһисдәјмурә,
Кујит әрчү бијо кишим јәкирә?
Әгүлсүзини ә хүшдә гәсд сохдә,
Ә дүшмә хосдәрә, ә хүшдә хосдә.
Кәрәк бирәнки әз мүрдә вирихдә,
Кәрәк нәбирәнки мүрдә војисдә.
-Иму данусдәним хуб-хәрәб чүни,
Әз гул бирәјинчә һә мүрдә хуби.
-Данит ә хүшдә гәсд сохуһо инсон,
Јәзуг һесоб бирә һәр вәхт, һә зомон.
Јә капитан әз ворвори тәрсикә,
Әз ләпүрһој сәр ови у ләрзикә,
Зу батмиш мисоху парахода у,
Худорәш гәһр мијов әз и кор әну.
Инсон ңәсүл омори әри зиһисдә,
Јә вәхт хәндүсдәни, јә вәхт кирисдә.
Ә худо дорә бәхш гәсд сохдә нибу,
Шивдоһој одомиш локолу имбу.
Хуб војисдәникә мүрдә ишмурә,
Бил дуст нәң, һә дүшмә күшү имурә.
Иосиф куфдикәш һә хубә кофһо,
Ңашданки, кар бүрүт нә шинри уһо.
Имид нәбу әри мундә јәкирәш,
Унчо војисдәнбу мүрү һәркирәш.
Уһо нәштәрһорә вәкүрд әз гобһо,
Ә ңүршәвоз һәммә рујә Иосиф до.

Коһ тәрсонкo хундут, коһ надан урә,
Әз ңәрә вәкүрдүт һәчи пәрдәрә.
Куфдурут чәндгәдә курунә кофһо,
Вини хилос нибу әз дәс әнуһо.
Хүшдәрә вир нә сохд зу ә дәс вәкүрд,
Ә jә кәлмәрәвоз у пишорә күрд.
Муку: ,,Әкәр буррajт, бәсдәjткә мирит,
Әввәл әз дү jәки һололбу хojит.
Бәгдә гәсд нә сохим иму ә хүшдә,
Лап чүп шәним әри jәкирә күшдә."
Шәртә шинрә уһо сокит бисдорут,
Дәкиш бирә ә сәс әну сәс дорут.
Нәштәрһорә һәммә дәно ә гобһо,
Хосдут әз дүjәки һололбу чәндбо.
Ә урәвоз әри мүрдә шор бүрүт,
Һүнәр сәркәрдәрә һәкәнә дүрүт.

Хундәкормә ә и сәһнә фикир ди,
Тоорих иму и гәһри-гәзәбәш ди.
41 човон, 41 хәләф, 41 мәрд,
Шәрик бисдо ә и чиро кәлә дәрд.
Гул нәбошут әри дүшмә куфдирә,
Шәх појисдүт әри күшдә jәкирә.

Чү корһо оморә ә сәр инсонһо,
Ңәчәл појисдәнки ә сәр әнуһо.
Кумәки нәс сохдә лово-тәшуво,
Чүтам куфдирикәш һә хубә кофһо.
Ңәчәлә чун кәрәк, хорирәш ки хун,
Инчо кәрәк нисди нә куч, нә зувун.

И дүнјо бовор сох һисди јә сәһнә,
Ә гәд әну шори дәри, дәрд дәри,
Јә руз мивиники у хәндунд түрә,
Јә рузикә чарусд кирисунд түрә.
Ә пишој әни сәһнә нә вәри пәрдә,
Дузә һә дуз, шәфтә һә шәфт бурбундә.
Һәрки јә чиро рул возирә инчо,
Һичиш нәс домундә ә кәмһо, күнчһо.

Уһо ћәзүр сохдут һәммә чүпһорә,
Лап нәзник овурдут ңәчәл хүшдәрә.
Шәрт һәчи бу чүпә вәкүрдәкорә,
Әкијү појисдәкор мијост күшдә.

Чәнд шәңәмһо ә һәр күнч ән мәгарә,
Ә чор тараф үшүг әдәбу дорә.
Имбуруз әри әнуһо мәгарә,
Һәм хунә бу, һәм мејду бу, һәм говрә.

Чү курунә руз бу имбурузи руз,
Зиндәкуни бисдо чәнгәдә учуз.
Күшд хүшдәрә 39 хәләф ә инчо,
39 хәләф әз дәс јәки мүрд инчо.
Шәһәмhош сухд варасд, чарусд ә зувол,
39 хәләф офдо инчо ә зовол.
Әз 41 одоми дүдүшү сог мунд,
Худо куч хүшдәрә инчикәш бурбунд.
Иосифә бәхтиш, мозолиш до у,
Тә әхир шәндә чүп нә офдо ә у.
Дү һочизә аслан домунд ә мејду,
Һәр дүрә ћол нәбу, hәр дү hолсүз бу.
Ә дузи Иосиф мијосд күшдә урә,
Рази бу јү нәһ, у микүшдкә јүрә.
Нә војисд уhорә јәкирә күшдә,
Гәсдиш нә данусдут сохдә ә хүшдә.
Сонхүрдho вадарафд әз гәд мәгарә,
Ә дәс дүшмә дорут уho хүшдәрә.

13

Никанор виники вәдирәмо ов,
Һишд дәшәндә ә пој hәрдүшү бухов.
Ә пишој зулм, дусди рул нәс возирә,
Тониш әз тониш, дусд әз дусд тәрсирә.

Уһорә әз јәки сохдәнүт чиро,
Иосифә ә ки сәркәрдә фирсо.
Ә рәһһо појисдә чәнд Римлијанһо,
Војисдәнбу вүнүт Иосифә уһо.
Һәммә данусдәнбу у икид бири,
Ә чүм хүшдә әлов аташһо дири.
Ә у рәһмәкүни сохдәкорһош бу,
Ә вәхт довһо урә дирәкорһош бу.
Урә мидоруткә ә дәс чинлүһо,
Ә вәхт довһо тикә-тикә мисохдут,
Имбуруз чүникә һәммә кинлүһо,
Ә у дәниширә һеч коф нә сохдут.
Амбар офдорәбу Иосиф әз һол,
Ранкү парусдәбу әз фикир, хәјол.
Һашданки нәс шинрә, у нәс дирәнбу,
Нәшумојү ә ки 39 хәләф бу.
Ә дәс нәдорәбу хүшдәрә нуһог,
Мәтләб худорәвоз у мундәбу сог.
Һәзиз ән һәзизһо бу офуррәкор,
Дирәбуһо ховә у дәшәнд ә јор.
Муку: ,,Офуррәкор, нисди тәхсир мә,
Бовор сох ки, инчо нисди кәсир мә.
Ини һәм бәдбәхтүм, һәмикә хушбәхт,
Ә һүкүм түрәвоз, појисдәм мә сәхт.
Бәдбәхтүмки, мә дур бирәм әз хәлг мә,
Шорум, вәрәвунум мә гуллуг түрә."

Әки Веспасиан овурдут урә,
Дүлхүрдә, сонхүрдә, ранк парусдәрә,

Тит мәһтәл бирәбу ә сабур әну,
Әз бәбә хоһиш сох, бил сог муну у,
Веспасиан муку: ,,Ә бухов дорит,
Чүтам кәрәк һисди хурдәјүрәш дит.
Урә бијо фүрсүм мә әри Нерон,
Ән кәлә бәхшәјиш әз хори Сион."

Шинрә и кофһорә Иосиф хәндүсд,
Муку:
,,Војисдә коф сохум ә түрәвоз дүрүст.
Мәрә јә хоһиши вадаров һәммә,
Ә ишму тәһноји кујум коф мәрә."

Веспасиан ә у лап тичӌ дәниши,
Ичиро сокити јә хәјли кәши.
Нишон до вәдәшәнд рәһбәрһорә у,
Инчо јә Тит домунд дүдүјкә дусд јү.
Пүрси:
,,Кујӌ виним имуһој чүникә коф тү,
Имурә чү мәслиһәт мидај дорә тү?"
-Мә ишмурә мәслиһәт нәс дорәнүм,
Јәкикә әз ишмуш нәс тәрсирәнүм.

Әкишму оморәм новирә хуно,
Фирсорә оморәм әз тараф худо.
Ћәчи нибисдогә мә нимундум сог,
Имбуруз нисохдит ишму ә мә лог.
Мәрә әри Нерон әрчү фирсорә,
Императорһорә мә әдәм дирә.
-И мәрд гәриш бири, и чү куфдирә,
Бил бәрү гопучи әз инчо урә.
-Јәкәм сабур сохит, гәриш нисдүм мә,
Ћәлә нә куфдирәм соги коф мәрә,
Худо әз тәхт бијо вәнкәнү урә.
Нерон 13 сали императори,
Хәлг әз у хуби нәһ, әнчәг зулм дири.

-Амбар коф нә сохит, лол бошит вәсси,
-Мәрә әри коф сохдә јә кәм ћәвәси.
Јә бала ки, дәдәј хүшдәрә күшү,
Јә бала ки, милләт хүшдәрә дүшү.
Худо сәһәр мүдү, мүкүшү урә,
Һовун гәним имбу чүм дирә-дирә.
Ини гәришуги вәкүрди Римә,
Неронә нисд әдәј дирә чүмһојмә.
Ишму император имбошит данит,
Әз ишму бәгдә ки, и кук ишму Тит.

Веспасиан jə кəм ə фикир домунд,
У həммəрə əз пишоj чүм кирəвунд.
Əз руj зəhмлү бирə, əз дүл сохд шори,
Хүшдəрə ди ə тəхт императори.
Ə дүлү рəћм омо əри Иосиф,
Муку и новини, həмикə мүнсиф.
Нишон доки урə əз унчо бəрүт,
Бил ə тəнү таза палтар вокунут.
Хурдəjүрəш хуб дүт чүтам кəрək hисд,
Ə гəндəл домуну тəjтə сүбут нисд...

14

Нəмунд кəнд, нəмунд шəhəр,
Дүшмə вəкүрд həммəрə.
Мүрдəгорho ləшhələш,
Ћозорho рафд hə пешкəш.
Киho вирихд ə догho,
Киhорə дүшмə дог до.
Чəндгədə хун рухундут,
Вачарундут, сухундут.
Римлијанho лап шор бу,
Чувурho ə овул добу.
Бијовho чəнк əнуho,
Əри Ершолеим бу.

Рач бу шəһəр Ершолеим,
У һашданки jə нəгүл бу.
Бетəмигдош хунəj Əшим,
Jарашуг бу, купəj күл бу.
Дүл одоми имбисдо шор,
Рəһəти мисохд дирəкор.
Унчо дəбу хəзинəһо,
Бирнəбир ан чəнд ərхəһо.
Дəрһо һəммə ов сүрх дорə,
Гирəгһojү софə нүгрə.
Сүтунһошү бу əз мрамар,
Үшүг мидо уһо пар-пар.
Гəд утогһо варajисдə,
Һашдан ə гəдү һəрүс дə.
Ə дү тараф кəлə золһо,
Ə күнчһojү гүзүлкүлһо.
Бунһош һəммə ов сүрх дорə,
Офдо бунə, бун офдорə,
Сəбəһ тə шəв үшүг дорə.
Ə гомборəһoj ан бунһо,
Дəчирəбүрүт бизһoj сүрхи,
Гушһо нүшдə ə сəр ənуһо,
Нə сохут куфдирə чүлки.
Корсохһojү худо шинох,
Һəммəшү бу тиро шинох.

Гобоһој һәммә зар-зари,
Буһолүјә сәнгһо вәри.
Ә јәхәнһо сәдәф вәбу,
Ә бәшгулһо чү мүһрәһо,
Ранкәбәранкә дукмәһо,
Әз сүрх, нүгрә бу сәрмәһо.
Һәр гоборә јә кәмәр бу,
Ә кәмәр пәнч зулог дәбу.
Ә һәр утог пәрдә вәбу,
Уһош һәммә зархәрә бу.
Гәдәгән бу дирәморә,
Ә Бетәмигдош оморә.
Лап курунә ночогһорә,
Појһо, дәсһо гәбәрһорә.
Вәхтү кирошдә зәнһорә,
Бәгдә чүлкијә мәнһорә.
Бовор сохит ки, бирорһо,
Кирошдәбу чәндсад салһо,
Әз у салһо, тә и салһо.
Зимисдуһо, чәнд васалһо
Бирәбу пирәнгиноһо,
Һәм ворушһо, кәлә сајлһо,
Лап гучлүјә ворвориһо,
Јәкикә сәхтә кәрмиһо.
Һәм туфонһо, зимиләрзһо.
Әз дүшмәһо тәрсһо, ләрзһо,

Ә у зарали нә зәрәбу,
Һәр чү чүтам һисд мундәбу,
Бун, мәһәлә, дору,буру,
Әрчүки хунәј Худо бу.
У јодикор бу әз Шәлмү,
Әз у һохмәлү, әгүллү.

Шаст һәшдүмүн сал Нерон тәһно мундә,
Хәлгиш, дустојүш әз у руј чарундә.
Ә пишојү оморә сохдә ңәвунһо,
Нуһог күшдә у лол бирә зувунһо.
Ә сәс әну, сәс дорогор нәс бирә,
Сенат урә дүшмән ән хәлг нум дорә.
У насдә һәл сохдә ингәдә догә,
Нәштәрә вәкүрдә хүшдәрә күшдә.
Хәбәр мүрдәј Нерон лов бисдо ә Рим.
Амбарһо шор бисдо, ки домунд ә бим
И хәбәр зу раси ә Веспасиан,
Мүрди Нерон,
Иосиф куфдирәнбуһо у тиран.

Веспасиан мүрдәј Неронә шинрә,
Кук хүшдәрә Титә ә Рим фирсорә.
Тәјтә Тит оморә ә Рим расирә,
Одомиһој Отон Галбарә күшдә.

Титиш дијә ә Рим нәсә дарафдә,
Рәһә дәкиш сохдә ә Сурија рафдә.
Әз унчош ә Кесарија оморә,
Чү бирикә ә бәбә хәбәр дорә.

Императур Отониш хүшдәрә күшдә,
Нәштәрә зәрәни ә бугоз хүшдә.
Бәгдә император Ветелли бирә,
Әчү сәһәрәвоз күшдә оморә,
Күшдәнүт кук jүрә, һәм бирор jүрә.
Нерон мүрдә бәгдә, ә гәд jә сал ним,
Сә имеператориш мүрдәни ә Рим.

15

Сәркәрдәрә вичирә император,
Бүтүн ләшкәр әри әну сәс дорә.
Хурдә, кејф сохдәнүт һә ә у хотур,
Нум әнурә ә һәр чикә чар зәрә,
Бүтүн ләшкәр әри әну сәс дорә.

Веспасиан дирә амбар шор бирә,
Һәрчүрә ә Титәвоз буррани, бәсдә.
Jәкүмүн Иосифә азади дорә,
Бәгдә һәзүр бирә әри Рим рафдә,
Һәр чүрә ә Титәвоз буррани, бәсдә.

Ә сәр Ершолеим фирсо Титә у,
Ә Мутсианәвоз ләшкәрү ә Рим.
Антони Примиш кумәки ә у,
Сохдәнүт хәлг Римә лап дидим-дидим.
Ә Мутсианәвоз ләшкәрү ә Рим.

Тарафдорһој ән Веспасиан,
Ләшкәр Антонија, Мутсиан.
Ә хәлг Рим кәлә дог кәширә,
Инчо хунәһо Талан бирә.
Зулм сохдәнүт ә ӈәрүс, духдәр,
Мүрдәкорәш нәс бирә гәдәр.

Тә ә Рим оморәј ән Веспасиан,
Дустһојү Антони, јәккә Мутсиан.
Нүшундәнүт ә тәхт Домитсиана,
У бу чүкләји кук ән Веспасиан.
Дустһојү Антони, јәккә Мутсиан.

Пишој зулмә насда јәкиш вәкүрдә,
Һәммә гәриш бирә инчо ә јәки.
Дүздһо, гәчәгһорә нәс бирә күрдә,
Зәрүт нәштәрһорә ә сәр дү јәки.
Һәммә гәриш бирә инчо ә јәки.

Ћофдодүмүн сал ә әхир зимусду,
Веспасиан омо дирәмо ә Рим.
Ћофдодүмүн сал јә кәм пишо әз у,
Тит ләшкәрә бәрдә ә Ершолеим.
Веспасиан омо дирәмо ә Рим.

Ә гәд әну дү сал, шастћәшд тә ћофдод,
Гәришуги дәбу ә Ершолеим.
Инчо хәлг чәндгәдә сохдкәш дод-бидод,
Кумәки нә бисдо домундут ә бим .
Гәрушиги дәбу ә Ершолеим.

Ершолеим кәнә лап ә сәһәр дә,
Кәнә нәһләт ә сәр хәлг тији бирә.
Ә дүлһо тәрс дәри, гәзәб дә, кин дә,
Әз јә чикәш урә кумәк нәс бирә.
Кәнә нәһләт ә сәр хәлг тији бирә.

Ә и шәһәр офдо дүзди, гәчәги,
Дусдһо, әри јәки, дүшмә бисдорут.
Сәр күрдә киснәји, бәгдә ночоги,
Парундут әз јәки нунә висдорут.
Дусдһо, әри јәки, дүшмә бисдорут.

Әз һол офдо мәнәм буһо һәрүсһо,
Дәрд овурдә парусд нәхч ән ловһошү.
Һәм бәндәһо залум бисдо, һәм худо,
Әз һәр чикә лиһә омо ов үшү.
Дәрд овурдә парусд нәхч ән ловһошү.

Дәдәј һәјилә вир сохд, һәјил дәдәјә,
Јәкиш руј јәкирә нәданусд дирә.
Сәвкилиһош әз дү јәки дур бирә,
Күшдүт вокошүрүт чүм дирә-дирә,
Јәкиш руј јәкирә нәданусд дирә.

Киснә мундут, тәшнә мундут вомундут,
Инчо мүрдәкорә нә бисдо гәдәр.
Әри ән лугәј нун ә миннәт мундут,
Рујһошү пүх овурд, ловһошү гәбәр
Инчо мүрдәкорә нә бисдо гәдәр.

Инчо һоширһорәш сәлт талан сохдут,
Ә күрк чарусдәбу һәммә чүникә.
Зәнһо, һәјилһорә лап бирјон сохдут,
Әз һониш вәкүрдүт бирнәбир јүрә.
Ә күрк чарусдәбу һәммә чүникә.

Иоаниш, Симониш хәлгә фурмундут,
Әри ән хәлг хүшдә тиран бисдорут.
Әз шәһәр ки вирихд, һә сәӈәр дорут,
Јәкишүрә күшдә, чәндә висдорут.
Әри ән хәлг хүшдә тиран бисдорут.

Зелотһош хун күрдә дәнду гичундут,
Бирор ә сәр бирор гәзәб тији сохд.
Ә мејду дарафдә дәс вәчовундут,
Әз надани хүшдә кукһорә вир сохд.
Бирор ә сәр бирор гәзәб тији сохд.

Уһо ә зир појһо вәнкәсд һәрчүрә,
Руј нә күрдүт һәчи ә хунәј худош.
Әз јор вәдәшәндүт тирорә, динә,
Һозорһо мүрд ә гәд ән Бетәмигдош.
Руј нә күрдүт һәчи ә хунәј худош.

Әри дүнјо ӈәзиз буһо и шәһәр,
Бәгдә чарусд ә сокитә говрәһо.
Зәрүт инчо нәштәр, ә пәсәј нәштәр,
Чәнди залум бирә буррурут сәрһо.
Шәһәр чарусд ә сокитә говрәһо.

Уһо сәлт буррурут имид ән хәлгә,
Сухундут тәхүл дәһо омборһорәш.
Гијмәт нә бисдо һич сүрхә, нүгрәрә,
Вәнчирәнүт ә вишоһо дорһорәш.
Сухундут тәхүл дәһо омборһорәш.

И корһој ән доруни дүшмәнһо бу,
Бүтүн шәһәр ә дәс гулдурһо дәбу.
Довһој әнуһо әнчәг довһој стул бу,
Һеч јәкирәш гәјгуј хәлг нә бәрдәбу.
Бүтүн шәһәр ә дәс гулдурһо дәбу.

Амбарә јошлүһо, зәнһо, һәјилһо,
Ә визор оморә әз дорунињо.
Әдәбүрүт лово хосдә әз худо,
Әри дирәморәј ән Римлијанһо.
Ә визор оморә әз дорунињо.

Курунә сал бисдо һофдодүмүн сал,
Күрд Ершолеимә дүшмә ә һәлгә.
Ини, буј хун әдәј дорә и васал,
Хәлг әз буруш, доруш ә гәд сәһәр дә.
Күрд Ершолеимә дүшмә ә һәлгә.

Ершолеим ә сәр јә русму вәбу,
Дүшмә ә буру әдәбу бәндһо норә.
Урә әз јә чикәш рәһ нә мундәбу,
Хәлгиш, ә дору дәбу, ә оһ нолә.
Дүшмә ә буру әдәбу бәндһо норә.

Рагһој хәндә, ракһој ңәрс хүшк бирәбу,
Гувот нәбу дијә занирә, гулә.
Имид ән зиһисдә јәкирәш нәбу,
Имидсүзи әз һол вәнкәсд һәр дүлә,
Гувот нәбу дијә занирә, гулә.

Ә дору дәбуһо гәлпә дүшмәнһо,
Дәстәј, Иоанһо, Зелот, Симонһо.
Куч дүшмәрә дирә чорәсүз мундут,
Әз јәкирә күшдә лап дәс вәкүрдүт.
Әри јәки дүшмә буһо дәстәһо.
Чарундут нәштәрә дуз рујә уһо.
Иоан зу фирсо чәнд икидһорә,
Әри вачарундә һәммә бәндһорә.

Уһо һәчуш сохдут, бәндһорә сухундут,
Римлијанһорә әз унчо вирихундут.

16

Бәбәрә хуно Тит ә бим домундә,
Ә hүнәр чувурhо у мәһтәл мундә.
Фирсо Иосифә ә нәзники гәлә,
Муқу:
"Қуј! Бил довһосүз дүт уhо шәһәрә".
Иосиф данусдәнбу хәлг әз дәс муров,
Ә дүшмә ә и hол уhо ни вәров.
Оморә миннәт сохд појунут чәнкә,
Дијә рәһ нә мунди hеч јә чиројкә.
Муқу: ,,Данусдәнит қучлуни дүшмә,
Јәрәглүни, бәгдә амбари hәммә.
Данит әз ишму руј чарунди худо,
Хушбәхтирә дори ә Римлијанhо,
Сүбут овурд у әз Миши, Овроhом,
Нәбири хәлг иму hич вәхти овом.
Үшүг дорут, рәһ дорут инсонhорә,
Шинәхундут уhо Худо, Тирорә.
Нә қуфдурут hәчи hә имид бошит,
Сәһәр дит хүшдәрә, ә зир појвошшит.
Қиснәји хурдәнки хәлгә рузбәруз,
Чү мисоху пәләнқ, шир hисдкә гудуз.
Нә дарајт ә тәнү чүм дирә-дирә,
Дүшмә нәс hәмишә рәһмәқүн бирә.

Бијовку ишмурə ћəјф ə чун ишму,
Ə Бетəмигдош, ə шəһəр ən ишму.
Дит шəһəрə, рази бошит довһосүз,
Нə дориткə лов-тум имбошит кофсүз."

Хуб данусдənбүрүт дүшмə кучлуни,
Əз мариш зобуни, лап зəћərлүни.
Шиширəбу гејрət, нəмус уһорə,
Сəвкənд хундəбүрүт нидүт шəһəрə.

Уһорə гул бирə нəс војисдənбу,
Мərдə хуно мүрдə ə мејду хуш бу.
Ə уһо кори нə сохд һеч јə кофиш,
Əз и кофһо дијəш бисдорут гəриш.

Сəнг шəндүт ə сəрү əз чənд-чənд чикə,
Јəки вохурд ə сəр ənу күрд чикə.
Əз куч сəнг Иосиф офдо ə хори,
Мүрд куфдирə уһо сохдənүт шори.

Римлијанһо лап зу вəкүрдүт урə,
Нəс мүрдə, сог мундə, у хилос бирə.

17

Ә шәһәр сәс офдо ки Иосиф мүрд,
Гәргүш ән хәлг гәним бисдо урә күрд.
Дәдәшү хәбәрә шинрә ә гомбур,
Дүлү сухдә әз дәрд дәрикәш ә кур,
Куфдирәни:
,,Мә лап әдәм бовор сохдә у мүрди,
Сог мумундкәш дәрди, әримә дәрди.
Фәләк мәрә ә имтоһон кәшири,
Биңовунум ә зир поjһо вошшири.
Виниш гисмәт мәрә, виниш бәхт мәрә,
Худо до, уш сухунд, һәчи сәхт мәрә.
Мијосд мәрә ковут сохдә у хәләф,
Чү данум ки, у мәдиров нәхәләф,
Мә ини чәнд вәхти ә гомбур дәрүм,
Нәң, нәң мә ә кук мә тәхсир нә дүрүм.
Ини, руј чарунди Худо әз иму,
Тәхсиркорим бовор сохит һәммәјму.
Хуби сохдә, ңовун хүррәјһо бала,
Әдәм чар зәрә ә пишој балајинә.
Миһилло сох мәрә, ә гомбур дәрүм,
Ини түрә ковут сохдә ниданум.

Әj залумә дүнjо чү сурули тү!
Јәбо учуз, јәбо буһолүни тү!"

17

Атәш әдәj тиjи бирә әз һово,
Ә и чәнд сал уһо динчи нә дүрүт
Имид хәлг вир бисдо ә и довһоһо,
Сә сал зәвәртәjи ә сәһәр дәрүт.
Ә и чәнд сал уһо динчи нә дүрүт.

Дүшмә рәһ кәшд әри ә шәһәр дарафдә,
Икидә кукһо әз шәһәр вадарафдә.
Сухундут дүшмә норәбуһо бәндһорә,
Һичиш нә тәрсунд дијә, һичиш уһорә.
Нә ә һәнк тәкәрк оморәнбуһо сәнгһош,
Нә уһорә буһо кучлујә јәрәгһош.
Jә мәгсәд норәбүрүт ә пишој хүшдә,
Jә мүрдә, jә нәбукә дүшмәрә күшдә.
Лап хуб данусдәнбүрүт кучлуни дүшмә,
Ә һәлгә дәjишдәт хәлгә, ә и шәш мәһ.
Нәһ уһорә гул бирә нәс вожисдәнбу,
Һә мәрдә хуно ә мejду мүрдә хуш бу.

Тит дирә и сәһнәрә jә кәм мәһтәл мунд
Нишон до ләшкәрә пәсәво вокордунд.
Муку: ,,Бијо jә борујкә иму кирим,
Чор тараф шәһәрә ә һәлгә вәкирим.

Тәләф сохим нәзник hисдо у кәндhорә,
Әз hәр чикә бурим имид әнуhорә.
Киснәји хурдәнки уhорә рузбәруз,
Дијә ниданут бирә лап hәчи гудуз."

Куфдирәј Тит лап зу омо ә чикә,
Имид хәлгә бурри у әз hәр чикә.
Дијәш амбар бисдо киснәји инчо,
Әз јә чикәш hич јә әлү нә омо.
Хәлг әз воруш вадарафд, ә сајл домунд,
Пojhо хиси рәћ нә рафд, томом вомунд.
Ә кучәhо, мејдонhо, ә сәр бунhо,
Әз киснәји сәр но мүрд биһовунhо.
Ә гул үшү, гувот дәбуhо hәлә,
Ә чәнк дәбүрүт ки, нәдүт шәhәрә.

Дүшмә шәшүмүн мәh hәвдәјүм Томуз,
Вачарунд јә боруј шәhәрә и руз.
Диромо ә шәhәр hәммә хунризhо,
Гәләј Антонирә вачарунд уhо.
Нә һәјил данусдут, нә зән, нә кәлә,
Ћозорhорә уhо дәшәнд ә чәлә.
Хунћошүрә тији сохдут ә хори,
Күшдә-күшдә сохдут хунризhо шори.

Рујә Бетәмигдош рафдүт зури-зури,
Һашданки әз уһо чүникә вир бири.

Ә и ңәрә дүшмә вәкүрд зәрбәһо,
Мәчбур бирә уһо вокошд пәсәво.

,,Бура! Ә Иосиф Тит нишон дорә,
Дүт Бетәмигдошә хун тији нәбирә."
Иоан чувоб дорә: ,,Мимирим ни дим,
Чүмһојму рәһо һисди дәс ни вәкирим."

Ә хајалһој хүшдә Тит һәчи нишон до:
,,Вәнчинит, кишит ки ә пишошму омо.
Боруһој Бетәмигдошә вачарунит,
Сухунит, чү һисд ә хокистәр чарунит.
Бил һеч кәс нәвадаров әз гәд әну сог,
Ә уһо һәчи бијо иму вәним дог."

Зијодијә бәхшһо залумә дорә,
И гәзәбә бәлкә тү һич нәс дирә.
Кирә хәндә дорә, кирә зүлзүлә,
Һәлә һеч кәс насда и суруһој түрә.
И хориш ән түни, инсониш ән тү,
Әрчү худо укәји дәшәндә тү,
Һәгсүзһорә дошдә, һәгә күшдә, тү!

Ә ћофдодүмүн сал дүшмә нүһүм Ав,
Ә гәд Бетәмигдош дәшәндә әлов.
Дирәмунд әловә чәнди чувурһо,
Чәһди сохдүт күшүт аташә уһо.
Дүшмә имкон нәдо, ә бинә дарафд,
Вәнчирә-вәнчирә һә пишово рафд.
Ә һозорһорәвоз, мүрд инчо кукһо
Ә гәд Бетәмигдош сухдәнүт уһо.
Әлов сухдәнбуһо ән рачә бинә,
Ћәсмуј ән шәһәрә әдәбу нур дорә.
Худорәш һич чиро нәс војисдәнбу,
Хунәјү ә дүшмә битәв гисмәт бу.

Ә дүнјо нәбирә зулм бисдо инчо,
Јәкиш дүјәкирә һич омун нәдо.
Чәнк бәрдүт уһо чәнд шәв, чәндигә руз
Мүрдәји нәбири лап һәчи учуз.
Киснәји хурд, гувот нә мунд уһорә,
Вәнорут ә дүшмә һәчи довћорә.
Дүшмә дәшәнд ә јә золикәш әлов,
Шәш һозор одоми домунд ә гәд тов.
Чарусд ә хокистәр инчо шәш һозор,
Ноләј бићовунһо варафд ә зәвәр.
Симониш, Иоан лап әз һол офдо,
Ћолсүзи әнуһо дүшмәрә куч до.

Әз Бетәмигдош, ә шәһәр дарафдүт,
Күшдә-күшдә yho пишово рафдүт.
Сухундут хуноһорә вачарундут,
Шәһәрәш ә хәрәбәји чарундут.

Ћофдүм Елул мүрд ә инчо hозорho,
Ћәшдүм Елул шәһәрә вәкүрд әловһо.
Кузкиј хори hисдо, у кәлә ћәсму,
Әзини зулм бәлкәш нәвинирәбу.

Иоана күрдә ә гомбур дәшәндүт,
Симонәш әз мәгарә вәдәшәндүт.
Ә пojho, дәchojү дәшәндүт бухов,
Ћәсрәт hишдүт урә әри jә хол ов.
Тит мугу: ,,Урә сог имбәрим ә Рим,
Ә пишој хәлг күшдә гурбуни мидим."

Ершолеимә ә шәш мәh вәкүрд yho,
Рим нәдирәбу ә и чәтини довћо.
Ә и довћо, тә jә милјон, чувур мүрдә,
Дүшмә тә сад hозорә, әсир вәкүрдә.
Фурухдәнүт тә бисд сала ћәjилhорә,
Ә Мисрајим фирсорәнүт оилhорә.
Әри кор сохдә, ә зир хорији корho,
Әри нәвинирәшү үшүг ән hово.

Чəндирə бəхширəнүт ə дусдhој хүшдə,
Əри чəнк бəрдə, əри јəкирə күшдə.
Ə həјвонhорəвоз əри чəнкhо күрдə,
Үшүш дəнишрə hə ləззəт вəкүрдə,
Вичирəнүт рачə кукhо, човонhорə,
Ə hовоји вошəндүт дог əнуhорə.
Чиро сохдə əз вətən, дур бəрдүт ə Рим,
Азади əри əнуhо бирə ћərим.
Бəрдүт əз Ершолеим сүрхə, нүгрəрə,
Шəђəмдонhој сүрхи, гədимə чиhорə.
Бирнəбир чənd ərхəhорə бəрдүт уhо,
Тит ə миллət иму ичиро дог вəно.

Дүшмəhо əз шори пар зərə-зərə,
Сəр күрдənүт шифон зəфərə зərə.
Ноләј чувурhош ə ђəсму варафдə,
Ə сəс шифон дүшмəшү гəриш бирə.
Чənd рузhо, чənd шəвhо сухд Бетəмигдош,
Əри ən шивдоhо јə диворлə дошд.

Хори тə сироји хун хурд ə инчо,
Кənə ləђə нə күрд сироји нəбисдо.
Ки дəмундəбукə ə кəмhо, күнчhо,
Бəндə у хунhорəш əри хори висдо.
Кənə ləђə нə күрд сироји нə бисдо.

Курунә сал бисдо ћофдодүмүн сал,
Талан сохдут милләтә Римлијанһо.
Лов-тум сохд хәлг мәрә и кучлујә сајл,
Нәбирәбу әзини гәзәб ә дүнјо.
Талан сохдут милләтә Римлијанһо.

Милләт дүһозор сал ә колут дәри,
Дүһозор сал ә и хәлг бүхтү вәри.
Дүшмә әз хун һәлә сироји нәбири,
Јәбо боришмүшүт, дәһбојкә гәһри,
Дүһозор сал ә и хәлг бүхтү вәри.

Чү сохди и милләт әрчү ңәнкори?
Гәзәб бирә-бирә умогһо шори.
Бәлкә нун үшүрә вәкүрди әз дәс,?
Бәлкә гәрхунд мунди чувур әз јә кәс?
Бәлкә хун рухунди нуһого хунһо,
Ңовун сохдә хурди ңәримә нунһо?
Бәлкә талан сохди бирәјишүрә,
Зиндә-зиндә говрә сохди үшүрә?
Ңәјилһорә әз дәдәј чиро сохдәт,
Килсәһорә, мәсчидһорә сухундәт?
Бәлкә зулум сохдәт ә ңәрүс, духдәр,
Фурухдәт гулә хуно ә кәнд, ә шәһәр?

Бәлкә хејр нәдорәт уһо наданүт?
Бәлкә ә гәд хәлгһо уһо саданүт?
Бәлкәһо амбари нисди һеч әхир,
Һозор салһо милләт домунди ә гир.
И хәлг дәрзә бири дарафди ә чүм,
Бовор сох ә бирор, әрчү насданүм!

Иму и сәһәтиш ә ҡолут дәрим,
Кәнә ә чәнд үлкә мәскәнһо күрдим.
Ә вәтәниш һашдан ә сәр ов вәрим,
Кәрми ән вәтәнә һич нә вәкүрдим.
Кәнә ә чәнд үлкә мәскәнһо күрдим.

Һәр руз әдәј зијод бирә саданһо,
Ә чәркә појисдәт әри лов бирә.
Әри чәннәт һәзүр һисдо наданһо,
Нәс војисдә хәлг мәрә ә чүм дирә.
Ә чәркә појисдәт әри лов бирә.

Данусдәнүм ә јор мијов ҡофһојмә,
Шивдоһо мивүнү говләји хәлгә,
Бијовһо рузһорә әдәм дирә мә,
Мисвоһој хәлг јә руз мәров ә ләгә.
Шивдаһо мивүнү ҡовләји хәлгә!

НОВУХОДНӘСӘР-2

(Ә зувун иврити - Невухаднетсар,
ә уриси - Навуходносор,
ә фарси - Набу-Кудурри-Усур)

Ә 607-мүн сал әз ерајму пишо Новуходнәсәр довһо сохдә ә фараон ән Мисраим, ә Нехорәвоз (Нехо-2). Уһо вәкүрдәнүт гәләј Каркемишә.

Ә һәчирәвоз Сурија, Палестин, јәкикә мәркәз ән дод-висдоди буһо шәһәр финикиһо Сидоном кирошдәни ә парчојәти ән Вавилон.

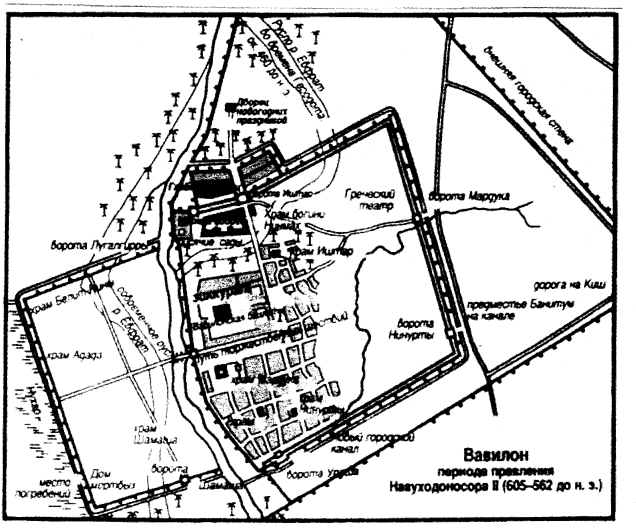
Ә 605-мүн сал Новуходнәсәр хәбәр мүрдәј бәбәј хүшдәрә вәкүрдә, вокошдәни ә Вавилон. Гәләј Каркемиш, бу ән кәрәкијә чикә, әри кирошдә никәрәј Ефрата (Ә и сәһәти чикәј сәрһәд Сурија нән Түркијә).

Әз бәбәшү мүрдә бәгдә, Новуходнәсәр бирәни парчоһ ән Вавилон. Ә 597-мүн сал 15-16-үм март ә парчојәти Иудијә нәразијәти офдорә. Новуходнәсәр ә Ершолеим дирәвундә ләшкәрә. Һәммәрә ә дәс вәкүрдә вә әз 598-үн сал парчојәти сохдәнбуһо Иоакима сүркү сохдә ә Вавилон. Ә чикәј әну норәни Сидгијорә.

Бетәмигдош ән Ершоләјим. (Шәлму кук Довидә Милих вокуңдиһо).

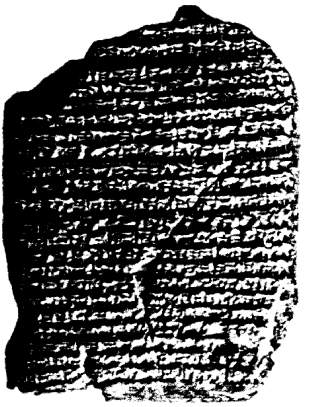
Әхири парчоһ Иудијә Сидигијо, ә 9-мүн сал парчојәти хүшдә, ә пој вәхүзундә хәлгә, ә сәр ән сәһиби сохдәниһо ә хори Исроил, ә сәр ән Вавилониһо. Ә 588-мүн сал Сидгијо дәс ә дәс дорә ә гуншиһорәвоз (ә Едамиһо, Моавомһо, Аммономһорәвоз, јәкикә ә дү шәһәр Финикиһорәвоз, шәһәр Тир нә Сидомовоз) әри чәнк бәрдә ә кучлујә дүшмәрәвоз. Фараон ән Мисраим Хофраш (Априс) коф дорәбу әри кумәки сохдә. Бәгдә у нәинки кумәки сохд, у гәлп вәдирәморә ә сәр шәһәрһој Тир нә Сидон вәхүшдә ә чәнк.

Вавилон ә вәхт парчојәти Новохуднәсәр (605-562 әз Е.П.)

Ә и вәхт Ершолеим ә һәлгә вәкүрдә оморәбу әз тараф ләшкәр Новуходнәсәр. У мәчбур бисдо әри вәкүрдә һәлгәрә. Ләшкәрә күрд сохдә рафдәни ә сәр Мисраимиһо. Ләшкәр ән фараона дормә-догун сохдә, шәһәрһорә әзуһо вәкүрдә бәгдә, һәкәнә вокошдәни ә Ершолеим вә һәкәнә урә күрдәнүт ә һәлгә.

18 мәһ Ершолеим домундәни ә һәлгәј дүшмә. Һәммә әз кәлә тә чүклә чәнк бәрдә ә кучлујә дүшмәрәвоз. Дијә гувот нәсмундә.

Ә вәхт парчојәти Новохуднәсәр, ә сәр әз кил һәзүр бирә јә тикә сәхси нүвүсдә омори әз товнәј хәрәбә бирәји Ершолејим нә бирнәбирјүрә талан сохдә бәрдәјијү.

Ә 586-мүн сал әз Е.П. Ершолеимә вәкүрдәни дүшмә. Ә шәһәр әлов дәшәндәнүт, Бетәмигдошә хәрәбә сохдә, вор-дәвләтәш вәчирә бәрдәнүт. Күрдәнүт парчоһ Сидгијорә.

Ә пишој чүмү күшдәнүт һәјилһојүрә, кифләтүрә. Бәгдә чүмһојүрә вәкәндә кур сохдәнүт, ә појһојүш бухов дәшәндә, ә 40 һозор әсир күрдә омориһо чувурһорәвоз бәрдәнүт ә Вавилон. Парчојәти Сидгијо несоб бирәни әхири парчојәти ән Иудијә.

Дивор ән шәһәр Ершолејим. Ә 586 сал әз Е.П. әз тараф Новохуднәсәр вачарундә оморә бәгдә ә 52 руз вокундә оморә. Ә 539-мүн сал әз Е.П. сәр күрдә вокундә омориһо "Дүјүмүн Бетәмигдош" ә 515-мүн сал әз Е.П. томом варасдани.

Ә һәчирәвоз шивдаһој Довидә Милих 400 сал (чорсад сал) парчојәти сохдә.

ПАРЧОҺ КОРЕШ

(Ә зувун фарси - Куруш-чубон,
ә иврити - Кореш,
ә азербојчони - Кејхосров)

Ирон ә вәхт парчојәти Кореш бири јәки әзу кучлујә үлкәһој дүнјоһ. (ә 559-мүн сал әз Е.П.)

Ә 550-мүн сал Кореш довһо сохдә вәкүрдәни Мидијәрә вә шәһәр ән Екбатанурә сохдәни мәркәз. (исәһәти шәһәр Һамадан ә Ирон). Бәгдә ә 546-үн сал у вәкүрдәни Лидијәрә вә мәркзү Сардирә, Финикијәрә нә Паластинә. Ә 539-үн сал әз Е.П. у ләшкәрә ә Вавилон дәбәрдә вә ә у вәхт ән кучлујә үлкә буһо и үлкәрә зәбт сохдә вәкүрдәни. Әз Новуходнәсәр мүрдә бәгдә ә парчојәти Вавилон нүшдәни ворисү Валтасар. (ә зувун арамеји-Бел-туушшур) Ә китоб нови Даниил киро Кореш ә ләшкәрәвоз ә шәһәр дироморә вәхт, Валтасар ә сарај кәлә мәчлис һишдә вокундә әри кејф сохдә. Һәјәбо ә дивор ән зол и кофһо нүвүсдә оморә ә зувун арамеј ,,Мене, мене, текел, упарсин" Зу хәбәр фирсорә овурдәнүт нови Даниилә. У хундә кофһорә тәмсијүрә куфдирәни һәчи: ,,Ә инчо нүвүсдә

мори ки, Худо ə əхир парчојəти тү вадарафди тү ə јə тараф тирəзуј əну (ən худо) јүнкүл эширə оморəј; бəхш бири парчојəти тү, дорə мори ə Мидјанho нə фарсho". Hə у шəвиш арсho ə сарај дирəморə күшдənүт Валтасара.

үрд бирə шори кирəвундə шəв ən ворис Новохуднəсəр, алтасар. (Рембранд, 1636(?) Лондон, галерејај ən Миллəти)

авилонə вəкүрдə бəгдə Кореш əз чувурho уфдирəни:

,,Һəməj əни парчојәтирə мəрə Худошму дори вə əмə гədəгə зəри ки, əри əну хунə вокунум ə Ершолеим, ə хори Иудијə."

Ə сəр əз кил ћəзүр бирə сəхси нүвүсдə оморињо декрет ən шоһ Кореш əз товнəj вокундə бијовһо Бетəмигдош ə Ершолејим.

У чувурһорə рəћ дорə əри Ершолеим рафдə. У муку: ,,Кирə војисдəникə əз ишму, əз хəлг əну (јəһəним əз хəлг Худо) мидану рафдə ə Иудијə вə рафдə тазадан вокундə Бетəмигдошə, хунəj худој Исроилə ə Ершолеим." У нишон до ки, һərки мидану фурухдə хунəһој хүшдəрə вə чү војисдəкə мидану бəрдə, чəндгədə бирəји һисдкəш үшүрə, лап мол-гərəj хүшдəрəш. У ихтијор до əри бəрдə гијмətлүјə чиһорə комики əз тараф Навуходнəсəр бəрдə оморəбу

ə Вавилон əз Ершолеим, əз гəд Бетəмигдош. Jə кəм чувурhо хундəбүрүт вə данусдəнбүрүт 180 сал пишотə əз товнəj əз вəтəн дур бирəjишү куфдирə оморəбуhо кофhoj нови Ишjавурə. 180 сал пишо у күрдəбу нум Корешə, чүтам хəрəбə мисохукə Вавилонə вə чүтам азади мүдүкə хəлг чувурhорə.

Ћəчирəвоз ə jə кəм вəхт 42 hозор чувур ћəзүр бирə əри ə Ершолеим рафдə. Ə уhо əдəбу рəћбəрjəти сохдə Зерубавел бен Шалтир, jəкикə Иешуа бен Jеосадиг Акоен.

Кореш нишон дорə сəхт гəдəгə зəрəбу ə həммə чикəhо ки, тə Ершолеим дирəморə, ə уhо jəкиш саташ нəбу вə чүтам кəрəки кумəки сохут вə рəћ бурбунут.

Ини 42 hозор зəвəртə чувур, əз гуj бирəшү 47 сал бəгдə,ə унчо мундə чувурhо, сог боши куфдирə, əз дү jəки ћололбу хосдə вədирəморənүт əз Вавилон, əри оморə ə Ершолеим, ə хори Исроил. Ə Вавилон мундутhо чувурhо кумəки сохдут ə рафдокорhо, дорут уhорə сүрх -нүгрə вə мол-гəрə. Чүтам куфдирəбукə нови Ирмиja, hə həчуш бисдо.

Ә 529-мүн сал Кореш мүрдәни ә довһо. Кукјү Камбис-2 бирә парчоһ Ирон. У чофоһој бәбәј хүшдәрә пуч нәс сохдә. Ә Ирон тобе сохдә Ливијарә, Нувијәрә нә Мисраимә.

Әз Вавилон чувурһо оморәни вәдирәморәни ә Ершолеим.

Руз ән РОШ-А-ШАНА күрд бирәнүт ә чикәј хори Бетәмигдош вә ә разијәти оморәнүт ки, һәләлүк, вокунут унчо јә чикә әри гурбуни күшдә вә әри тирој сәбәһмундәји, шәвирә хундәшү тә дүјүмүн Бетәмигдошә вокундә. Вокундәнүт вә унчо кирәвундәнүт миһид Суккотә. Әз Нисону бәгдә норәнүт бинәборуј ән дүјүмүн Бетәмигдошә. Шори хәлгә нәс бирә гәдәр.

Кәлә мәрдһо, дирәбүрүтһо, хәрәбә бирәји јәкүмүн Бетәмигдошә әдәбүрүт кирисдә. Хәлгә имид бу ки, дүјүмүн Бетәмигдош зу вокундә мијов. Омо гәрушигиһо бисдо. Самаритијанһо куфдурут ки, уһорәш војисдә һәрмәһ бошут ә вокундәј дүјүмүн Бетәмигдош. Зерубавел рази нәс бирә. Әрчүки Самаритјаниһо гобул нә сохдәбүрүт Тирорә. Уһо әдәбүрүт сәр зәрә ә бүтһо (ә үзкә худоһојкәш). Чувурһо куфди ә

yho: ,,Ә ишму нәң, ә иму гәдәгә зәрә омори әри вокундә дүјүмүн Бетәмигдошә." Yhош әз гәhр, фирсорут хәбәрбәриho ә Ирон. Парчоh Ирон Камбис-2 нәрәһәт бирә әзи хәбәрбәриho, нишон дорә, поjундәни вокундәји дүјүмүн Бетәмигдошә.

Ә 522-үн сал әз Е.П. Камбис-2 мүрдәни. Ә 522-486-мүн салho Дара-1 бирә парчоh Ирон. Убу домор Кореш, шүвәр хәһәр Камбис-2 әз Ахеменидho. Ә дүјүмүн сал парчојәти, Дара-1, ә рәһбәрјәти Зарбавел нә Иеошуа Акоеновоз сәркүрдә оморәни вокундәј дүјүмүн Бетәмигдош. Шәв-руз кор рафдә. Дүшмәнho имкон нәсдорәнбу yhорә әри дүјүмүн Бетәмигдошә вокундә. Тә боруhој Бетәмигдошә норә амбара сәңәpho кәшүрүт. Нимәј фәһләho појисдә гәровули мисохдут, ә јәрәг-јәсәг хүшдәрәвоз, нимәјикә ә душhошү јәрәг вәри әдәбүрүт кор сохдә, норә кәлә сәнгhој боруhорә.

Дара нишон дорә әри архив парчоh Корешә вокундә. Әз архив офдәнүт Кореш дорәбуho декретә, әз товнәј тазадән вокундәји Бетәмигдош, Дара нәинки рази бирә әри Бетәмигдошә вокундә, у hәмчинин нишон дорәни ки,

ә чуһурһо кумәки сохдә бијовку, вә әз хәзинәј парчојәти пул рәһо дорә бијовку әри вокундә дүјүмүн Бетәмигдошә.

Ә шәшүмүн сал парчојәти Дара-1, 3-јүм Адар, дуз 70 сал бәгдә әз хәрәбә бирәји јәкүмүн Бетәмигдош, вокундут варасдүт дүјүмүн Бетәмигдошә.

Дүјүмүн Бетәмигдош зиһисд тә 70-мүн сал таза ера.

БҮЗҮРКӘ ИСКӘНДӘР ӘЗ МАКЕДОНИЈА

(Ә иврити - Александрос Мукдон,
ә уруси - Александр Македонскиј
ә азербајчони нә зувун иму- Искәндәр)

Кук Филип-2 Искәндәр һәсүл омори ә 356-мүн сал әз Е.П.

Искәндәр әз Македонија ә шоһ Ирон Дара 3-мүнәвоз чәнк бәрдәнки ә нәзники шәһәр Иссе.
(мозаика 2-мүн бүрк әз Е.П., Неапол, музеј ән хәлги)

Ә 336-мүн сал бәбәшү мүрдә бәгдә ә 20 салаји бирәни парчоһ Македонија. Ә 333-мүн сал ләшкәр әну чәнк бәрдә, ә ләшкәр парчоһ Ирон Дара-3 (сәјүмүнәвоз) ә сәрһәд ән Сурија.

Дара и довһорə вəнорə вирихдəни. Искəндəр дəдəшүрə нə зəнүрə əсир күрдə. Дара-3 кəнə ләшкəр күрд сохдə, оморəни ə чəнк, ə сəр Искəндəр ə нəзники шəһəр Исса. Һəкəнə мəглуб бирə. Урə күшдəни јəки əз јүрə гуллуг сохдокорə одомијү. Ə һəчирəвоз Искəндəр бүтүн Ирон нə Мидијəрə ə хүшдə тобе сохдə.

Ə 332-мүн сал ләшкəр Искəндəр рəһət диморə ə Сурија. Əнчəг одомиһој ən шəһəр Тсур (шəһəр ən Суријаји) тобе нəс бирəнүт ə у. Искəндəр и шəһəрə 7 мəһ ə һəлгə дəјишдə бəгдə, вəкүрдəни. Шəһəрə нə вəкүрдə пишо Искəндəр хəбəр фирсорəбу ə Ершолеим əри кумəки вəкүрдə. Күһүннһој ən Бетəмигдош нə дорут урə кумəки вə хəбəр фирсорə куфдурут: ,,Иму коф дорəјм Иронə вə дорə коф имурə ниданим хурдə."

Искəндəрə гəһр оморəбу əз и чувоб. У шəһəр Тсурə вəкүрдə бəгдə, рəһ хүшдəрə вəкүрд əз гəд Ершолеим əри рафдə ə Мисраим вə əри тənбеһ сохдə ,,Нəһ" чувоби дорəбуһо күһүннһорə. Ə Ершолеим əгүлмəндһој Бетəмигдош ə күһүн Шимон Сəдиговоз вədирəморəнүт ə пишој Искəндəр ə нун мүнүкəвоз. Искəндəр күһүн

Шимон Сәдигә дирәмунд әз ћәсб фураморә сәр зәрә ә у. Ћәммә мәћтәл мундә. Одомиһој Искәндәр бовор нәс сохдәнүт ә чүмһој хүшдә. Искәндәр и сурә вокундә ә һәммә мәһлүм сохдәни ки, ә ән чәтинә вәхт ән довһоһо шәхинәј әни мәрд вәдироморә ә пишој һәсб мә куфдирәнбу: ,,Имбәрит и довһорә ишму" Әз и коф бәгдә һәммә сәр зәрә ә уһо. У дорәни азади нә борәбори һәммә чувурһорә.

Бетәмигдошә гуллуг сохдәкорһо ә пишој бүзүркә Искәндәр вәдирәморә, урә ә шолумирәвоз гобул сохдә вәхт, Искәндәр әз һәсб фураморә вә ә сәр дү сугрә зани нүшдә ә уһо сәр зәрә.
(И сурәт ә 14-мүн бүрк ә Франсә кәширә омори).

Ә һәчирәвоз 200 сал бәгдә хори Исроил хилос бирә әз Ирон. Әз Ершолеим Искәндәр рафдәни ә Мисраим вә унчо һишдәни дәшәндә бинәврәј шәһәр Искәндәријәрә ә гирог никәрәј Нил. Ә 326-мүн сал Искәндәр рафдәни ә Һиндистон вә галиб оморә ә парчоһ Пором ә јон никәрәј Кидасп. Ә ңәрәј шомерһојү нәразијәти офдорә. У әз унчо вогошдәни әз сәһрәһој Белудчистан.

Ә 323-мўн сал әз Е.П. Искәндәрә ә Вавилон гүздүрмә вәнорә. Пишој әни ночогирә нәсбирә вәкүрдә. Бүзүркә Искәндәр әз Македонија 33 салә мүрдә.

АНТИКОН-1 МОНОФТАЛМОС

Антикон-1 Монофталмос јə чүмə бу əз шивдəhoj диадохho, сохдəбүрүtho довђoho əз 321-мүн сал тə 281-мүн сал əз Е.П.

Диадохho бүрүт əз миросhoj ən Бүзүркə Искəндəр, комики, həмишə ə ђəрəj јəки чəнк бəрдənбүрүtho əри парчојəти.

Искəндəрə нəбу ворис (јəђəним јə əзуни фəрзənд) əри чикəјјүрə күрдə. Ə 327-мүн сал у хосдəни духдəр парчоh ən Согдианарə. (Согдиана исəђəти Амурдəријоји). Нүм духдəр Роксана бу. У ə Роксанарəвоз зиhисдəни тə 325-мүн сал əз Е.П. Антикон-1 Монофталмос бирəни парчоh ən Македонија. Ə 301-мүн сал сəр күрдиho довђo у күшдə оморə. Əзунбəгдə həмəл оморə 3 кəлə үлкəhoj еллинистho.

1. Парчојəти Селевкидho ə Чүклə Азија, Сурија, Вавилон нə Ирон. Парчоh Селевк-1 Никатор.

Селевк1-бинəврəj ən парчојəти Селевкидђорə нюриђo одоми (пул ən 312-мүн сал əз Е.П.)

2. Парчоjәти Птолемеjho-Мисраим, Паластин jәкикә адаhoj ән дәриjoj Екej. Парчо Птолемеj-1 Сотер.

3. Парчоjәти Антиконho-Македониja, Греция (Jаван-ә иврит).

Довһohoj диадохho варасдәни ә 281-мүн сал әз Е.П. Ә и довһoho Селевк-1 Никатор голиб оморә ә парчоh Фанкиjәho нә ә Чүклә Азиja парчоjәти сохдәнбуho Лисимах. Бәгдә оморәни ә Македониja әри вәкүрдә битәв парчоjәти Македониjарәш. Инчо урә күшдәни бирор Лисимах Птолемеj Керавн, гәhр бирор хүшдәрә ән Селевк-1 Никаторә вәдәшәндә әз Птолемеj, парчоjәти Македониjарә вәкүрдәни ә дәс. Урәш ә 279-мүн сал күшдәнүт.

Чор сал бәгдә Антикон-2 Конат мүһкәм сохдә парчоjәти хүшдәрә ә битәв Македониja. Парчоjәти Антиконидho кәширәни тәjтә 168-мүн сал әз Е.П., тә довһoj Рим ә Македонижәрәвоз.

ПТОЛЕМЕЈ-1 СОТЕР

Птолемеј-1 Сотер (хилоскор) нум парчојирə вəкүрдə, сəр күрдəни рəћбəрјəти сохдə ə Мисраим нə адаһој ən дəријоһ Екеј. Јə кəм бəгдə Паластинəш вəкүрдəни. Птолемеј-1 мүрдə бəгдə, ə 283-мүн сал əз Е.П. Птолемеј -2 Фладелф бирəни парчоһ. У һишдəни вокундə хубə бинəһо вə норəни бинəврəј китобхонəј ən шəһəр Искəндəријəрə. (Александеријарə) Ə гирог никəрəј Нил. Шəһəр Искəндəријə бирəни јəки əз у хубə шəһəрһој дүнјоһ. Унчо зиһисдəни амбарə чувурһо. Иудијə тə сад сал домундə ə парчојəти Птолемејһо. Птолемеј-1 нə Птолемеј-2 зиод сохдə дод-висдодə вə амбар фикир дорəнүт ə данандəји нə, ə културə.

Птолемеј-2 Фладелф

Птолемej-2 hишдəни чарундə Тирој Миширə ə зувун Кpеки (ə Jавани). У ə Ершолеим ə хоhишовоз хəбəр фирсорəни ки, yho əриjγ Тирој Миширə нə 72 одоми зувун Кpеки данусдəкорhорə фγрсγт ə шəhəр Искəндəриjjə əри чарундə Тирој Миширə ə зувун Кpеки. (Jавани) Хоhиш ən Птолемej-2 Фладелфə Ершолеим ə чикə овурдə фирсорəнγт 72 одоми, зуhун данусдəкорhорə. Yho əз дγjəки хəбəрсγз чарундəнγт Тирој Миширə ə зувун Кpеки (Jавани) вə həммəрə jəки-jəки хундə вə дирəнγтки, həммə jə чиро чарунди, ə ҕəрə jə кəмлəj тəфəҕəти дəри. Урə нум дорəнγт ə зувунхγшдə ,,Септуакинта" jəҕəним ,,Чарундəjи Ҕофдодиho." Ҕəммəj əнуhорə норəнγт ə китобхонə ə шəhəр Искəндəриjə. Птолемej-2 Фладелф мγрдəни ə 276-мγн сал əз Е.П.

Кирошдəни салho əз шивдаhoj Селевк парчоh Сурија Антиох-3 сəр кγрдəни довҕоh ə Птолемej 5-мγнəвоз вə голиб оморə вəкγрдəнγт Паластинə нə Иудиjəрə. (198-мγн сал əз Е.П.)

Yho сəр кγрдəнγт еллинистирə лов сохдə ə ҕəрəj чувурho.

АНТИОХ -4 ЕПЕФАН

Шәшүмүн довһој Сурија варасдә бәгдә ә Мисраимовоз ә 170-мүн сал әз Е.П. Антиох- 4 ләшкәр хүшдәрә дирәвундәни ә Ершолеим вә сәр күрдәни ә хәлг чувурһо зулм сохдәрә.

У әз Бетәмигдош һишдәни вәдәбәрдә унчо дәбуһо гијмәтлүјә чиһорә, норәнүт ћәјкәлһој хүшдәрә. Нә һишдә ки, чувурһо күрү шоботә, соху мило наринәһој хүшдәрә, нәс гобул сохдә

Пул ә сурәт Антиох-4-мүнәвоз. У хәлг чуһурһорә амбарә сәһәр дорә вә културәј еллинирә әри гобул сохдә ә уһо куч сохдә. (Парис, Музеј Библијә).

Тирој Миширə. Урə војисдəни ки, хəлг чувурhо вир соху ҳəдəтhој хүшдəрə. Бошут еллин, јəҳəним гобул сохут бүтпəрəсдирə.

Хəлг ə əзини зулм тоб насда дорə. Ə рəһбəрјəти Маккавијорəвоз ə пој вəхүшдə, чəнк бəрдə ə кучлујə дүшмəрəвоз əз 167-мүн сал тə 163-мүн сал əз Е.П.

Ə 25-үм КИСЛИВ 163-мүн сал лов-тум сохдə дүшмəрə, ковлə сохдə хəлгə əз дəс хунризhо.

У руз хундə оморəни руз ХАНУКО, руз ковлəји, руз товуши хəлг чувурhо!

Шəҳəмдон ҳəшд шəҳəми. нишонəј ən бүнд Маккавиhо.

МАТТАФИ ХОСМОНЕЙ НӘ ПӘНҶ КУКҺОЙУ: ИУДА, ИОХАНАН, ЕЛИЕЗЕР, ИОНАТАН, ШИМОН

Маттафи Хосмонej-кγhγн, Худо шинох, Тиро хун, әз еллинисти зәһләjγ рафдокор, хәлгә ә сәр Антиох-4 вәхизундәкор, jә сал ә догhо, ә пәнҷ кукhoj хγшдәрәвоз мәскән кγрдә, ә пәсә-пишоj хγшдә икидhорә кура сохдә вә ә yho рәһбәрjәти сохдәнбуho икидә мәрд.

Дγлhошγ ә Худо, Тиро нәзник бирәкорho, сәр вәкγрдәнγт ә догho, ә бијобонho рафдәнγт.

Иуда Маккавеј. јәки әз кукhој Маттафи Хосмонеј. сәрвәр ән бунд. вәхүшдә-бүрүтhо әри говләји хүшдә ә сәр Селевкидһо.

Иуда Маккавеј бу јәки әз кукhој Маттафи Хосмонеј, комики бәбәшү мүрдә бәгдә, ә рәһ бәбәј хүшдәрәвоз рафдә вә рәһбәрјәтирә ә дәс вәкүрдә, амбарә икидә човонhорә күрд сохдә, ә сәр кәлә ләшкәр Антиох-4-мүн вәхи-зундәниhо, хубә чәнкавәр. 3 сал довһо рафдә Уhо ләшкәр Суријарә дәрмәдогун сохдә хәлг чувурhорә ә говләји вәдәбәрдәнүт. Ә 25-үм Кислив Ершолеимә, Бетәмигдошә вәкүрдәнүт әз дәс хунризhо.

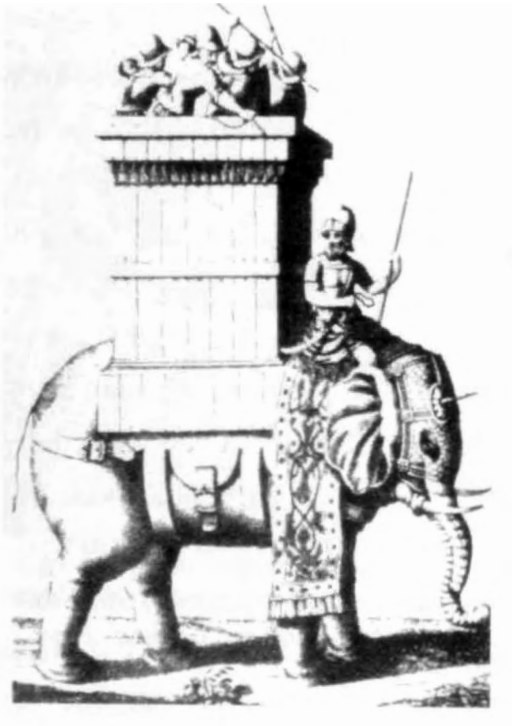
Еллинистирә гобул сохдәбүрүтhо чувурhо вирихдә рафдәнүт ә гәләј Акра вә кумәки хос-дәнүт әз Лисиј. Лисиј у вәхти әдәбу бәрдә парчојәти Суријарә, әрчүки, кук Антиох- 4 Деметриј hәлә һәјил бу. Антиох- 4 Епефаниш

күшдә оморә ә довһо ә тараф мизрәһ, һә ә гәд парчојәти хүшдә. Лисиј хоһишһој ән еллин бирәтһо чуһурһорә гобул сохдә, јә кәлә ләшкәрә ә вомухдә оморә филһорәвоз дирәвундәни ә сәр Маккавејһо.

Бүтүн хајалһо ә рәһбәрјәти Иудәрәвоз күрд бирә варафдәнүт ә дог Сион. Уһо кәлә чәнк бәрдә ә хајалһој Антиох-4 вә хилос сохдәнүт шәһәр Ершоләјимә нә Бетәмигдошә ә 25-үм Кислив 163-мүн сал әз Е.П.

Инчо кучлујә довһо рафдә. Маккавејһо ә чәнд чәтинијһо расд оморә вә вәнорәнүт јә тараф довһорә. Дүшмә ә Ершолеим насда дарафдә. Ә и довһо бирор Иуда Елиезер һашданусдәни ә сәр јә фил нүшдијһо парчоһ ән Суријаји. Урә воисдәни парчоһә күшү, омо насда. Филә јаралү сохдә, филиш урә ә зир пој вошширә күшдәни.

Јәки әз әри довһо вомухдә оморә филһој Суријә.

Ә Антијохија (јәһәним ә јә шәһәр Сурија) гәришуги офдорә куфдирә Лисиј ә Иуда Маккавирәвоз ә разијјәти боришмиши оморә. Лисиј чувурһорә том азади дорә вокошдәни ә ләшкәр хүшдәрәвоз ә Сурија. Урә күшдәнүт: Күшдәнүт әри әнуки, кујо у рәһмәкүни сохдә чувурһорә азади дори. Лисијарә күшдә бәгдә ә тәхт човонә кук Антиох-4 Деметриј нүшдә.

Еллин бирә чувурһо ә Иуда бүхтү вәнорә кумәки хосдәнүт әз Деметриј. Деметриј фирсорәни сәркәрдә Бакхуда, ә амбара ләшкәрәвоз. У ә сәр Иуда нән бирорһојү хәбәр фирсорәни ки, урә воисдә һәммә одлүјә одомиһој Ершолеим бијовку әкијү әри разијјәти боришмиширә бәсдә. Иуда бовор нәс сохдә ә у вә урә рәдд сохдә. Ә шәһәр зиһисдәнбуһо еллинистә чувурһо гәлп вәдирәморә, дирәвундәнүт ләшкәр Бакхудара ә шәһәр. Ә и вәхт Иуда ә одомиһој хүшдәрәвоз вадарафдәнүт әз шәһәр. Сәркәрдә Бакхуд һишдәни күрдә 60 одлүјә одомиһој Ершолеимә, нишон дорә һишдәни күшдә уһорә. У һашданусдәни имуһој ә Ершолеим сокити имбу. У орхојин ә ләшкәрәвоз вокошдәни ә шәһәр Антиохијә ә Сурија. Иуда рафдәј

Бакхударә данусдә ә одомиһој хүшдәрәвоз дирәморәни ә Ершолеим, әри шәһәрә тәмиз сохдә әз еллинистһо. Һәкәнә уһо (еллинистһо) хәбәр фирсорә ә Сурија әри кумәки вәкүрдә.

Деметриј и дәс Никанор куфдирә сәркәрдәрә фирсорә. Никанор оморәни ә ләшкәрәвоз. У чәһди сохдәники һәвәл Иударә күрү күшү: насда. Әз и ңүрш куфдирәни ки, ә Ершолеим дарафдәмунд у мусухуну Бетәмигдошә. Војкәјү ә дүлү домундә. Дәстәј Иуда чәнк бәрдә ә кучлујә ләшкәр ән Никанорәвоз. Маккавеһо һүнәр хүшдәрә бурбундә дәрмәдогун сохдәнүт ләшкәр дүшмәрә. Мундәкорһој ән дүшмә рәһбәр хүшдәрә тәһно шәндә вирихдәнүт. У тәк мундәј хүшдәрә дирә әз ңәрә вадарафдә вирихдә рафдәни ә Сурија. И кәлә голибијәт, ә руз 13-јүм Адар бирә. И рузә хәлг Исроил миһид сохдә вә нум дорәнүт ,,Руз Никанор." Иуда ә Ершолеим вогошдә. У әри сәхт күрдә рәһбәрјәти хүшдәрә, әлогә бәсдә ә Римәвоз. Уһо шор бирә ә дүшмәј, дүшмән хүшдәрәвоз әри әлогә бәсдә. Рим ә сәр Деметриј хәбәр фирсорә нишон дорәники, ә Иудијәровоз чәнк нә күрү. Омо Деметриј фирсорәни 22 һозор

одомирə həкənə ə рəђбəрjəти сəркəрдə Бакхудовоз əри вəкүрдə гəhр Никанора.

Əз одомиђој Иуда, чəндиђо, дирə амбара ləшкəр дүшмəрə вирихдə дур бирəнүт əз и сəхт чəтинə довђоh. Иуда мундəни ə 800 одомирəвоз ə между. Кəлə чəнк рафдə. Иуда ə дəс дүшмə офдорə вə күшдə оморə. Ђəрмəђhојү митој əнурə вəкүрдə вирихдəнүт. Урə овурдəнүт ə шəhəр Модин вə сəхт сохдəнүт ə jон бəбəшү ə 3600-мүн сал чувури (ə 160-мүн сал əз Е.П.)

Ə мүрдəj ən сəркəрдəj хүшдə нəдəниширə хəлг чувурhо нəс тобе бирə ə Сурија. Мундə ləшкəр чувурhо, вокошдə рафдəнүт пəсово ə хори Килад, ə восток ən Иорданија. Ə нимə рəђ, уhо ə həлгəj дүшмə офдорəнүт вə инчо jə бирорикəj Иуда Иохананиш күшдə оморə. Ə həчирəвоз əз пəнч икидə кукhој Маттафи дүдү сог мундə, Ионатан нə Шимон. Уhо hич нəс појундəнүт əри ковлə бирəји үлкəj Исроил рафдəниђо чəнкəhорə.

Ионатан чикə күрдə ə одомиђој хүшдəрəвоз ə шəhəр Михмаши, ə комики jəкүмүн парчоh Исроил Шоул (Саул) дормədəгун сохдəбуhо

филистимлијанһорә. Хәлг чувурһо амбар ћүрмәт сохдәнбүрүт ә Маккавејһо. Әз һәр чикә ә ки Ионатан оморәнүт әри мәсләћәт вәкүрдә әзу. Әри әну һәммә лово-тәшуво әдәбу хосдә.

Ә у вәхтһо, ә Сурија әри тәхт нүшдә гәришугиһо офдорә вә у бирәни зәћиф. Ән кучлуј әнуһо Деметриј бу. Чорәсүз мундә Деметриј кумәки сохдә ә Ионатан әри Ершолеим вокошдә. Ионатан ә Ершолеим дирәморәнки ә ләшкәр хүшдәрәвоз хәлг шори сохдә-сохдә ә пишорәћи әну вадарафдә. Хәлг чувурһо урә күһүн күһүнһо нум дорә вичирәнүт рәћбәр. Ә вәхт миһид ән Суккот ә 152-мүн сал әз Е.П. у јәкүмүнбо рәћбәрјәти сохдә ә хәлг чувурһо.

Кирошдәни јә кәм вәхт, Сурија рузбәруз зәћиф бирә вә Деметриј офдорәни әз тәхт парчојәти. Парчојәти әну кирошдәни ә дәс ән залумә сәркәрдәј Сурија, ә дәс Трифон. У Ионатана ә чүм дирә нәс војисдәнбу. Әри әну нәћ ки, Деметриј тараф әнурә күрдә, кумәки сохдәбу әри оморәј әну ә Ершолеим. Нәћ. Әрчүки, хотур Ионатана һәммә хосдәнбу вә ә у ћүрмәт сохдәнбүрүт. Трифон јә руз ә дүл ,,дусдирәвоз" һорәј зәрә урә ә гиног, ә шәһәр

Птолемаида, ә гирог Минчији Дәријо. Ионатан гобул сохдә. Оморәни ә ки Трифон јәрәгсүз ә дүл дусдирәвоз. Трифон әлчәги сохдә вә hич јә тәхсир нәбирә гиногә күшдәни. Чорумун кук Маттафи Ионатаниш hәчи дүнјоh хүшдәрә тәрк сохдә.

Шимонә (Симон) әхири кук Маттафирә норәнүт ә чикәј бирорү. У зу буррани битәв әлогоhорә ә Трифоновоз вә тәмиз сохдә битәв

Хәлг чуhурhо әхири кук Маттафи Хосмонеја Шимонә борухо сохдә вичирәнүт сәрвәр Иудијә.

Иудијәрә әз зулм Сурија. Ә һәчирәвоз јәкүмүнбо чәнд салһо бәгдә Иудијә ковлә бирә әз һәммә гирог үлкәһо.

Шимон күрд сохдә күһүнһо вә данандәһој шәһәр Ершолеимә кирәвундәни јә кәлә күрдләмәј хәлгә. Хәлг урә вичирәни рәһбәр үлкә. Шимон, ә Иудијә хушбәхти нә ишүгмәнди овурдә. Ә вәхт әну әз Мисраим, әз Вавилон вә әз үзкә үлкәһојкәш оморәнүт ә Ершолеим вә әри дирә Бетәмигдошә. Шимон шәһәр Јаффараш сохдәни мәркәз дод-висдоди ән дәријо. Әз унчо севдәкәрһо ә үзкә дурә үлкәһојкә рафдә бәрдәнүт, овурдәнүт кәрәкијә чиһо әри фурухдә, висдорә. Хәзинә парчојәтиш рузбәруз әдәбу пур бирә. Шимон фирсорәни ә Рим одомиһој хүшдәрә әри разијәти дусдирә, шолумирә вәкүрдә. Рим, нүвүсдә оморәһорә, боховут сохдә, гул кәширәнүт әри кумәк бирә ә дү јәки.

Еллин бирә чувурһо әз дүшмәнәти дәс нәс вәкүрдә. Әри әнуш зиндәкуни пәнчүмүн кук Маттафи ә фачијәрәвоз варасдә. Ән гәддорә дүшмәј хәлг хүшдә бисдорутһо, еллинистирә

гобул сохдә чувурһо, домор Шимонә, Птоемејрә кирәвундәнүт ә тараф хүшдә. Урә вомухдәнүт күшү гәбиләј хүшдәрә. Птолемеј һорәј зәрә ә гиног Шимонә, зәнүрә нә дү ңәјилүрә ә шәһәр Док. У күшдәни Шимонә нә дү ңәјилә. Зәнә һәлә нәс күшдә вә куфдирәни: ,,Кук Шимон Иоаханан-Киркан омокә ә сәрү ә Док, зәнәш мүкүшү. Иоханан Киркан оморәни ә Док ә одомиһој хүшдәрәвоз. Птолемеј булә дорә куфдирәни мүкүшү зәнәш. Зән ә кук хүшдә нишон дорә куфдирәни ки, у гәһр бәбәрә нән бирорһој хүшдәрә бијо вәкүрү әз у. Птолемеј зәнәш күшдә вирихдәни әз шәһәр Док.

Әзи фачијәһо бәгдә Киркана норәнүт ә чикәј бәбәшү. Ә 3625-мүн сал (135-мүн сал әз Е.П.) У үлкәрә ә рәһ бәрдә тә 3656-мүн сал (104-мүн сал әз Е.П.)

Говрәһој ән Маккавиһо ә Модин.

НЕРОН

Нерон-кук Домисија ӈәсүл омори ә 15-үм Декабр 37-мүн сал. Дустһој бәбәшү оморәнүт әри симантубу сохдә урә. У ә һәммә миннәтдори хүшдәрә бурбундә вә бијовһо рузһорә дирәниһо одомиһорә хуно куфдирәни:

,,Агриппинһо, ә сәр инсонһо бәло бијоруһо одоми бәгәј, ничиш нидану зәндә."

Нерон ә дүнјо омори ә шәһәр Анции 9 мәһ бәгдә әз мүрдәј цезар Тиберија (Тиберија мүрдәни 16-үм Март 37-мүн сал-78 салә).

Ә 54-мүн сал Т.Е. Нерон нум цезарирә вәкүрдә нүшдәни ә тәхт. У зулумкор бирә. У нәинки кәсһорә, һәмчинин дәдәј хүшдәрәш һишдәни батмиш сохдә күшдә. Холәј хүшдәрә күшдә ә бирнәбирү сәһиб бирә. Ә сәр ћәрмәћ зиндәкуни хүшдә бүхтү вәнорә һишдәни урә вокоширә.

Цезар Нерон. Мрамор. I-мүн бүрк Т.Е. Рим. Музеј Капитолиј.

Ә 7 Ијун 68-үн сал Т.Е. 13 сал зәвәртә ә рәһ бәрдәниһо үлкәрә, һәм ә хәлг, һәм ә нәзникә одомиһој хүшдә һә залуми сохдәниһо Цезар Нерон 31 сала күшдәни хүшдәрә. Ә Неронәвоз әз нәсил ә нәсил кирошдәј цезарһо варасдәни.

ИМПЕРАТОР ГАЛБА

Галба ңәсүл оморәни ә 24-үм Декабр 3-мүн сал әз Е.П.

Нерон мүрдә бәгдә кәләјәтирә вәкүрдәни ә дәс. Һич јә сал нәкирошдә күшдә оморә әз тараф ән ңәзизә одоми хүшдә, әз тараф Отон ә 15 Јанвар 69-мүн сал.

Император Галба. (Пул ә сурәт император Галбаравоз 68-мүн сал. Лондон. Музеј Британнија)

ИМПЕРАТОР ОТОН

Отон ӈәсүл омори 28 Апрел 32-мүн сал. У куфдирәнбу:

,,Ӈәгг уники, ӈәммә ә чикәj јәки мүрдәjинчә јәки мүрү ә чикәj ӈәммә. "Отон ӈашданусдәни Галба ә куки мәкүрү урә, әрчүки, Галба хотур әнурә хосдәнбу. Омо нәӈ. Галба Пизона вәкүрдә ә куки. Әз и гәӈр Отон одомиӈоj хүшдәрә вомухдә ӈишдәни күшдә Галбара нә Пизона.

Император Отон. (68-мүн сал. Париж Китобхонәj ән хәлги)

У императорирә ә дәс вәкүрдә. Әнчәг амбар нәс кәширә. Вителли ә ләшкәрәвоз ә Рим дирәморә. Отон тәрсирәни. У хосдәни боришмиши. Кор әз корӈо кирошдәни. Дир бирә.

Хајалһој Вителлиј ә сарај дирәморә куфдәнүт сенатһорә. Отон вәзијәтә хәрәб дирә ә 38 салаји вә ә 95 рузи император бирәји хүшдә шәһәмкум, һорәј зәрә нәзникә гоһумһорә вә әз уһо миһиллоји хосдә.

И рузикә 17 Апрел 69-мүн сал сәбәһмундә әзунсәри күшдәни хүшдәрә.

ИМПЕРАТОР ВИТЕЛЛИЈ

Вителлиј һәсүл омори ә 7 Сентјабр 15-мүн сал. 20-үм Декабр 69-мүн сал. Урә, кукурә вә бирорјүрә дуст Веспасиан, Антониј Прим ә пишој хәлг вәдирәвундә туфи-нәһләти сохдә, бәгдә һишдәни күшдә.

Император Вителлиј. Мрамор. 69-мүн сал. Капенгаген. Глептотека Њу Карлсберг.

ИМПЕРАТОР ВЕСПАСИАН ФЛАВИЈ

Веспасиан Флавиј-кук Флавиә Клемент һәсүл омори ә 17-үм Нојабр ә 9-мүн сал Т.Е.

Император Веспасиан Флавиј (Пул нүгрәји ә сурәт император Веспасиановоз).

Ә 67-мүн сал цезар Нерон, Веспасиан нә кук Веспасиан Титә, ә 60 һозор ләшкәрәвоз фирсорәни ә хори Исроил, әри хәлг Исроилә тобе сохдә ә Рим.

Нерон вә әз мүрдәј Нерон бәгдә, ә гәд јә сал ним сә императорикәш мүрдәни ә Рим. Бүтүн ләшкәр ән Рим әри Веспасиан сәс дорә урә вичирәнүт император. У 10 сал император бирә. Мүрдәни ә 23-үм Ијун 79-мүн сал.

ИМПЕРАТОР ТИТ ФЛАВИЈ ВЕСПАСИАН

Тит ҕәсүл омори ә 30-үм Декабр 41-мүн сал. Бәбәшү мүрдә бәгдә, әз 79-мүн сал тә 81-мүн сал у бирәни император. Мүрдәни ә 13-үм Сентјабр 81-мүн сал.

1 2

1. Император Тит Флавиј Веспасиан (Пул нүгрәји ә сурәт император Титәвоз).
2. Император Домициан Флавиј. (Мрамор 1-мүн бург Рим. Музеј ән хәлги)

ИМПЕРАТОР ДОМИЦИАН

Домициан ҕәсүл омори ә 24-үм Октјабр 51-мүн сал. Т.Е. Бирору Тит мүрдә бәгдә у әз 81-мүн сал тә 96-мүн сал бирәни император ә Рим. Ә 96-мүн сал Домицијан күшдә оморә вә ә урәвозиш варасдәни нум императори ә Рим.

Ә һәчирәвоз 27 сал Клавдиј нә Нерон 41-68-мүн салһо, 27 саликә Веспасиан, Тит, нә Домициан 69-96-мүн салһо бирәнүт императорһо.

ЛИЦИНИЈ МУЦИАН ГАЈ

Муциан Гај-сәрдор Сурија ә 67-70-мүн салһо. Ән нәзникә тәрәфдор нә дуст Веспасиан. Сәбо сәфир, нүвүсдәкор-антиквар.
Веспасиан әри әну ә Рим ћәјкәл һишдә норә.

АНТОНИ ПРИМ

Антони Прим Беккон (мәһәној Беккон-дундуг хуруз) бу јәки әз сәркәрдәһој Веспасиан. Ә вәхт ән доруни довһо, ә 69-мүн сал император Ветеллиијәрә әз тәхт вәнкәсдә, ә Муцианновоз ә јәки ә кук Веспасиан, ә Домициан кумәки сохдә, тәјтә Веспасиан оморә урә ә тәхт нүшундәниһо одоми.

ПАВЛЕК, КАРИКАН, НИКАНОР - трибунһој Веспасиан. Хубә зувунлүһо, ә апарат ән парчојәти корсохдәкорһо.

ИОСИФ БЕН МАТИТЈАЊУ ЊА-КОЊЕН (ИОСИФ ФЛАВИЈ)

Иосиф бен Матитјаһу Һа-Коһен- һисди әз шивдаһој Аарон, бирор Миши Рабину. У нүвүсдики, амбара чувурһорәхуно кифләт үшүрәш бири нүвүсдәјиһо, әз товнәј гоһуми ән әрхәһошү. Әри әнуш данусдәни ки, кифләт үшү һисди әз шивдаһој ән Аарон, бирор Миши Рабину.

Иосиф Бен Матитјаһу Һа-Коһен (Иосиф Флавиј).

Нәдәниширә у дори хүшдәрә ә дәс дүшмә, тобе бири ә Веспасиан, довһорә вәнорә бәгдә ә гәләј Иотапат. Веспасиан војкәһојү ә чикә оморә бәгдә, јә новирә хуно куфдирә кофһој Иосиф дуз вәдирәморә бәгдә, урә фомиләј кәләтәј хүшдәрә Флавиј дорә. Һорәј зәрәнүт

Иосиф Флавиј. Иосиф ә тоорих һә ә и фомиләрәвоз дарафдә. Нә дәнишки Иосиф ә куфдирәј худорәвоз, ә дәс дүшмә дорә хүшдәрә, (Чүтам Худо ә хову оморә куфдирәбукә ки, јү әз и довһоһо сог мәдиров вә ә Веспасиан тобе бирә әз у мукују ки, әвәл јү, бәгдә кук јү Тит имбу император Рим. Һә һәчуш бисдо) омо һич хәлг хүшдәрә әз јор нәс вәдәшәндә.

Ә нәзники әзи 2 һозор сал пишо, у нүвүсди тоорих милләтә. У јә китобә нүвүсди һәлә Веспасиан император бирә вәхт ә 40 салаји. Нум китоб һисд ,,Довһој Иудијә". Әз и китоб бәгдә нүвүсди чәндикәш. Имбуризи руз ә дәс дәријә китобһој әну иһоји: ,,Довһој Иудијә", ,,Гәдимә Иудијә", (Археолокијәј Иудијә), "Зиндәкунимә", ,,Әз товнәј Апион" (Апион грамматикәј Јаванһорә ә јәкүмүн сад сали нүвүсдиһо одомини. У бири мәһлүм Цитцрон нән Јулиј Цезар. У нүвүсдәбу әз товнәј чувурһо хәрәбә кофһо Иосиф урә чувоб дорә сүбут сохдәники, чуһурһо хәрәбә одомиһо нисд, әз бәхили, ә сәр әнуһо нисдиһо бүхтүһо вәнорәниһо одомиһо хүшдәнишү хәрәби). Мидану бирә куч дүшмәрә дирә хүшдәрә ә дәс дориһо и одомирә,

бәлкә вojисдәнбири ә бијәвhо шивдаhо расуну кәширә сәһәрhoj хәлг хүшдәрә. Ки данусдә әри әну hәчи омори ки, у дијәш хуб гуллуг мисоху ә хәлг хүшдә вә мидану hишдә әри бијовhо шивдаhoj хәлг гәдимә тоорих әнурә.

У ә кофовоз hejкәл норә әри хәлг хүшдә.

Иосиф бен Матитjаhу һәсүл омори ә 37-мүн сал. Ә 25 салаји кор сохди ә Ершолеим ә корhoj һүкмәти. Ә 64-мүн сал урә нум дорә омори сәрвор ләшкәр Исроил. Бири Худо, Тиро шинох, әгүлмәндә одоми. Ә куфдирәhoj бәһзи тоорихчиhо киро у ә чәтинирәвоз мүрдә ә 73 салаји, ә 110-мүн сал ә хори Исроил. Митојүш офдә нәс оморә. Ә нүвүсдәhoj кәлә нүвүсдәкор вә тоорихчи ән Керманија Лион Фејхтфанкер киро, урә хајалhoj Римлијанhо сәһәр дорә бәгдә, шәндәнүт ә jә сәһро. ә хори Исроил. Мидану бирә ки, hә ә у сәһрош мүрдәни вә гушhо-гәргәhо хурдә урә ә hәчирәвозиш вир бирә. Jә фәрзијәјкәш hисд ки, у әз товнәј император Домициан hичиш нә нүвүсди. Мидану бирә ә нишон дорәј Домициановоз күшдә оморә.

СИМОН БАР КИОР, ИОАН ӘЗ ГИСХАЛ, ЕЛЕАЗАР БЕН СИМОН

Әз 68-мүн сал тә-70-мүн сал, тәjтә Тит ә сәр Ершолеим овурдә ләшкәр хүшдәрә, ә и шәһәр әдәбу рафдә кәлә чәнкһо, ә ңәрәj сә партиja, сә диктатур.

Симон бар Киор әдәбу рәһбәрjәти сохдә ә Зәвәри тараф шәһәр Ершолеим, Иоан әз Гисхал ә Дәрәjи тараф шәһәр Ершолеим нә ә тараф сафон Бетәмигдош, Елеазар бен Симониш ә доруни тараф әни рajон вә ә хүшдәни Бетәмигдош нә гәләj Антонижә. Һәрсәj әнуһо әдәбүрүт чәнк бәрдә ә ңәрәj jәки әри стул.

Тәjтә Тит ләшкәрә овурдә ә сәр Ершолеим и сә одоми амбара хәрәбәjиһо вәнкәсдә ә шәһәр.

Пишоj миңид Нисону, хәлг Ершолеим вә әз үзкә чикәһоjкәj Исроил әри нәдово күшдә, нә әри сәдого дорә ә пишоj худо, оморәбүрүтһо одомиһорәвоз Иоан әз Гисхал вомухдә фирсорәни чәнд хаjалһоj хүшдәрә әри дарафдә хәрәбәjи вәнкәсдә ә Бетәмигдош. Уһо һәммәшү jәрәглү бу, омо әз руj вокундәбүрүт ә сәjәг

әз дур оморәкорһо. Оморә ә кәрәкијә чикә вәдирәморәнки гобоһорә әз тән вәкәндә шәндәнүт, ә зир гобоһо пәһәнү сохдәбүрүтһо нәштәрһорә ә дәс вәкүрдә сәркүрдәнүт күшдә катсинһој Елеазар бен Симонә вә хүшдәни Елеазарәш күрдә овурдәнүт ә ки Иоан. Имуһој Иоан Бетәмигдошәш тобе сохдә ә хүшдә.

70-мүн сал әз Т. Е. Тит ә кәлә ләшкәрәвоз оморә. Појисдәнүт ә нәзники Ершолеим вә һәзүр бирәнүт әри дарафдә ә шәһәр.

Иоан дирә чәтиниһорә ә фикир домундә вә ә Симон бар Киорәвоз боришмиш бирә дүшмәнәтирә вәкүрдәнүт әз һәрә, ә јәки сәр күрдәнүт чәнк бәрдә ә кучлујә дүшмәрәвоз, ә ләшкәр Титовоз.

Уһо тәклифһој боришмиши дүшмәрә гобул нәс сохдәнүт вә тә әхир чәнк бәрдәнүт ә уһорәвоз. Уһорә әри Рим гул бирә нәс војисдәнбу. Әри әнуһо ә мејду мүрдә хуш бу. Ә киснәји, ә тәшнәји нәдәнишрә уһо амбара икидиһо бурбундә. Рим нәдирәбу әзини чәтинә довһо. Тит шәш мәһ бәгдә ә мәтләб хүшдә расирә. У ә һәлгә вәкүрдә Ершолеимә, һишдәни хәрәбә сохдә, сухундә Дүјүмүн Бетәмиг-

дошə. Күшдəнүт һəчиникəш əз киснəји сəр норə əри мүрдə ћəзүр бүрүтһо биҕовунһорəш.

Хəјалһој Тит чүтəм кəрдундəнүткə əз Бстəмикдош овурдə шəћəмдонə нə үзкə гиjмəтлүjə чиһојкəрə ə кучəһој шəһəр Рим.

(Ичиро сурəт һəкк бири ə аркəј Тит ə Рим əри бурбундə ə шивдаһој хүшдə голиб оморəји Римə ə Иудиjjə).

Күрдəнүт Иоанаш, Симонəш ə пojһo-дəchошү бухов дəшəндə ћəзүр сохдəнүт əри бəрдə ə Рим вə əри күшдə ə пишој хəлг Рим. Тит тə сад һозор чувурə əсир күрдə. Чəнд һозорə гулə хуно фурухдə, чəндиһорə дустһој хүшдəрə бəхширə, чəнд һозорə ə Мисраим фирсорə ə зир хорији корһо вə jə чəнд һозорикəрə човон-һорə ə Рим бəрдə.

Əз Дүjүмүн Бетəмигдош jə диворлə jодикор мундə. ,,Дивор Кијрəји".

Тараф маһараб (Дивор кирjəји) ə күһнə шəһəр Ершоляjим. Ћə и диворлəји мундиһо əз Дүjүмүн Бстəмигдош.

Ә поема кор бириһо кофһој иврити:

Ә иврити	*Ә уриси*	*Ә инкилиси*
Дарум	Юг	South
Сафона	Север	North
Мизрәһ	Восток	East
Маһараб	Запад	West
Хајал	Солдат	Soldier
Кацин	Офицер	Officer
Шомер	Охранник	Guard

Үлкәһо, шәһәрһо, гәләһо

- *Вавилон*
- *Иордан* - һәм үлкәји, һәм никәрә
- *Македон* - Македонија
- *Јаван* - Грецija
- *Мисраим* - Египет
- *Исроил* - Израил
- *Паластен* - Паластен
- *Сурија* - Сурија

- *Ершолеим* - Иерсалим
- *Рим* - Рим
- *Иотапат* - Јаффат
- *Габар* - гәлә
- *Модин* - шәһәр ә сафона Ершолеим

Шәхсијәтһо

- *Новуходнәсәр*
- *Кореш (Кејхосров)*
- *Бүзүркә Искәндәр*
- *Филип-1 бәбәј Искәндәр*
- *Антикон-1Монофталмос*
- *Селевк*
- *Птолемеј-1 Сотер*
- *Антиох-3*
- *Антиох-4 Епифан*
- *Күһүн Маттафи Хосмонеј*
- *Кукһој Маттафеј нә нәвәјү*
  * *Иуда Маккавеј* - кук
  * *Елеазар Аваран* - кук
  * *Иоханан Гаддис* - кук
  * *Ионатан Апфус* - кук

* *Шимон Тасси* - кук
* *Гарикан* - нәвә

- *Иосиф бен Матитjahy Ha-Kohen* -
  - Иосиф Флавиј
- *Веспасиан*
- *Тит*
- *Нерон*
- *Галба*
- *Отон*
- *Вителлеј*
- *Домиџиан*
- *Муџиан*
- *Деметриј Прим*
- *Павлек*
- *Гарикан*
- *Никанор*
- *Иоан әз Гисхал*
- *Симон бар Киор*
- *Елеазар бен Симон*

Әри поемәрә нүвүсдә кор бириһо китобһо

❖ **Иосиф Флавий**

- Довһој Иудијә.
- Иудейская Война.

❖ **Светоний Гай Транквилл**

- Әз зиндәкуни цезарһо.
- О жизни Цезарей

❖ **Рут Семюэле**

- Ә рәһһој зиндәкуни тоорих чуһурһорәвоз.
- По тропам еврейской истории.

❖ **Лион Фейхтвангер**

- Дүјүмүн Китоб.
- Книга вторая. Иосиф.
- Вихдә оморә нүвүсдәһо нүһүмүн том.
- Собрание сочинений том девятый.

❖ **Бодо Харенберг**

- Салнамәј инсонһој дүнјо
- Хроника Человечества

ДУХДӘР БЕТУЛИЈА

3 пәрдәји, 8 шәкили,
ә широрәвоз нүвүсдә омориһо драм.

Чорчоне. Јудиф, 1504 сал

ДУХДӘР БЕТУЛИЈА

Әз кәләтәһојму әзини кәлмәһо шинрәнбирим. Јә рачә чәлдә духдәрә дирәнки мукуфдурут: ,,У лап духдәр Бетуллаји", ,,У духдәр Бетуллара хуноји", ,,У лап ә духдәр Бетулла ухшәш зәрә". Ә несобовоз и кәлмәһо әз бүркһо ә бүркһо омори расири ә иму. Әримә оморәниһо ә зувун Иврит коф "Бетула" әзу вәхт дарафди. Ә ҳәрәј хәлг иму домундиһо ,,Имбуруз инчикәјим сәбәһ ә хори бәбәһо", ,,Лап духдәр Бетуллаји." вә үзкә кәлмәһојкә әдәј сүбут сохдә ки, иму чувурһој доги, вәдирәморәјм әз Исроил, јәкүмүн Бетәмигдош хәрәбә бирә бәгдә әз тараф ән парчоһ Вавилон Новуходнәсәр, јәкикә әз хәрәбә бирәј дүјүмүн Бетәмигдош бәгдә әз тараф ән Рим.

Тә хәрәбә бирәј дүјүмүн Бетәмигдошиш ә сәр хәлг чуһурһо чәнди-чәнди басгинһо бири. Ә вәхт ән Маккавиһо, вәхүшдәбүрүтһо әри чәнк бәрдә ә сәр ән кучлујә дүшмә, (167 тә 163-мүн сал әз Е.П.) ән Сурија, чәнд шәһәрһој Иудијјә ә һәлгәј дүшмә добу Әз уһо јәки шәһәр Бетулија бу. И шәһәрә ә хајалһој

хүшдәрәвоз ә һәлгә вәкүрдәбуһо кенерал Суријә Олоферн бу. Ә и шәһәр зиһисдәнбу јәки әз у икидә духдәрһој хәлг чуһурһо, духдәр Мерар куфдирә ән јә Худо, Тиро шинохә ңоширә мәрд. Бәбәшүш, шүвәрүш мүрдәбу. Рут куфдирә јә гуллугчи бу урә. И олмонәјә зән, Худо, Тиро шинох бу кәләтәһој хүшдәрә хуно. Әз тараф дүшмә ә хәлг бирәниһо зулмә дирә, әдәбу рәһ кәшдә әри хилос сохдә урә. Әри говлә бирәј хәлг, лап әз чун хүшдә әри кирошдә һәзүр бу. Чәңмәт шәһәрә дијә һол нә мундәбу әри ә һәлгәј дүшмә домундә. Әз һәр чикә рәһһо бәсдә бу. Хәлг дијә насданбу ә киснәји-тәшнәји тоб дорә. Вомундәбүрүт. Уһорә војисдәнбу дәрһој гәләрә вокунут әри дүшмә. Шәһәрә ә рәһ бәрдәниһо вә әри һәммә рәһбәрјәти сохдәниһо, нум јү Узи һисдиһо мәрд, хәлг шәһәрә сокит сохдә куфдирәни:

"Ә пәнч руз әз виһдәј дүшмә нә вәрәморимкә, дәрһој гәләрә миданит вокундә әри дүшмә. Пәнч рузикәш тоб дит. Худо кумәк имбу". Һәммә лов бирә рафдәнүт ә хунәһој хүшдә. Јудиф нә Рутиш. Јудиф әдәј фикир

сохдә, рәһ кәшдә, чүтам хилос сохукә хәлгә әз дәс дүшмә. У ә и рәһ лап чун хүшдәрәш әри дорә һәзүри, токи хәлг говлә бу. Нүшдә әдәј дәрди вичори сохдә.

Ә и 3 пәрдәји, 8 шәкили пјес дәри и шәхсho:

ЈУДИФ--- олмонәјә зән, әз шәһәр Бетулија, духдәр ән јә худо, тиро шинохо һоширә, һүрмәтлүјә мәрд, духдәр Мерар.

РУТ--- әгүлмәндә духдәр, гуллугчи Јудиф.

УЗИ---ә хәлг ән шәһәр Бетулија рәһбәрјәти сохдәниһо күһүн, худо, тиро шинохә мәрд.

МӘНӘШИР--- зирдәси Узи

ИЗРО--- зирдәси Узи

Шомерһој ән гәләј Бетулија

Чәһмәт шәһәр Бетулија

Сәсһој ән чәһмәт шәһәр

ОЛОФЕРН--- кенерал, јәки әз сәркәдәһој ән ләшкәр Сурија

Катсинһој Олоферна--- 2 зир дәсијү

Хајалһој кенерал Олоферна

Шомерһој Олоферна

Чи сохдәкор ән Олоферна

I ПӘРДӘ

Јәкүмүн шәкил

Һодисәһо ә шәһәр Бетулија (Бетулла) нә пәсә-пишој шәһәр (гәлә) рафдә. Хунәј Јудиф.

Јудиф

Худо! Әрчү иму һәчи ңонкорим?
Ә һәлгәј ән дүшмә кәнә офдорим.
Әрчү сәңәр дорә хәлгә ингәдә?
Һич нәвәри ә руј ән јәкиш хәндә.
Рузбәруз ә хәлгмә әдәј зулм бирә,
Ңәјилһорәш күшдәнүт чүм дирә-дирә.
Дүшмәһо имурә динчи нәс дорә.

Рут

Хонум! Бәхшләмиш сох, худо кәләји,
Һәр чор тараф имуш сәхтә гәләји.

Јудиф

Худо һәги, урә данусдәнүм мә,
Әз дүл хун ворисдә һә нүшдә-нүшдә.
Худо нә куфдири нүш һә кузәт сох,
Нә әгүл, нә дүлә у нәкүрди тох.
Јә сәнәңәткор нә чүмүсдкә әкәр,
Мидануми зәрә кушвор јә заркәр.
Тәбиәт һә һәчу мундкә ә јә чикә,
Овһој дәријоһош мичару ә сүркә.

Рут

Хонум! Ә дәс иму һичиш нәдәри,
Гисмәт ән инсонһо ә зәвәр вәри.

Јудиф

Ә и кофһорәвоз дирр нәди мәрә,
Гисмәтиш, мозолиш ә дәс инсон дә.
Әтү киро гисмәт иму вир бири,
Бијо нүшим кузәт сохим әчәји?
Нәң! Мә бијо әки сәркәрдә бурам,
Ә у тобе бирә ә гилигү дарам.

Рут

Хонум! И чү кофи, тү чү куфдирә,
Әки Олоферна војисдә рафдә?

Јудиф

Әри! Әки әну, ән Олоферна,
Бил дану Вавилон, Ирон, Афина.
Чү духдәрһо зәндикә дәдәјһојму,
Киникә и хәлг мә, кинимкә иму.
Әј Худо! Кумәк бош, сабур ди мәрә,
Говлә сох и хәлгә, хок сох дүшмәрә!
Вәхи! Бурајм ә ки кәләјму Узи,
Ә мувәћмә фикир омори дузи.

Рут

Ишму данусдәнит чикәј Узирә?

Јудиф

Нуһогми вәхүшдәм әри рафдә мә!
Кәш зубош вадарајм лап дир нәбирә,
Имбуруз кәрәки вүнүм мә урә.

Рут

Ихтијор ән түни, чон хонум тү дан!
Әз бәл тү дур кәрдо һәр чиро садан!

(Тән хүшдәрә хуб вокундәнүт вә рафдим куфдирә вәдирәморәнүт әз хунә. Оморә-оморә Јудиф дирәни чәнд тонишә одомирә, комики дәсә дураз сохдә әдәбүрүт кумәки хосдә. Уһорә дирә әз чүмһојү һәрс оморә вә вәкүрдәбуһо пулһорә ә Рут дорә һишдәни бәхш сохдә ә уһо.)

Јудиф

Вәки и пулһорә уһорә бәр ди!
И сәһнәрә дирә әри мә дәрди!

(Рут бәрдә бәхш сохдә пулһорә вә вогошдәни әки Јудиф. Уһо хејли рәһә сәссүз рафдәнүт.)

Јудиф

Јә кәм зутә бурајм бил дир нәбошим!
Торики нәкүрдә ә хунә бошим!

Рут

Ихтијор ән түни, чон хонум түдан!
Әз бәл түдур кәрдо һәрчиро садан!

Јудиф

Оморим расирим, дарајм ә дору,
Кујум соги кофә очуг мә ә у.

(Уһо дәрә вокундә дарафдәнүт ә утог. Узи Јудифә дирәмунд ә пој вәхүшдә вә ә пишојү оморә.)

Узи

Јудиф! Оморәј түхејр бу инчикә,
Кујбијорум гуллуг һисдкә әчикә.

Јудиф

Мәрә јә фикири ә ишму кујум,
Әз ловго, јәләгһо мә амбар дурум.

Узи

Нүш ә имурәвоз, сохим мәсләһәт,
Фикирә данусдә кәрәки әлбәт.

Јудиф

Миһилло сох мәрә һүрмәтлү Узи,
Әдәјм дирә дүшмән иму гудузи.
Ә һәнк күрк мухурут уһо имурә,
Әри хилос бирә нисдикә чорә.

Ихтијор дит мәрә вадарам әз гәлә,
Әри сәркәрдәрә дәшәндә ә ҷәлә.
Ә у мити бирә ә гилигү дарам,
Фүрсәт офдә лап ә әхир вадарам.

Узи

Нәӈ! Тү тәһно һичиш нидани сохдә,

Јудиф

Әмәрәвоз Рути, тәһно нисдүм мә.

Узи

Ишму дү одоми ӈочизә мәхлуг,
Чү миданит сохдә ә әзуни хук.

Јудиф

Мә ҷәһди мисохум һәммә хуб буров,
Олоферна әз иму һич дур нирав.
Урә мүдүм пәни кәчији, шороб,
Чәх мисохум нидү нә хисирә тоб.
Бәгдә мә мәкүрүм нәштәр ән урә,
Имбурум мијорум инҷо сәр јүрә.

Изро

И амбар чәтинә кори хәһәрмә,
Јәкәм фикир сохит нисд әз дүли мә.

Јудиф

Һәр тарафлү буррам-бәсдәм һәр чүрә,
Мијом шорә хәбәр мүдүм ишмурә.

Залум ән у залум, мә бијо бошум,
Сәр әнурә бурум әзир пој вошшум.
Чәндгәдә чәтиниш hисдкә әри мә,
Хәлгә говлә бијо вүнү чүмhојмә.
Ишму шинохдәнит духдәр Мерарүм,
Ә рәћ хәлгмә hәр вәхт ћәзүрүм мүрүм.
Ә фүрсәт офдорә күшдүткә мәрә,
Тәрк мисохум ә hәнк мәрд дүнјорә мә.

Узи

Сог боши духдәр мә, амбар разиним,
Иму ә гуллуг тү hәр вәхт ћәзүрим.
Тү духдәр Мерар нәћ, духдәр ән хәлги
Хосдәним әри тү әнчәг чун соги.
Кујит кәј војисдә бурајт әз гәлә,
Ә шомирhо тониш дүм мә ишмурә.

Јудиф

Бирор, ә пәсәјму бил нәјов јәкиш,
Мәрә нәс војисдә hәммә бу гәриш.
Әз инчо мадарајм хоинә хуно,
Ә шәк нә офдонут куфдирә уhо.

Мәнәшир

Чү вәхти војисдә ишмурә бурајт,
Шомирhо вокуну дәрә вадарајт.

Judиф

Хуб имбу ки сәбәһ, лап зу вадарајм,
Тә вәхүшдәј кенрал ә унчо дарајм.

Мәнәшир

Әз һәрчү әриму тү гијмәтлүни,
Ә ңәрәј хәлг иму тү һүрмәтлүни.
И рәһ һәм чәтини, һәм курун дузи,
Әри әнуш јә кәм һисдүм нәразі.

Judиф

Миһилло сох мәрә, Мәнәшир бирор,
Зу хүшк имбу, гуллуг нәбисдокә дор.
Нәдәнишірә ә и тәрсho-ләрзho,
Бијо гәһр вәкирим әзу гудузho.

Мәнәшир

Дузи и кофһојтү, сүрхә кофһоји,
Тү товуш ән хәлги, тү јә офтоји.
Әнчәг имурә һисд икидә кукho,
Түрә пишо дорә кәлә чофоји.

Judиф

И мејду нисди һич, мејдуј икидho,
Инчикә кәрәки чәнд чиро фәндho.
Һәрдән күрдә бугоз јә парчоһә сәхт,
Сад икид нәһ, јә зән мәнкәнү әз тәхт.

Изро

Ћəлол кəрдо түрə, у хурдəjho шир,
Дүлə пəсə əдəj бирə Мəнəшир.
Мəш ə кофhoj əну шəрикүм дузи,
Фикир ишму чүни огojму Узи.

Узи

Тоорих икидho, чəнд зənho дири,
Ини Сара дəдəj həмəjму бири.
Мəрjом хəhəр Миши овурди шори,
Ливго, Рəћил, Лијо чү кукho дори!
Əз yhош шивдаho ћəмəл омори.
Дүшмəрə нисд сохди əгүл Дебора,
Јojил зəри күшди парчоh Сисара.
Естир күрд Омонə говлə бисдо хəлг,
Нəбисдо əз дорho тији hич jə вəлг.
Фикир дит, бəбəho чүтам куфтирə,
Аслана hич мəрди, зəни нəс бирə.
Ə рафдəj əнyho разини мəрə.

Јудиф

Лап хуб! Амбар-амбар сог бошит бирор,
Могошдум həммəрə мə мисохум шор.
Имид мəрə hич вəхт вир нə сохдəм мə
Əри дүшмə рəћм нə дəри ə дүл мə.

Узи

Фикир тү чүни Рут, јәбо кuj виним,
Хубә кофhojтүрә војисдә шиним.

Рут

Миһилло сох мәрә огојмә, ишму,
Әри хәлг мисохум чун мәрә гурбу.
Әз иму hич дүлә пәсә нә бошит,
Әри фирсорәјмәш амбар сог бошит.
Јудифә хосдәнүм әз чун мә зијод.
Нисдүм әри әну гәриб, нисдүм јод.
Үзијог имбошим, могошдим иму,
Олоферна ә дәс иму гәрг имбу.

Узи

(Узи јә кәм ә фикир домундә, Бәгдә куфдирәни:)

Хуб! Разиним, бурајт рәһәти сохит!
Ә јон дәр ән гәлә сәбәһ зу бошит!

Јудиф

Саламат бошит!

(Һәммә ә пој вәхүшдә ловоho-тәшуво хосдәнүт әри дүјәки. Јудиф нә Рут вадарафдәни пәрдә јовош-јәвош фураморәни.)

-Пәрдә-

Дүјүмүн шәкил

Сәбәһмундә әзунсәри Јудиф нә Рут вәхүшдәнүт әз хов вә әри рафдә һәзүрлуги дирәнүт. Уһо әри хурдәј хүшдә вәкүрдәнүт дү-сә рузи һәлолә чиһој хурдәни. Вәкүрдәнүт јә кәм амбарта пәни кәчији, јә кәм чәнд сали мундә шороб әри дорә сәркәрдә Олофернара.

Худорә ә јор дәшәндә вадарафдәнүт әз хунә. Оморәнүт ә ки бору ә пишој дәр гәлә, винирәнүт Узиш унчөји. Нә ә рәһ, нә ә пәсә -пишо јәкиш вәди нисд әз 2 шомер бәгәј.

Јудиф

Сәбәһ ишму ә хејр бу!

Узи нә дү шомерһо

Әгибәт ишму хејр бу!

Јудиф

Һово тәмиз, хубә рузи имбуруз,

Рут

Чү рач оморәкә сәс һүһүј хуруз.

(һәмәшү хәндүсдәнүт)

Узи

Кейф һәммәрә пузмиш сохдикәш дүшмә
Әз зарифәт, хәндә дур нисди хәлг мә.

Judиф

Ихтијор дит имурә вадарајм бурајм,
Бил ә ңәрәј әnуhо јәкәм зу дарајм.

Узи

Рәһ ишму ник кәрдо, хәһәрhо бурајт,
Чәһди сохит һәвәл ә гилиг дарајт.
Имбуруз ишмунит имид хәлг иму,
Дүлмәш кәрми худо кумәк ә ишму.

Judиф

Саламат бошит бирорhо!

Рут

Сог бошит!

(Һәрдүшү дәс Узирә күрдә моч сохдәнүт вә әз һәммә һәлолбу хосдә вадарафдәнүт әз дәр гәләј шәһәр.)

Узи

Винишит бирорhо и духдәрhорә,
И күлhој сүрхирә и дүлхүрдһорә.
Дүшмәрә хок мисоху гәзәб әnуhо,
Нишонәш нимуну, әз чәңм дүшмәnhо.

I шомер

Кумәк кәрдош тү ә yhо әj худо!
Хәлгмә әз чәтини зу хилос кәрдо!

II шомер

Рәһ ишму ник кәрдо бурајт хәһәрhо,
Нум ишму мизүhү һәр вәхт ә дүнjо.
Минүвүсүт ә нум ишму широhо,
Мукујут әришму чәнд овсуниhо.
Тә зиндәкуни hисд мизиhит ишму,
Jарашуг ән хәлгмә имбошит ишму.

Узи

Бирорhо данит ки hә hәчуш имбу,
Дүшмә әз у дәсhо hич хилос нибу.

II ПӘРДӘ

Сәjүмүн шәкил

(Сәhнә чарусдә бурбундәни Jудиф нә Рутә. Yhо ихтилот сохдә-сохдә әдәт рафдә)

Jудиф

Рут, hич нәбу тәрси, хүшдәрә шәх ки,
Пәрдәj мәгбунирә әз руj тү вәки.
Хүшдәрә шор бурбун ә hәммә инчо,
Бил данут вирихдәjм иму әз унчо.

Бил нəданут филћи и оморəjму,
Jəкирəш ə шəк нијо вəнкəним иму.

Рут

Лап хуб данусдəнүм həр чүрə хонум,
Бовор сох мумуну əз мə хубə нум.

Jудиф

Тү əримə гуллугчи нəђ, хəhəр бирəj,
Тү хуби, хəрəби мəрəш hə дирəj.
И рəћ иму хəhəр чəтинə рəћи,
Дан! Худош, тирош ə иму ћəрмəћи.
Əрчүки, нə сохдəjм jə ђовунə кор,
Кəсə мəгбун дирə, hич нəбирəjм шор.
Ə jəкиш нə сохдəjм иму бəхили,
Нə дəбири ə дүл иму пəхүри.
Имурə говлəji вojисдəникə,
Нијо сур имурə дим ə jəкикə.

Рут

Дүлмə кəрми лап хуб мурав корhojму,
Дүшмə хок ən хори, туз hово имбу.

(Винирəни əз дур сə одоми ədəj оморə ə тараф үшү. Уho хajалhoj Олофернаји.)

Рут

Хонум! Хajалhoji, ədət оморə
Миданут пojундə уho имурə.

Judif

Sokit birə dur sox əz xүshdə tərsə,
Ƕich ə vəч tүsh nəbu кiri ƕich kəsə.
Ki чү pүrsi əz tүsh, чuvob mə mүdүm,
Əri shək sohdəshү mə imkon nidүm.

Rut

Tү daniho huби honum,

Judif

Yhorə misohim lov-tum.
Əj hudo kumək bosh, kumək bosh ə mə,
Nə dəjil ə dүl mə tү vojкəjmərə.

Rut

Omen!

I hajal

Ishmu kinit, inчo əz чə omorəjt,
Чүrƥət sohdə ə и bəhsh diromorəjt.

Judif

(xəndүsdə - xəndүsdə əz gul ən jə hajal күrdə shəhərə əz dur burbundə кufdirəni)

Omorəjm əz shəhər, viniш əz unчo,
Zu virihdəjm əz dəs hujкirho, кichho.
Imu кenerala vojisdə viним.
Sur imurə ənчəg ə u mərd кujim.

I хајал

Ишму чү миданит ә у куфдирә,
Әз һәрчү, әз һәрчү хәбәри урә.
Ишмурә әриму худо фирсори,
Нүшит, бәгдә дураз бошит ә хори.
Ә ишмурәвоз бијо кејф сохим иму,
Имбуруз дәрмујму ишмунит, ишму.

Јудиф

Ә ишмурәвоз нүшдә әриму хуши,
Куфдирә кәлмәшму ә иму нүши.
Иму нә оморәјм әри кејф сохдә,
Сәркәрдәрә зәлил кәрәки дирә.
Ја худорә хәбәри әз и ћол иму,
Војисдә кенрала виним иму зу.

I хајал

Тәһәди нисд, әки сәркәрдәш мурајт,
Ћәвәл бијо әз дәс иму вадарајт.

(Пишово оморәни ки, күрү Јудифә әз гулу, Јудиф һүл зәрәурә. У һәкәнә војисдә бијов ә сәр Јудиф 2-мүн хајал појундәни урә)

II хајал

Појһо! Чү мукүји тү ә сәркәрдә,
Сәр тү ә кәрдәнтү куруни сохдә.

I хајал

Тү һәмишә һә тәрсонко бисдори,
Хуб, хәрәбә әз дәс иму висдори.

II хајал

Әз сәртү кәләтә бијо коф нәсох,
Сәркәрдә мүкүрү зувунтүрәш тох.

I хајал

Ја чиникәш мүдү түрә сәркәрдә,

II хајал

Тү нијосди ә мәрәвоз дусд бирә.

III хајал

Кәрәк нисд сәр зәрә лап дүјәкирә,
Хәндундә дүшмәрә чүм дирә-дирә.

Јудиф

Данит! Иму дүшмә нисдим әришму,
Сәһәр хурдәјм бијојм расим ә кишму.
Һәјилә хуно нә бәрит хүшдәрә,
Зу әки сәркәрдә бәрит имурә.

(1-мүн хајал пишово оморә војисдә гәл күрү Јудифә, Јудиф урә һүл зәрә вәнкәсдәни ә хори. У вәхүшдә һәкәнә ә гәзәбәвоз оморәни ә сәр Јудиф. Рут зу ә пишој Јудиф појисдә. 3-мүн хајал појундәни 1-мүн хајала.)

II хаjал

Бијо чонум ә дәс вәки хүшдәрә,
Ә тәлә мидарај чүм дирә-дирә.
Түрә ҕәчәлми ә пишо дәшәндә?
Әгүл түрә әз сәр тү вәдәшәндә?
Бәкә нәбәләди тү ә сәркәрдә,
Дарафдәни ә чол лап зиндә-зиндә.
Нум әнурә күрдәт оморәт yho,
Дәс вәки сироји нисдикәш чүmho.

III хаjал

Дуз әдәj куфдирә и бирор иму,
Бәгдә хәрәб имбу әри hәрсәjму.

I хаjал

Мә hәчиш визорум әз зиндәкуни,
Имурә hичиш нисд hәммә дуркуни.
Чогиhоj дүнjорә хурдә огоho,
Остугуho расирә ә гәргәho.
Нә руз иму рузи, нә шәв иму шәв,
Әри jә шүгәмлә сохдәним дәв-дәв.
Дур бирәjм әз вәтән, әз кифләт иму,
Кәсә күшим ҕошир бу огоhоjму.
Бәрит! Бәхшә бәрит әри сәркәрдә!
Әj худо!
Имбуми ҕәл сохдә ингәдә дәрдә?

III хајал

Әки хүшдә тү сабурлујә мәрди,
Әрчү һесоб сохдә, ки түрә дәрди.

I хајал

Нисди имид әз имбуруз тә сәбәһ,
Инсонә хок сохдкәш һисдиһо тәмәһ.
Кәнә у һич насдә сироји бирә,
Гүлп әнурә әз дәс рәһо нәс дорә.
Бовор сохит иһо нисди дүшмәјму,
Огоһојму дүшмә хүррәт әри му.

III хајал

Тү һашданки, јә кәлә философи,
Дивороһорәш насда бәкә куш вәри.
Вәсс нисдми ингәдә сохди бушә коф?
Әз кәчәлә сәроһо муј кәшдә нә боф!

II хајал

(Ә Јудиф нә Рут)

Вадарајт ә пишо кәшит зу бошит,
Бурајм сәркәрдәрә шорә хәбәр дит.

-Пәрдә-

Чорүмүн шәкил

(Јудиф нә Рутә ә пишо дәшәндә овурдәнүт әки сәркәрдә. Ә ләһәј дәр појисдиһо шомер пүрсирәни.)

Шомер

Иһо кини әрчү овурдәјт инчо,

III хајал

Әз гәләј Бетулла оморәт инчо.
Оморәт ки вүнүт сәркәрдәјмурә,
Сурһоји үшүрә әри куфдирә.

Шомер

Појит инчо һич әз чикә нә чүмит,
Чиһошмурәш әз дәс ә хори бинит.

Шомер-(ләһәјдәри) дироморәни әки сәркәрдә ә у сәр зәрә куфдирәни:

Шомер

Огојму сәркәрдә һәмишә зиһо,
Ә чүм хүшдә һич вәхт бәди нә вино.
Әз шәһәр Бетулла омори дү зән,
Һәрдү нәрми-назук, дү рачә бәдән.
Војисдә әкишму дировт уһорә,
Һә ә ишмуш кујут, јә чәнд сурһорә.

Олоферн

Рәһо дит уһорә дировт әкимә,

(Шомер вадарафдә дирәвундәни һәр дү зәнә. Judиф нә Рут дироморәмунд сәр зәрәнүт ә пишој сәркәрдә ә лојигирәвоз.)

Кинит, чү гуллуги ишмурә ә мә?

(Judиф ә пәсә пишо дәнишириә вә һәкәнә сәр зәрә куфдирәни:)

Judиф

Сәркәрдә сог кәрдо хоһиши мәрә,
Һә ә ишму мидам дорә сур мәрә.

(Сәркәрдә урә ә сәр офдорә, һәммәрә вәдәшәндәни, јүллә тәһно домундә)

Олоферн

Әдәм шинрә мәтләб ишмурә кујит,
Нүшит унчо, һәчи ә пој нә појит.

(Ђәјб кәширә-кәширә, сәр зәрә-зәрә нүшдәнүт)

Judиф

Имурә бәхшләмиш сохит огојму,
Рәһ оморәјм јә кәм вомундәјм иму.
Ихтијор дориткә огојму мәрә,
Тониш дүм хүшдәрә, нә и духдәрә.

Олоферн

Кујит кинит ишму ә сәрвиназһо,
Дүлә таза сохдәниһо наз-назһо.
Имбуми әз рачһо һич нәң куфдирә,
Ә мәтләб кирорит мә әдәм шинрә.

Јудиф

Әз Бетулијајим, Јудифи нум мә,
Ә унчо кирошди рузһој ңүмүрмә.
Ә визор оморә вирихдәјм иму,
Ого! Әдәјм миннәт сохдә ә ишму.
Кумәк бошит говлә сохит унчорә,
Әз ңәрә вәкирит ,,хәрһо, кичһорә.
Чәңмәт ә бәло дә әз дәс әнуһо,
Әз сәбәһ тәјтә шәв хундәнүт тиро.
Һә күрдәт појисдәт әз әтәк худо.
Ћәрим нәс хурдәнүт бијо һолол бу,
Мол-гара, кәрк-вәчәш Раби күшдә бу."
Киснәһо, косибһо лап амбар дәри,
Ә раф ән ңоширһо һәлә јәм вәри.
Ә шомирһорәвоз буррам-бәсдәм мә.
Уһо кузәт әдәј сохдә ишмурә.
Сә руз бәгдә шәв әз инчо мадарајм,
Иму ә пишој ән хајалһо мурајм.
Миһилим вокундә дәрһој гәләрә,
Әри дәбәрдәшму рәһәт ләшкәрә.

Әнчәг әз ишму jə хоһиши мәрə,
Нишон дит, имурə рəħ дүт хajалһо,
Саташ нəбошут ə иму ə рəħһо.
Дү шəв бијо бурајм əки шомерһо,
Əри вəкүрдəјму таза хəбəрһо.
Имишəв, фəрдəшəв бијо зу бурајм,
Ə əхир ən jəкəм сурһош вадарајм.
Бəгдə мə ən ишму, ишмуш ки ən мə,
Əрчүки офдорəм ə ешг ишму мə.
Шəвһош ə ховһој мə ədəjт оморə,
Əри ишмурə дирə амбар шорум мə.
Ихтијор дит jə моч сохум ишмурə,
Хүрд сохум, jə кəмлəј букəш,ешг мəрə

(Judиф ə пој вəхүшдə, сəр зəрə пишово оморə əз Олоферна вə əз гутинəjү jə моч сохдə, вокошдəни пəсəво, оморəни нүшдəни əчикəј хүшдə. И сохдə моч Judиф, ə ешг вəнкəсдə Олофернара. У һəр чүрə əз jор вədəшəндə, фикир хəjолəну Judиф бирə. Judиф Рутə шинəхундəни ə у.)

Нум əни зəн Рути, гуллугчимəни
(Рут ə пој вəхүшдə сəр зəрə сəркəрдəрə)

У нəданусдə кор, мəрə нəбири,
Ə гуллуг ən ишму ħəзүрим иму,
Һəр дүjмуш миданим бирə ən ишму.

Олоферн

Амбар хуб! мәрә хош омо әз ишму,
Куjит виним унчо ки бу кәләшму?

Jудиф

Нум кәләjму, әну чәллод Узини,
Мәнәшир нә Изрош ә у митини.
Хәлг омори лап әз yho тә бугоз,
Әз тәрс гилини чәнд дәр, чәнд дугоз.
Әдәт кузәт сохдә ишмурә yho,
Ишмунит, хилоскор, ишму, әнyho!..

Олоферн

(Ә поj вәхүшдә ә тараф Jудиф оморә дәс хүшдәрә ә сәр душ әну вәнорә)

Мә хуб данусдәнүм киникә Узи,
Пojит hәлә сохут jәкәм гудузи.
Лап кәм мунди, мә yhорә мүдүм дог,
Әз дәс иму jәкиш нивадаров сог.
Имбуруз әдәм коф дорә ишмурә,
Хок мисохум Узи, Изро, Мәнәширә.
Ич jәкиш хилос ни имбу әз дәс мә,
Yhорә имбәсдүм сәхт ә дүм ҕәсб мә.
Сүртмә микәрдуним бүтүн шәhәрә,
Шифон голибирә hә зәрә-зәрә.
(Сәр Jудифә тимор сохдә-сохдә)

Бәгдә мә мәкүрүм түрә ә зәни,
Һесоб сохки бүтүн дүнјо ән мәни.
Әри Рут мијофим јә хубә шүвәр,
Кејф мисоху әри хүшдә тәвәсәр.

(һәммәшү хәндүсдәнүт)

Јудиф

Амбар сог кәрдошит, разиним иму,
Һәмишә ћәзүрим ә гуллуг ишму.
Ого! Әдәјм хоһиш сохдә нишон дит,
Бил ә иму саташ нәбу хајалһо.
Ә дәс нәдәшәнү имурә уһо.

Олоферн

Хонум! Ә ишму ки бисдокә саташ,
Ә чәндәк әну мәрд мидаров атәш.
Имбурум зувунә лап мисохум лол,
Мидәшәнүм зиндә мә урә ә чол.
Орхојин-орхојин кәшдит әришму,
Јә гушиш нәзник нијов әз ишму.

Јудиф

Амбар минәтдорим иму огојму,
Хәто-бәлоһо дур кәрдо әз ишму.
Хилос кәрдо шәһәр иму Бетулла,
Нәдомуно ә дәс һәр јәтән тула.

Кәм мунди мәкирит ишму шәһәрә,
Шевдаһо мијору ә јор һәммәрә.
Хилоскор әну хәлг ишмунит, ишму,
Әдәјм кузәт сохдә у рузә иму.

Олоферн

(Ћорәј зәрәни ләђәј дәри хүшдәрә вә нишон дорә)

Таза чодур бинит әри хонумһо,
Бил варајисдә бу гәд ән чодурһо.
Чар зәнит кујит ки, ә бүтүн ләшкәр,
Ки ә уһо саташ бисдокә әкәр,
Ә и гилинчәвоз бурра сәрүрә.
Јәм мисохум әри гушһо мә урә.
Нәбу појит ишмуш ә ки чодурһо,
Бурајт азад кәшдит лап ә у дурһо.

Шомер

Огојму сәркәрдә һәмишә зиһо,
Ә чүм хүшдә һеч вәхт бәди нәвино.
Лап һәј сәђәт хәбәр мүдүм ә һәммә,

Олоферн

Түш нә пој дүсә руз ә пишој дәрмә.

Шомер

Бисдо огој мә.

Олоферн

Зу әчикә бијор, куфдирәј мәрә!

Шомер

Ә сәр дү чүммә.

(шомер сәр зәрә вадарафдәни)

Олоферн

(хәндүсдә-хәндүсдә)

Әз hич кәс нәрәһәт бијо нәбошит,
Әчә војисд бурајт, војисдкә кәшдит.
Шәһәр Бетуллара вәкүрдә бәгдә,
Имбәрүм ишмурә дуз ә сарај мә.
Мәчәјит әришму ә гәд сүрх нүгрә.
Ә түрәвоз зиһисдә кејф мүдү мәрә.

Јудиф

Амбар минәтдорум ә ишму ого,
Ә чикә бијово һәммә војкәһо.
Ешг ишму овурди мәрә инчикә,
Әз мә јә пирә мәрд ә хов киникә,
Муку: ,,Ңәрүс зу әз шәһәр вадара,
Тәңәди сох, әки сәркәрдә бура.
У имбу мозол тү, бәхт тү гисмәт тү.
Ә урәвоз бәсдәји хушбәхтиһој тү."
Мә шәндәм һәммәрә оморәм инчо,
Рутәш вурухундәм әз дәс ән "кичһо".

Ә ишму бәсдәји зиндәкуниму,
Ишмунит хушбәхти, һәм говләјиму.

Олоферн

Јәкәм бәгдә бурајт рәһәти сохит,
Шәләһошмурәш вәкирит бәрит.
Бијо һорәј зәнүм мә рәһбәрһорә,
Зутә дүм ә уһо и хәбәрһорә.

Шомер

(дирәморә сәр зәрә куфдирәни:)

Огојму сәркәрдә һәмишә зиһо,
Ә чүм хүшдә һич вәхт бәди нә вино.
Чодур һәзүр сохдәм әри хонумһо,
Кәј војисд рәһәти сохуку уһо.

(сәр зәрә вадарафдәни).

Јудиф

(Јудиф нә Рут ә пој вәхүшдә)

Огојму имбуми имишәв бурајм,
Әхир имбуризи корһо вадарајм.
Даним чү сохдәткә тарафдорһојму,
Кәј вокундә мијов дәрһо әришму.

Олоферн

(Олоферн ə ḳərəj hərdγ zən pojисdə, kəlihoшγrə gəl kγrdə, ə jə shoriрəvoz, xəndγsdə--xəndγsdə kуfdirəni:)

Əчə vojисd ишmу миданит рафdə,
Миданит лап ə dог Синај варафdə,
Бурајt зу бијорит таза хəbəрho,
Нишон dорə kујит ə у шомерho.
Ки, сəркəрdə мγdγ γшγрə dəвлət,
Ə hər чикə имбу ə yho ћγрмət.
Мизγhγt həмишə инсонə хуно,
Имбошут təћəриф əри зувunho.

Јудиф

(Јудиф jовош-jовош dəс Олоферnарə пəсəво dорə)

Куфdирə kəлмəшму əриму гонуни,
Рəћ ишmурə нəравho dγшmən имуни.
Хилоскор əну шəhəр ишmунит, ишmу,
Əз бγркho, ə бγркho мумуну нум ишmу

Олоферн

Фərdəшəв hərdγшmу гиногит ə мə,
Əри рач ən рачho рəћhoji dəрmə.
Кирəвуним битəв шəвə ə jəки,
Бијојt ки вəкирим ləззət əз jəки

(Һәкәнә һәрдүшүрә гәл күрдә шиширәни ә тараф хүшдә вә әз гутинәј һәрки јә моч сохдә куфдирәни)

Војисдәнит бурајт рәһәти сохит,
Әз шомерһој гәләш јә хәбәр данит.

(Јудиф нә Рут сог боши куфдирә, чиһој хүшдәрә вәкүрдә, вәдироморәнүт әз ки генерал Олоферн.)

-Пәрдә-

Пәнчүмүн шәкил

(Шомер ә уһо сәр зәрә, бурбундәни чодур үшүрә.)

Шомер

Ини чодур ишму рачә хонумһо,
Дур кәрдошит ишму әз бәдә чүмһо.

Јудиф

Лап сог боши, амбар разиним әз тү,
Әз јор нивадаров и зәһмәтһојтү.
Хоһиш мисохим дү түрә хубә кор,
Тә ңүмүртү һисди тү имбоши шор.

Шомер

Миннәтдорум мә ә ишму хонумһо,
Дур кәрдошит ишму әз бәдә чүмһо.

Дарајт хуб рәһәти сохит орхојин,
Шәв ишму хуш кәрдо, хов ишму ширин.

Јудиф нә Рут

Сог боши!

(Уһо дироморәнүт ә чодур. Һич коф нә сохдә ә руј јәки дәнишрә, сүпүлә хәндә сохдә, чүм зәрәнүт дү јәкирә. Јә хәјли вәхт сокит бәрдәнүт хүшдәрә. Бәгдә Рут куфдирәни:)

Рут

Хонум нүшит әдәм сүфрә вокундә,

Јудиф

Бовор сохит һичиш ә чүммә нә дә.
Һашдан кусбәнд хурдәм сироји бирәм,
Чәнд дәрдһорә ә сәр дүлмә дәчирәм.
Һә әдәм фикир сохдә сәбәһи шәвә,
Худо вәровуно војкәһојмурә.

Рут

Һәләлүк кор иму хәрәб нәс рафдә.

Јудиф

Појит, дәрә әдәј киникә куфдә.

Рут

Ишму нүшит, бил мә данум киникә,

(Рут оморə дəрə вокундə вə,,,)

Ишму кинит, чү вojисдə ишмурə?

Чи овурдəкор

Хонум бəхшлəмиш сох əз мəтбəхүм мə
Чи овурдəм əри хурдə əришму.

(норəни овурдə чиhорə вə,,,)

Нүш кəрдо ə ишму, шəв ишму хуш бу

Рут

Амбар сог боши,

Jудиф

Рут тү чү куфдирə,
Hи, хуримми yho овурдə чирə?

Рут

Зəhəриш hисдикə лап бијо хурим,
,,Дустимурə" həчиш букə бурбуним.
Бил əз иму шəк нə соху сəркəрдə,
Дану ə руj иму нəвəри пəрдə.

Jудиф

Сог боши Рут. Тү дуз ədəj куфдирə,
Мəрə киснə бисдо зу дəшən сүфрə.

Рут

(Сүфрә дәшәндә. Оморә чиһорә ә сәр сүфрә норә)

Хонум, бијо нүшит ћәзүри сүфрә,
Хурим әз и чиһо, тү чү куфдирә!?

Јудиф

(вәхүшдәни вә оморә нүшдәни ә гирог сүфрә)

Әј худојмә кирор әз ћовун иму,
Әри ән ћәримә чиһо хурдәјму.
Чү мисохим бәгдә и чиһојкәрә?

Рут

(ә зарифәтирәвоз)

Мидим мамасуним һә сәркәрдәрә,

(хәндүсдәнүт)

Јудиф

Рут! Нәс рафдә дәс-дүл мә әри хурдә,
Хуши, әз овурдә чиһо хурум мә.
Ћич дәкиш нисохум нун пәнимәрә
Ә ән хубә чиһој ән дүшмән хәлг мә.

Рут

Чүтам војисдкә түрә,

Јудиф

Ди нун пәнирә.

Рут

(Вәхүшдәни, әхүшдәрәвоз овурдәбүрүtho богләмәрә овурдә лов сохдә норәни ә пишој Јудиф. Јудиф јә тикә нун пәни вәкүрдә әри хүшдә норәни ә сәр сүфрә, Рутиш һәчу сохдә вә сәр күрдәнүт хурдә овурдәtho чиһорә.)

Куј хонум, иһорә чү сохум бәгдә,

Јудиф

Уһорә бәсд бини ә пәсәј пәрдә.

Рут

Бәгдә сәбәһирә, бәгдә фәрдәшәв?

Јудиф

Мукујим нәјорут һәләлуг дијә,
Овурдә чиһојму әдәј пуч бирә.
Фәрдәшәв имбәрим и чиһојмурә,
Хурдә-хурдә гәриш сохдә сәр јүрә.
Мидим әз и пәни ә шоробовоз,
Чәх мисохим урә ә шорирәвоз.
Мидәбәрим бәгдә әри хисирә,
Мәкирим әз хори һич нә тәрсирә.

(хәндүсдәнүт вә сәр күрдәнүт овурдәтһо нун пәнирә хурдә)

Амбар сог боши Рут, хурдим варасдим,
Хүшдәрә бијо јә кәм рәһәти дим.
Бәгдә бурајм әки шомерһој гәлә,
Виним појундәкор һисдкә имурә.

III ПӘРДӘ

Шәшүмүн шәкил

(Чодур Олоферн. Олоферн тәһно нүшди. Әз мәтбәх омориһо јә одоми әдәј сүфрәрә варавундә. Ә сәр сүфрә һәр чү вәри. Олоферн сүфрә варавундәкорә әри Јудиф нә әри Рут фирсорә.)

Олоферн

Бура хонумһорә һорәј зә бијовт,
Куј ки, әдәм кузәт сохдә зу дировт.
Бәгдә түш бура сох јә кәм рәһәти,
Сәбәһмундә мијој нә сох тәһәди.
Имишәв и сүфрә мумуну һәчи.
Сәбәһмундә бијо сүфрәрә вәчи.

Сүфрә варавундәкор

Ә сәр дү чүммә ого,
Мукујум әз гиногһо.
Ки зу бијовт ә кишму,
Рафдүм. Шәв ишму хуш бу.

Олоферн

(ә хүшдәрәвоз)

Бура бала, бура,
Бил дировт ә кимә рачә хонумһо,
Имишәв вәкүрүм ләззәт әз уһо.
Јудиф әгүлмәрә бәрди әз сәр мә,
Ә мәзә дорәјү лап бәнд бирәм мә.
Назуки бәдәнү рачи инчәји,
Ә ђәрәј ән рачһо јәки бирчәји.
Рачијү әгүлә әз сәр вәкүрдә,
Түрә әз чәһәндәм, ә чәннәт бәрдә.
Коф сохдәјү ширин, ловһојү гәјмәг,
Ђич нә дирәм ә и ђәнк зән и сәјәг
Мујһојү бурмә-бурмә бофдәји,
Сифәтүш ки үшүг дүһо тәфтәји.
Гирмизини гиләј ән гутинәјү,
Холиш вәри лап ә сәр ән синәјү.
Ђашдан әдәј хурдә чүмһојү түрә,
Мисохум гурбун әну ләшкәрә.

Мијофумми əз у зијотдə jə зəн,
Jə əзуни мəлəк, əзуни бəдəн?
Ңəсүл овурдиһо руз худо урə,
Бəлкə һə əримə бурри нофүрə.
Бил бијовтку jəбо, нүшүт ə ки мə,
Мə ləззəт вəкүрүм кејф сохдə-сохдə.

(Ə и вəхт Jудиф нə Рут дироморənүт)

Jудиф нə Рут

Шəв ишму хејр кəрдо бүзүркə ого,

Олоферн

Əгибəт ишму хејр рачə хонумһо.
Бијојт, нишит һəрки ə jə тараф мə,
Ишмурə дирəмунд тазаји дүл мə.

Jудиф

Мə битəв руз чүмərəһи кəширəм,
Һашданки ишмурə jə сал нəдирəм.

(Зури - зури рафдəни ə кијү, гəлə, ə гəлү дəшəндə əз пишонијү jə моч сохдə, нүшдəни ə тараф чəпү, Рутиш оморə сəр зərə, пəнирə ə гобовоз ə сəр сүфрə, норə нүшдəни ə тараф расд сəркəрдə.)

Рут

Хүшдәнимә күрдәм дузи пәнирә,
Ә шорәбовоз лап дәһәмлү бирә.

Јудиф

Мә данусдә ишму инчо нә бирәјт,
Мәһлүми ки, битәв руз, һә кор бәрдәјт.
Лап кәм мунди, даров ләшкәр ә шәһәр
Рәһо имбу әришму һәр дугоз, һәр дәр.
Нәс пүрсирәнит чү сохдимкә шову,
Кәј рафдә, оморим әз ки ән бору.

Олоферн

Бовор сох, әз ешг тү чәшмиш бирәм мә,
Әз јор вәдәшәнди у хуб, хәрәбә
Чү бисдо һисдими таза хәбәрһо,
Кәј вокундә мијов әриму дәрһо?

Јудиф

(хәндүсдә - хәндүсдә вә пәјләрә ә пишо норә)

Докунит хурим әз шороб јә пәјлә,
Јә руз бәгдә имбу шор кәлә-чүклә.
Имбәрит фәрдәшәв ишму ләшкәрә,
Дусдһојму мокунут һәммә дәрһорә.
Күрдәт уһо Изро нә Мәнәширә,
Нәс офдәнүт һәлә сирог Узирә.

Чәндиһо вирихди пәһәнү бири,
Әдәт куфдирә уш јә дәстә бәрди.
Омо коф дорәт ки, тә оморәшму,
Мијофут, мүкүрүт, мүдүт ә ишму.
Мә гәдәгә зәрәм ки, ә шомерһо,
Күшдә нәјов тә оморәјму уһо.
Унчо тәһно мунди имуһој Узи,
Әришму гул имбу ә һәнк ән гузи.

(Хәндүсдәнүт Олоферна пәјләһорә пур сохдә ә шоробовоз, вәкүрдәнүт ә дәс.)

Олоферн

Әз дәс иму хилос нибу һич уһо,
Ә согишму әдәм хурдә хонумһо.

(Хурдәнүт. Јудиф нә Рут сәрләј пәјләрә зәрә норәнүт ә хори.)

Бијо тә сироји кејф сохим иму,

(Һә кәнә пәјләрә пур сохдә, Јудифә гәл күрдә әз гутинәјү јә моч сохдә. Јудиф дәchојүрә пәсәво дорә.)

Јудиф

Кејф мисохим шәв ки, дураз огојму.
Имишәви кејфә гиммәт ни имбу,
Пәни кәчијини ә шоробовоз ху.

(Judif əz pəni burra xurdəni. Olofernaş pəjləj şorobə vokoşirə bəgdə, jə kələ tikəj pənirə bəkʏrdə xurdəni.)

Olofern

И пəни кəчижи хуби əри хурдə,
Ə шоробовоз у дузи дəḫəм дорə.

(Judif Rutə чʏм зərə. Рут урə ə сəр офдорəни.)

Рут

Имбукə мə гуллуг сохум ишмурə,
Шоробиш докунум ə пəjləho мə.

Judif

Докун хурим имуш бил jə кейф виним,
Ḫəчиникəш ə и дʏнjо гиногим.

Olofern

Əгʏлмəндə кофho сохдəнит ишму,
Хурим кəнə хонум ə согиhошму.

(Хурдəни. Рут həкəнə пур сохдə гədəh сəркəрдərə.)

Olofern

Judif кəш дарajм ə у утогикə,
Имишəв вojкəjму бијов ə чикə.

(У Judifə гəл кʏрдə, шиширəни рујə хʏшдə.)

Judиф

Тәһәди нә сохит бүзүркә ого,
Имурә мунди чәнд-чәнди согиһо.
Имишәви шәв ә ишмурәвозим,
Чү вози војисдкә, ћәзүрим мозим.
Ихтијор дит хурим һә ә согишму,
Ә соги имишәв инчо бирәшму.

(Хурдәнүт. Чүмһој Олоферн хумори, сәрү әдәј лej-луј хурдә, кejфлү бирә. Рут гәдәһјүрә буш нә һишдә.)

Олоферн

Ә и зури әзини мәчлис нә дирәм,
Чәнд салһоји ә и рәћһо дәбирәм.
Чәндгәдә чүмһорә һәрси һишдәм мә,
Чү икидһо вокоширәм күшдәм мә.
Әз дәс мә хун хурдәт, хун вәрәхширәт
Кәнә ә мә һәрчү корә бәхширәт.
Нәсданум дарафдә чәнд мәһ ә гәлә,
Ә пәсә-пишојү һә чәвлон зәрә.
Мә јә хунриз, мә јә јәһә инсонүм,
Әз хук ән вишәјиш мә гәһр мисдонүм.
Дарафдәмунд ә у шәһәр Бетулла,
Чәндәк ән Узирә мисохум сула.
Мәнчүнүм, микүшүм ки ә пишо омо,
Бијо од нушунум мә ә и довһо.

Рәһмәкүн имбошум, әри дусдһојму,
Кирә нишон дорит ни кишим иму.

(Јудиф ә Рут дәнишира чүм зәрә урә. Олофернара хисирә војисдә. У һәјәбо Јудиф нә Рутә гәл күрдә шиширәни рујә хүшдә.)

Јудиф

Әдәм дирә ого војисдә хисит,
Ә у утогикә дарајм, вәхизит.

(Јудиф нә Рут ә гулһојү дәнүшдә дәбәрдәнүт ә у утогикә. Сәһнә чарусдәни. Урә дураз сохдәнүт ә сәр чорпојијү. Дураз бирәмунд чүмјү ә хов рафдә хисирәни.)

Чүтам тү хурдәјкә хун ән и хәлгә,
Хун түрәш мухурут, тү насдә бәкә?

(Јовош-јовош гилинчүрә вәкәндәни әз киштијү Әз голубу вәдәшәндә күрдәни ә дәс.)

Рут

Гилинчә дит ә мә, мә күшүм урә,
Әз һәрә вәкүрүм у хунризә мә.

Јудиф

Гәним әну әлчәг мә бијо бошум,
Сәр әнурә бурум әзир пој вошшум.

Гәдәр нисд сохдиһо чәнд ңовунһорә,
Дог дорә сухунди биңовунһорә.
Әз чүм ән духдәрһо, зәнһо, ңәрүсһо,
Похли-похли тији бириһо ңәрсһо.
Зијод сохди кинә, гәзәб имурә,
Әри дүшмә сәнги сохд дүлһојмурә.
Әј худо! Кирорит әз и ңовун мә,
И хунризә нуһог нәс күшдәнүм мә.

(Гилинчә тик күрдә зәрәни ә сәр дүлү. Олоферн јә пих сохдә чун дорә.)

Рут нә пој, зу бура бијор чәјтәнә,
Сәрә бәрим говлә сохим вәтәнә.

(Рут зури-зури вадарафдә, ә пәсә-пишо дәниширә, дарафдәни ә әришү норә оморәбуһо чодур, чәјтәнә вәкүрдә овурдәни. Јудиф сәр Олофернара буррә вәнкәсдәни. Пој хүшдәрә вәнорәни ә сәр сәркәрдә. Јә кәм бәгдә тик күрдә хүшдәнијү дәшәндә ә дәс Рут дәһо чәјтән. Бәгдә куфдирәни:)

Һүл зә и мурдара вәнкән ә хори,
Чәндәкүрә дәшән ә зир чорпоји.
Нәс варасдәним ә ирәвоз иму,
Һәлә амбар мунди у дүшмәнһојму.

Ћəг məкүрү həмишə чикəj хүшдəрə,
Ə həгсүzho мизəнү хəлг мə нəштəрə.
Кумək имбу ə хəлг мə Худо, Тиро,
Нишонəш нимуну əз у хунризho.

(Јовош - јовош вадарафдənүт əз утог. Рут ə рүхшəндирəвоз:)

Рут

Дузи нə винирəj əзини мəчлис,
Чүн Јудифи хонум ə тү ни күнчүсд.

-Пəрдə-

Ћофдүмүн шəкил

(Јудиф нə Рут вədироморə, пəсə-пишорə фəм сохдə бəгдə ə рəћ офдорə рафдənүт рујə шəhəр Бетулија. Нəштəр сəркəрдəш ə дəс Јудиф дəбирə.)

Јудиф

Ədəм дирə кујкə тү ədəj тəрсирə,
Чəjтəн дəho дəс тү ədəj ləрзирə.
Војисдəникə ди вəкүрүм урə,
Дəкиш сохим, вəки əз мə нəштəрə.

Рут

Нәһ хонум! Орхојин бош мә имбәрүм,
Ә шәһәриш урә мә мидәбәрүм.

Јудиф

Рут! Һич тәһәди нә сох, сокит бурајм,
Ә шәһәриш јә кәм бәгдә мидарајм.
Шор мисохим иму кәлә-чүкләрә,
И һүнәр мәкүрү бүтүн үлкәрә.
Әдәт кузәт сохдә имурә һәммә,
Худо! Бил тәвәсәр говлә бу хәлг мә!
Чү сәһәрһо дори дүшмә имурә,
Парум-парум сохдәт бирәјимурә.
Нә данусдәт зәни, иникә һәјил,
Нә данусдәт пири, иникә оил.
Кирәвундәт әз зир нәштәр һәммәрә,
Дог дорәт, сухундәт биһовунһорә.
Иму јәки күшдәјм әдәјм тәрсирә,
Һовунә кор сохдәјм, әдәјм куфдирә.

Рут

Рәһм нәдәкә ә дүл дүшмә әри кәс,
Бијо бурра бијов у сәс, у нәфәс.
И һовун һисоб нисд, мисвојә кори,
Әз әлчәгһо тәмиз бијо бу хори.

Judиф

Лап бисдоқәш дүм ән jə мар кəһрəбо,
Зəһərлүни, мар һə мари дан jəбо.

Рут

Үһорə əз ңərə вəқиро худо,
Инсонһорə динчи, шолуми қərдо.
Хонум, чү хуб бисдо вəди нисд jəкиш,

Judиф

Кəм мунди оморəjм ə пишо дəниш.
Тү пишово бура, əз һичиш нə тəрс,
Əкəр рəһ имурə буррикə jə кəс.
Ə и нəштəрəвоз мəнчунум урə,
Уф нəсохдə мурав əки сəркəрдə.

Рут

Ə түрəвоз əчə вожисдкə мурам,
Мə, тəрс-ләрз чүникə бовор сох нидам.
Қərək бисдо ə рəһ ишму сəр мүнүм,
Мə ə дүшмə һələ-мəһəл чун нидүм.

Judиф

Рут! Дан əз имбуруз тү хəһəр мəни,
Ə сəр тү гəрхунди дижə нə вəри.
Чү кумəки вожисд мисохум ə тү,
Мə мисохум ңərси түрəш əри тү.

Рут

Лап сог бошит хонум, мə амбар шорум,
Тə ӈүмүрмə сог hисд ӈүрмət мидорум.
Оморим расирим ə ки ən бору,
Hорəj зə вокунут дəрə əз дору.

Јудиф

(Јудиф нəштəрə ə дəс күрдə ə сəр душ расди вənорə, дəс чəпирə тик күрдə, hорəj зəрə шомерhорə вə нишон дорəни ки дəрə вокунут.)

Бирорhо зу бошит вокунит дəрə,
Бəхшə овурдəјм сəр, ən сəркəрдəрə.

(Шомерhо əз сəр бору дəнишрə дирəнүт Јудиф нə Рутə. Шори сохдəнүт. Зу дəрə вокундə дəбəрдəнүт ə дору.)

Јəки əз шомерhо

Хош оморəјт, софо овурдəјт ишму,
Həчи дүлə пəсə бирəјм ки иму.
Нə шəв иму шəви, нə руз иму руз,
Ə мəhо чарусди əриму дү руз.

(дəchорə тик күрдə ə ӈəсму дəнишрə)

Шүкүр кәрдо ә тү әj офуррәкор,
Әj дәр гили сохдә, дәр вокундәкор.
Амбар-амбар имурә шор сохди Тү!
Дүшмәрә нисд сохди, кур сохди Тү!

Judиф

Сог боши, разиним сог боши ләлә,

Рут

Тәшнәjим hисдкә ов бијорит hәлә.

Шомер

Ә сәр дү чүм мә,

(Jәки рафдәни әри ов овурдә, jәкикә зу рафдәни әри Узи нә әри hәрмәhhojү.)

Шомер

(Ә дү гоб ов овурдә, jә гобә дорә куфдирәни)
Дәchошмурә шурит,

(Yho дәcho, pyjhoj хүшдәрә шушдә бәгдә шомер у гобикәрә дорә куфдирәни:)

hололишму кәрдо вәкирит хурит,

(Узи нә hәрмәhojү оморәнүт. Jә кәм чәhмәт шәhәриш, хаjалhош оморә курә бирәнүт ә пәсә-пишој Judиф нән Рут. Узи ә yho сәр зәрә, хош омори сохдә yhorә.)

Хош оморәjт ишму мәрдә хонумһо,
Ишмунит имбуруз ӄидә нумһо.
Тоорих ӄоф мисоху амбар әз ишму,
Әз бүрӄһо, ә бүрӄһо мидарәjт ишму.
Шоирһо нүвүсдә рачә ширәһо,
Нумһошму мидаров ә гоморәһо.
Ә чиӄә овурдәjт һәрчүрә бәһәм,
Бурајт рәһәт бошит ә хунә jә кәм.
Чү ӄәрәки инчо мисохим иму,
Дүшмәһо нивәров дијә ә иму.

Сәсһо

Сог боши Jудиф! Сог боши Рут!
Сог гәрдо Jудиф! Сог ӄәрдо Рут!

(Jудиф нә Рутә Мәнәшир, нә чәнд одоми бәрдәни әри рәһ докундә ә хунә, бәгдә воӄошдәнүт. Jовош-jовош сәбәһ әдәj очмиш бирә. Узи нишон дорәни ки, сәр сәркәрдәрә ә кәлләj, ә сәр бору, ә һүндүри вәриһо гәjил вәнүт.)

Узи

(Әз шомерһо ә jәки нишон дорә.)

Вәки сәрә ә кәлләj гәjил вәни,
Руj jүрәш рујә уһо чарун бини.

Бил винүт сәркәрдә ә чү hоликә,
Чәндәкү ә чодур сәрү инчо вә.
Зулм, зулм гәзонч сохдә hәчини ңилом,
Ә ңәрә дарафдә бәгдә jә билңом.
Залумә лап сәхт әз бугозү күрдә,
Дир нәбирә урә әз ңәрә вәкүрдә.
Имурә вojисдә hә шолум зиhим,
Чәнд салhоji иму динчи нә дирим.
Парум-парум сохдут бирәjимурә,
Худо чүм до,
Дүшмә вojисд нәдү үшүг имурә.
Худо чун до,
Дүшмә вojисд, буру нәфәс имурә.
Худо рәh до,
Дүшмә муку: ,,Мә рәh нидүм ишмурә".
Худо нун до,
Дүшмә муку:,,Ниhүлүм хурдә ишмурә".
Амбари нәхojhoj ән и милләт мә,
Уho hәр руз әдәт hә зијод бирә.
Әз чор тараф ә сәр иму вәхүшдәт,
Ә дәс офдорәрә вәнчирәт, күшдәт.
Руз мијов мокуну hәг дәр хүшдәрә,
Ә hәгсүzho зәрә-зәрә нәштәрә.
Әз и чәтиниho мәдиров милләт,
Говлә бирә у дур имбу әз зилләт.

Әз һәр чикә мијов сәс зурнә-говол,
Тәбијәт мидәкүрү јә күллүјә шол.
Сәһроһо, мичару соф ә чәмәнкә,
Були, фирәвуни мүдү һәр чикә.
Инсон әри јәки дусд, бирор имбу!
Һәммә ковлә имбу, һәммә шор имбу!

(Узи ә Мәнәшир нә Изро нишон дорә әри ән күчлујә дәстәһорә һәзүр сохдә вә вәдәшәндә ә сәр хајалһој Олоферн.)

Күрд сохит инчикә икидһојмурә,
Вокунит тојбәтој дәрһој гәләрә.
Вадарајт гуј сохит томом дүшмәрә,

-Пәрдә-

Һәшдүмүн шәкил

(Сәһнә чарусдәни. Чи сохдогор сәркәрдә дирәморәни ә утог әри вәчирә сәр шовнә сүфрәрә. У сәр күрдәни кор хүшдәрә сохдә. Дирәни ә утогһо сәс нәдә. Мәһтәл мундә. Јә кәм сокит појисдә. Бәгдә ә дәр ән у утогикә вәриһо пәрдәрә јәкәмләј јон дорә дәниширә-ни ә дору. Һичиш нәс дирә. Сәр күрдәни кәлә-кәлә куфдирә:)

Чи сохдәкор

Оморәм вәчүнүм шовнә сүфрәрә,
Кәј бијорум әри хурдәшму чирә?

(Јәкиш сәс нәс дорә. У јә гобә ә војнәрәвоз зәрә ә хори хүрд сохдә. Кәнә јә коф куфдирәкор нәс бирә. Тоб нәс сохдә. У јәвош-јәвош пәрдәј дәрә јон дорә. У чәндәк сәркәрдәрә сәрсүз дирә, зу пәсәво вокошдә. Коф насда сохдә. Зу ә буру вадарафдә, hорәј сохдә.)

Чи сохдокор

Оj hороj, зу бијојт, мүрди сәркәрдә,
У духдәрhо буррат бәрдәт сәр јүрә!

(Ә пәсә-пишо зиhисдәниhо катсинhо нә хајалhо ә сәс вәдироморәнүт, чәнди дарафдәнүт ә утог ән сәркәрдә. Чәндәк сәркәрдәрә сәрсүз дирә ә зир чорпоји, зу сонхүрд вәдироморәнүт әз утог.)

Јә катсин

(Ә јә хајал нишон дорә:)

Бура виниш ә чодур дәрикә зәнhо,

Хајал

(вокошдә оморәни)

Нәһ. Вәди нисди hич јәкишүш уhо.

Катсин

(У ə дγ хајал нишон дорə:)

Зу бурајт тə бору, уһорə кирит!
Нə кишит, ə ки мə зиндə бијорит!

(Сəркəрдə күшдə оморə, зу лов бирə ə ӈərəj ləшкəр. Һəммə ə дəс-пој офдорə. Нγһ-дəһ хајал, əз тараф боруј шəһəр, видов-видов оморə хəбəр дорənγт ки, сəр сəркəрдə ə кəлləј ən јə гəјил вəри ə сəр боруј шəһəр.)

Хајалһо

Сəр сəркəрдə лап ə кəлləј гəјил вə,
Əзчə дəнишири у вəди бирə.

(Һəммə хајалһо ə шəк офдорə сəр кγрдənγт вирихдə. Јə дγ катсин војисдə појуну ləшкəрə, омо нəсданут.)

Əз катсинһо јəки,,,

Појит! Бинəмусһо, һə нə вирихит,
Бəгдə пəшму бирə сəӈəр мухурит.
Һич худоһош нидав кумəки сохдə,
Мимирит əз ишму хун рихдə-рихдə.

(Нəштərə əз гоб вədəшəндə.)

Пожит нә вирихит әдәм куфдирә!
Сәр ишму ә чәндәк курини сохдә?

(У ә сәр ән jә хajал офдорә, ә урәвоз чәнк бәрдә.)

Әj хоин тү hәчи әчә вирихдә?..

Хajал

Хоин түни, нә у хәрә сәркәрдә.

(Чәнк рафдә, хajалhош гәриш бирәни ә чәнк. 1-мүн хajал, дү руз пишо ә Judиф саташ бирәбуho, нәштәр хүшдәрә вәдәшәндә зәрәни катсинә.)

I Хajал

Әришму лап hәчи хуби әлчәгho,
Ишмунит ә дүnjо кәлә гәчәгho.
Имурә гул сохдә пишо дәшәндәjт,
Jә лугә нун дорә кejф вәдәшәндәjт.
Күшдәjт, талан сохдәjт биңовунhорә,
Зиндә-зиндә говрә сохдәjт чунhорә.

(Ә хajалho:)

Зу бошит бирорho, инчо нә пожит!
Катсинho чәhәндәм, хүшдәрә дорит!

(Ә и вәхт дүдү әз катсинho ә сәр 1-мүн хajал офдорә.)

Јəки əз Катсинһо

Фурухдə оморəј? Бинəмус, хоин!
Һəрим кəрдо түрə у хурдəјһо нун.

(Уһо ə нəшдəрһорəвоз чəнк бəрдəнүт. 2-мүн нə 3-мүн хајал оморə дусд хүшдəрə ə чəтини дирə, вədəшəндəнүт нəшдəрһорə вə ə у кумək бирə сəр күрдəнүт чəнк бəрдə.)

II Катсин

Бијојт! Хун ишмурə тији сохум мə!
Хоинһорə күшдə бəхш дүм хорирə!

(У 2-мүн хајалə əз гулу зərə јаралү сохдə вə војисдə нəштərə ə сəр дүлү зəнү, 3-мүн хајал зу фүрсəт офдə зərəни урə. У офдорə мүрдəни.)

III Хајал

Хори данусдəни бəхшə вəкүрдə,
Чүн түни хунризһо, војисдə урə.

(Јəкүмүн катсин винирəники чəтин имбу əријү, војисдəни вүрүхү, омо 1-мүн хајал урə ничот нəс дорə. Кəлə чəнк рафдə. Нəштəр 1-мүн катсин əз дəсү офдорəни. 1-мүн хајал фикир сохдəни ки, урə сог рəһо докə əри јү хəрəб имбу. Нəштərə тик күрдə күшдəни

урəш. 3-мүн хаjал jарaj 2-мүн хаjлə бəсдə варасдə бəгдə һəр сəшү ə jəки вадарафдəнүт əз мejду. Чəндиһо jаралү бирə, чəнди ћолот мүрдəjи. Амбарһо əз дур дирə ləшкəр чуһурһорə, сəр күрдəнүт вирихдə.)

Cəcho

Вирихит! Вирихит! Омо ləшкəр чуһурһо,
Хилос бошим əз зир нəштəр əнуһо.

(Сəһнə чарусдəни. Узи, Мəнəшир, Изро, jə кəм хаjалһо, нə jə кəм чəҕмəт шəһəр, əз доруj бору ə видов-видови хаjалћоj дүшмə дəниширə ћəз вəкүрдəнүт. Ə һəчирəвоз шəһəр əз һəлгəj дүшмə хилос бирə. Ћəммə əри Judиф, нə əри Рут лово-тəшуво хосдəнүт.)

Узи

И духдəрһоjмурə чун соги кəрдо!
Нум үшү ə дүнjо һəмишə муно!

-ПƏРДƏ-

Judиф ə бору расирəмунд дəс тик күрдə, һорəj зəрə шомерһорə вə ниШон дорəни ки, дəр гələрə вокунут. (Judиф XIII, 11)

ДӘҺ КОФҺО

ДӘҺ ҚОФҺО

Миши әз дог Синај, әз тараф Худо,
Рафд овурд дәһ қофһо әри чувурһо.
Әри дур бирәшү әз хәто-бәло.
Муқу: ,,Шинит! Һәчи қуфдири Худо."

Ңовунә кор нәсох, мисвојә кор сох,
Ә худојтү, ә тиројтү бовор сох.

Сәр нәзәнит ә дурқунә худоһо,
Данитки јәкини ә дүнјоһ Худо.

Нум худорә нәқирит ә нуһоги,
Борухәшим тирозуј әну һәги.

Бурч түни ңүрмәт сох, ә бәбә, дәдәј,
Тә әхир ңүмүртү, урә нисд тә кәј.

Лап осури әз кәс бүхтү вәқүрдә,
Әгәд әну әнчәг хәрәбәји дә.

Ә Ңәрүс-духдәр кәс саташ нә бош,
Вәхт мијов ә сәр тү мисохут шомош.

Әз рәһ вадарафдә һич кәсә нә күш,
Һәчи локо мәни ә шивдаһојтүш.

Дүзди нәсох, дүзди әлчәгә кори,
Зәһмәт кәс әритү нијору шори.

Чүмтү нәдәбошгу ә бирнәбир кәс,
Бовор сох бирәјитүш мадаров әз дәс.

Офуррәкор јә руз рәһәти дори,
Әзи хубтә руз нисди ә руј хори.
И руз, руз шоботи, руз ән рәһәти.
Худо муку: „Һәг шәш рузи зәһмәти"
Ә шәш руз офурри у и дүнјорә,
Һофдүмүн рәһәти до чувурһорә.

Оморәмунд и дәһ кофһо ә чикә,
Шор инбу инсонһо дан ә һәр чикә.
Чон куфдирә, чон мишүнүт инсонһо,
Нивәбу хәрәбә коф ә милонһо.
Јәкиш ни кују ки, хори ән мәни,
Дур имбу инсонһо әз түни-мәни.
Дијә һич довһоһо нибу ә һилом,
Зиндәкуни вәшәрг мүдү ә һилом.
Сәchoj ән мусики лов ә чор тараф,
Мизәнүт, мәчәјүт, мисохут шори,
Никујут и овоми, иникә сәрраф,
Әгүл, дузи һүкм мисоху ә хори.
Худорәш, тәбиәтәш амбар хош мијов,
Мәнк, астара ә томошә мәдиров.

Офто дирə и һəнқ рачə дүнjорə,
У амбар мисоху сој ən қүлһорə.
Буј ən қүлһо гəриш имбу ə һово
Һовош мəлһəм имбу əри инсонһо.
Гушһош чəһ-чəһ зəрə хундə мəһəни,
Ə jə чикəш тү расд нијој ə һони.
Əгəд шори батмиш имбу тəбиəт,
Əз чор тараф хүшдə мəқүрү ləззəт.
Ə һəр чикə ə кор муров һə дузи,
Нə дурқуни имбу, нə jə гудузи.
Чи мухуру қусбənд нə күрқ ə jəки,
Сирожи, михəндүт ə руј дү jəки.
Чejронə, шир нə пələнқ дирəнки,
Һол-овһол импүрсүт лап əз дүjəки.
Амбар хубə рузһо мијов ə дүнjо,
Омокə ə чикə сүрхə дəһ кофһо.

Бовор сох ки, тү һəзизə хундəкор,
И дəһ кофһо ə jү чикə күрдəкор.
Һəз мəқүрү һəр вəхт əз миллəт хүшдə,

У һүрмəт мүвүнү əз чəһмəт хүшдə,
Дүлү согləм имбу, кифləтү согləм,
Нидану чүникə фикир, дəрд нə гəм.
Худо, Тиро кумək имбу ə уһо,
Рашбилиш һəмишə мухоjу лово!

ЕРШОЛЕИМ

Ә кolути ә түрәвоз зиһисдәjм,
Сәһәр хурдә әри хок түкирисдәjм,
Сәбәһ тә шәв лово-тәшуво хосдәjм,
Әри түрә дирә кәширәjм зәһмәт.

Балаj дәдәjhojму бирәj түЕршолеим!
Вojкәj бәбәhojму бирәj түЕршолеим!

Ләрз дәбири ә чун иму чәнд салho,
Бүхтү варафди ә иму чәнд васалho,
Нәнуj-нәнәм хундә әри һәjилho,
Дәдәjhojму һәмишә лово хосдәт.

Балаj дәдәjhojму бирәj түЕршолеим!
Вojкәj бәбәhojму бирәj түЕршолеим!

Түjарашуг ән милләти, ән хәлги,
Ковлә hисдо бирорhojтүрә гәл ки,
Дүhозор сал бәгдә мehр түрә вәки,
Амбарhojму hәлә нәбирәjм гисмәт.

Балаj дәдәjhojму бирәj түЕршолеим!
Вojкәj бәбәhojму бирәj түЕршолеим!

РОШ-А-ШАНА

Таза сали Рош Ашана,
Шори кәрдо ә һәр хунә!
Сал никиһо кәрдо и сал,
Хубә рузһо вино һәммә!

Нагара
Хунит, зәнит вәчәјит,
Әј ђәјилһо кәләһо!
Бил ә чикә бијово,
Хубә, рачә војкәһо!
Ә ишму кумәк кәрдо,
Худо, Сефер Тироһо!

Мәнкә хуно үшүг дорә,
Әри һәрчү һисди чорә.
Дү һозор сал Рош Ашана,
Руј хәлг мәрә вәшәрг дорә.

Нагара

Һәр сал ишму кирорә шор,
Ә рәһһошму бијово ор.
Һәр таза сал Рош Ашана,
Бил Рашбилиш бијов ә јор!

Нагара

ПУРИМ
(Әри миһид Һомуну)

Имбуруз руз ковләји,
Руз хушбәхти хәлг мәни.
У әз дәс ән јә хунриз,
Әз Омон хилос бири.

Нагара
Пурим, Пурим лану,
Һашем бахар бану.
Естер духдәр имуни,
Худо, худој әнуни.
Сәр Омонә һәл сохд у,
Дүшмәнһорә лол сохд у

Мәрдәхәј хәбәр данусд,
Зу рујә Естер чарусд.
Муку: ,,Ә шоһ хәбәр ди,
Омонә әз рәһ вәки."

Нагара

Омонһо һәлә мунди,
Уһо һич нә вомунди.
Худојму кумәк имбу,
Дүшмәнһојму хок имбу.

Нагара

БИЈО-БИЈО РӘҺӘТИМУ

Имурә худојму рәһәти дори,
Әз һофд руз шоботә әриму нори.
Миһид, миһидһоји шобот әриму,
Имурә рәһәти дори худојму.

Нагара
Леха доди лиграт кала,
Пэнэ шабат нэкабэла.
Бијо, бијо рәһәтиму,
Сокитиму, тәһәдиму.
Хош оморәј рәһәтиму,
Сокитиму, тәһәдиму.

У варајисдәји һәрүсә хуно,
Әз дәр тү мидиров ә шорирәво.
У шори овурдә ә гәд хуноһо,
Кәлә бәхш худоји әри чуһурһо

Нагара

Ә дәсһо тиро дә, ә ловһо-лово,
Ә чикә бијово хубә војкәһо.
Хәзинәј хәлг иму сефер тироһо,
Әри шори-ники хәлг кәрәк кәрдо.

Нагара

СӘРНОМӘ

Әз Автор----------5-7
Әз Товнәj Поема Куфтирәho----------8-22
Овурд Таза Бәhәрho----------23-82
Ә Поемә Дәриho Шәхсијәтho----------83-132
Духдәр Бетулија----------133-192
Дәh Кофho----------193-197
Ершолеим----------198
Рош-А-Шана----------199
Пурим (Әри миҥид hомуну)----------200
Бијо-Бијо Рәhәтиму----------201

Рашбил бен Шәмәj
"ОВУРД ТАЗА БӘhӘРhО"

Редактор и Корректор: Автор

Компьютерный набор и дизайн: Даниэл Шамаев

Компьютерная графика: Яков Абрамов

На облоҗке книги: "Дерево Жизни"
Худоҗник: Хаим Евдаев

Бруклин, Нью Йорк 2006